

TAMPEREEN YLIOPISTO

Katri Tanni

**White Australian Policy –
Australian syrjivä siirtolaisuuspolitiikka
1940-luvulta 1980-luvun alkuun**

Yleisen historian pro gradu –tutkielma

Tampere 2002

Tampereen yliopisto
Historiatieteen laitos

Tanni, Katri: White Australian Policy – Australian syrjivä siirtolaisuuspolitiikka
1940-luvulta 1980-luvun alkuun

Pro gradu -tutkielma, 96 s., 2 liites.

Yleinen historia

Maaliskuu 2002

Tutkimus käsittelee Australian siirtolaisuuspolitiikkaa ja sen muotoutumista 1940-luvulta 1980-luvun alkuun. Työssä selvitän, miten Australian siirtolaisuuspolitiikka toimi tutkittavana aikana ja voidaanko puhua tietystä suunnitelmallisen politiikan seuraamisesta vai hahmottuiko siirtolaisuuspolitiikka käytännön sanelemien realiteettien puitteissa. Työ etenee kronologisesti ja seuraa poliittisia muutoksia Australiassa, jotka heijastuivat siirtolaisuuspolitiikkaan. Samalla siirtolaisuuspolitiikka paljastaa vallassa olevien asenteet, jotka osoittautuvat epäluuloisiksi tai jopa rasisisiksi tiettyjä kansallisuuksia kohtaan.

Tutkimus pohjautuu Australian siirtolaisviranomaisten julkaisemiin raportteihin ja tilastoihin, joita julkaistiin lähes vuosittain. Suurin osa materiaalista on julkaistu 1970-luvulla, mutta niihin kuuluu aina aikaisempien vuosien evaluaatio-osa. Osa julkaistusta lähdemateriaalista oli tarkoitettu luettavaksi myös tavallisille kansalaisille, osa oli tarkoitettu vain poliitikoille. Tutkimuskirjallisuudessa on mukana eri maiden väestötieteilijöiden, historioitsijoiden sekä sosiologien tutkimuksia eri vuosilta.

Australiaan alettiin suunnitelmallisesti värvätä siirtolaisia toisen maailmansodan jälkeen. 1940-luvun lopulla asetettiin tavoitteeksi vuosittainen kahden prosentin väestönkasvu. Poliitikoille oli tärkeää lisätä Australian väestömäärää, mutta tietyille siirtolaisille asetettiin kuitenkin tulorajoitteita. Siirtolaisia haluttiin erityisesti Isosta-Britanniasta ja Länsi-Euroopasta, ja Australia oli valmis avustamaan näitä tulijoita. Toisaalta Australian siirtolaisviranomaiset ja poliitikot pyrkivät pitämään siirtolaisuuden Aasiasta tai Etelä-Euroopasta mahdollisimman vähäisenä. Siirtolaisuusviranomaiset tekivät tarkkoja laskelmia ja suunnitelmia siitä, kuinka paljon siirtolaisia kokonaisuudessaan tarvittiin ja kuinka paljon siirtolaisia tuli halutuilta alueilta. Hyvin pian huomattiin, että Iso-Britannia ja Länsi-Eurooppa eivät tuottaneet haluttua määrää siirtolaisia. Vaikka tämä realiteetti oli tiedossa siirtolaisuusviranomaisilla ja Australian poliitikoilla varsin pian 1950-luvun alussa, niin silti poliittiset puheet ja toiminta suosivat itsepintaisesti länsieurooppalaisia siirtolaisia vielä pitkään. Australia joutui antamaan periksi tiukoista siirtolaisuskriteereistä vähitellen 1950-luvulta lähtien, kun tulijamäärät eivät olisi täyttyneet ilman Etelä-Euroopan siirtolaisia. Sitä vastoin aasialaiset pidettiin jotakuinkin poissa Australiasta aina 1960-luvun loppuun saakka. Tämä johtui siitä, että aasialaisperäisiä kansallisuuksia pelättiin ja etenkin poliitikot olivat epäluuloisia aasialaisia kohtaan.

Tutkimustulokset ovat esimerkki asenteiden pysyvyydestä. Varsinkin Australian poliitikoilla asenteet ja toimintamalli säilyi, vaikka kansalaisilla asenteet olivat muuttumassa. Vähitellen siirtolaisuuspolitiikka oli muutettava vastaamaan paremmin ajan vaatimuksia. Samalla Australiassa korvattiin väestönkasvutavoitteet humanitaarisilla tavoitteilla.

I JOHDANTO 4

- 1.1. Aiheen esittely, käsitteiden määrittelyt, tutkimuskysymys sekä lähteet 4
- 1.2. 1900-luvun alku: Asenteiden muokkaamista 12

II SIIRTOLAISUUS AUSTRALIAAN 1940-LUVUN LOPULLA 16

- 2.1. Miksi siirtolaisia tarvittiin ja haluttiin? 16
- 2.2. Arthur A. Calwell siirtolaisuusministerinä 18
 - 2.2.1. Siirtolaisia värväämään – poliittiset puheet ja suunnitelmat 18
 - 2.2.2. Britannia hangoittelee vastaan 21
 - 2.2.3. Länsi-Eurooppa matka-avustusten piiriin 24
 - 2.2.4. Eurooppalaisetkin kohtaavat ennakkoluuloja 25

III 1950-LUKU: TULOKSIA JA TYYTYVÄISYYTTÄ 33

- 3.1. Asenteet lujittuvat vaikka politiikka muuttuu 33
- 3.2. Siirtolaisten onnea ja epäonnea 37
- 3.3. Vastasivatko Euroopan siirtolaismäärät tavoitteita? 41

IV AASIAN LÄHEISYYS AIHEUTTAA PELKOA 45

- 4.1. Australian ulkopolitiikka ja suhtautuminen Aasiaan 1950- ja 1960-luvuilla 45
- 4.2. Kommunistisen Kiinan kansalaiset Australiassa 49

V 1960-LUVULLA KOHTI SUVAITSEVAMPAA YHTEISKUNTAA 53

- 5.1. Poliittinen dilemma: määrälliset vai laadulliset tavoitteet? 53
- 5.2. Siirtolaisten työ- ja elinolot Australiassa 1960-luvulla 57

VI TYÖVÄENPUOLUE ASTUU NÄYTTÄMÖLLE VUONNA 1973 61

- 6.1. Syrjivän siirtolaisuuspolitiikan viimeiset hetket 61
- 6.2. Uusi pääministeri tuo uudet tuulet siirtolaisuuspolitiikkaan 63

VII AUSTRALIA VALMISTAUTUU KOHTAAMAAN KULTTUURIEN MONIMUOTOISUUDEN 69

- 7.1. Siirtolaisten vanhoja ongelmia ja Australian uusi suhtautuminen pakolaisuuteen 69
- 7.2. Uudet pääsykriteerit siirtolaisille 73
- 7.3. Aasialaiset valtaavat alaa eurooppalaisten kustannuksella 75

VIII AUSTRALIAN SIIRTOLAISUUSPOLITIIKAN YRITYKSET JA EREHDYKSET 78

LÄHTEET 84–86

LIITTEET 87–88

I JOHDANTO

1.1. Aiheen esittely, käsitteiden määrittelyt, tutkimuskysymys sekä lähteet

Australia on perinteikäs suureen siirtolaisuuteen perustuva maa. Ennen kuin James Cook miehistöineen rantautui Australiaan vuonna 1776, mannerta asutti alkuperäisväestö. Pian Cookin jälkeen Australiaan alkoi virrata valkoihoisia muuttajia. Aluksi muuttajat olivat Britti-imperiumin rangaistusvankeja, jotka lähetettiin mahdollisimman kauas kotimaastaan rangaistustaan kärsimään. Hyvin nopeasti kuitenkin valkoihoiset muuttajat alkoivat sortaa mantereen alkuperäisväestöä eli aboriginaaleja ja valloittaa mannerta.

Australia on Yhdysvaltojen ja Kanadan tavoin saanut suurimman osan asukkaistaan siirtolaisista. Siirtolaisuus herättää Australiassa keskustelua ja se saa aikaan poliittista kädenvääntöä yhä edelleen. Siirtolaisuuspolitiikka on ollut Australian poliittisessa toiminnassa tärkeällä sijalla jo vuosikymmeniä. Viime aikoina Australia on alkanut uudelleen tiukentaa maahanmuuttolakeja, mikä on herättänyt huolta muun muassa YK:n pakolaisjärjestö UNHCR:n taholta ja laajemmaltikin.¹ Vuosien saatossa maahanmuuttolakeja on Australiassa aika ajoin löysennetty ja välillä niitä on tiukennettu. Australian siirtolaisuuspolitiikka heijastaa hyvin maan taloudellista tilaa, mutta se kertoo paljon myös vallassa olevien asenteista ja arvoista.

Voidaan sanoa, että perusteellinen tieteellinen tutkimus Australian siirtolaisuuspolitiikasta alkoi vasta 1960-luvun puolivälistä kahden tutkijan James Juppin ja Charles Pricen johdolla. Australian siirtolaisuustutkimukset olivat aluksi kvantitatiivisia ja käsittelivät siirtolaisuusmääriä ja optimaalisia siirtolaisuustavoitteita, mutta 1970-luvulta lähtien siirtolaisien elinolot ja asuminen saivat tutkimuksissa päähuomion. Eri maista on 1970-luvulta alkaen tehty tutkimusta Australiaan muuttaneista siirtolaisista kansallisesta näkökulmasta. Nämä tutkimukset keskittyvät siirtolaisten olosuhteiden kuvaamiseen ja heidän asettumiseensa

¹ Aamulehti 29.9.2001, Australia tiukensi maahanmuuttolakeja. Uudet maahanmuuttolait saatiin hyväksytyä Australian parlamentissa syksyllä 2001 heti sen jälkeen kun Australia kieltäytyi ottamasta maahan norjalaislaivassa olleita 433 afgaanipakolaista. Oppositio puolueena oleva työväenpuolue myös tuki lakipakettia, vaikka vaalit olivat juuri tulossa.

Australiaan, mutta yleensä Australian siirtolaisuuspolitiikkaa ne eivät suoranaisesti käsittele kuin vain pintapuolisesti. Australian siirtolaisuuspolitiikka ilmiönä onkin suurelta osin jäänyt tai jätetty australialaistutkijoiden tutkittavaksi. Toisaalta Australian siirtolaisuuteen kyllä usein viitataan yleisemmissä väestötieteellisissä julkaisuissa.

Australialaisten asenteet siirtolaisuutta kohtaan tulivat sallivammiksi 1970- ja 1980-lukujen aikana. Vuonna 1982 Australiassa ilmestyi Australian National Universityn väestötutkijan ja sosiologin Jerzy Zubrzyckin teos *Multiculturalism for all Australians*, jossa Zubrzycki identifioi eri kulttuurit ja kulttuurien monimuotoisuuden yhteiskunnan keskeisimmäksi tekijäksi. Teos kannatti eri kulttuurien hyväksymistä ja sen mukaan Australiassa oli jo 1980-luvun alussa runsaasti käyttämättömiä voimavaroja eri kulttuurien muodossa, jotka täytyi sallia ja tuoda entistä selkeämmin esiin yhteiskunnallisissa toiminna.² Maailmanlaajuisen laman myötä 1990-luvulla asenteet jälleen jyrkkenivät, joka käy ilmi tutkimuskirjallisuuden aihealueista, Australiassa käydystä siirtolaisuuskeskustelusta sekä maan poliittisesta ilmapiiristä.³

Viime vuosina, 1990-luvulta lähtien on ilmestynyt myös suhteellisen runsaasti tutkimusta aasialaisnäkökulmasta. Nämä tutkimukset antavat vastauksia australialaisten pelkoihin aasialaisia kansoja kohtaan. Australian siirtolaisuuden tutkimuskenttä on niin ikään laajentunut varsinkin 1990-luvulla, jolloin Australian siirtolaisuutta alettiin käsitellä ja tutkia laajemmin eri tieteenalojen piirissä. Esimerkiksi sosiologian ja kulttuurien tutkimuksen myötä siirtolaisuudesta on tuotu esiin inhimillisempiä näkökulmia aikaisempiin tutkimuksiin verrattuna. Näistä esimerkkeinä ovat erilaiset kansainväliset, monitieteelliset instituutit tai tutkimusyksiköt, joissa julkaistaan Australian siirtolaisuutta ja siirtolaisuuspolitiikkaa koskevia tutkimuksia.⁴ Kuvaavaa viime vuosien Australian siirtolaisuuspolitiikan tutkimusaiheille on ollut se, että ne käsittelevät monikulttuurisuutta, etnisyyttä ja etnistä diversiteettiä.

² Zubrzycki (1920) on syntyjään puolalainen, mutta muutti perheineen Australiaan vuonna 1955. Papers of Jerzy Zubrzycki, Biographical note, luku 2, kappale 1,3. Myös Vasta, s.13.

³ Esimerkiksi vuonna 1996 alkoi Australiassa niin sanottu rotu keskustelu (race debate), jonka aloitti One Nation –puolueen jäsen Pauline Hanson. Puolueen ja sen kannattajien tavoitteena on sulkea ovet siirtolaisilta, varsinkin aasialaisilta. Suuntaus sai yllättävän paljon kannatusta. Jayasuriya; Pookong, 1-3, Vasta, s.4.

⁴ Yhtenä esimerkkinä Malmön kansainvälinen siirtolaisuus- ja etnisten suhteiden korkeakoulu (IMER). http://www.imer.mah.se/hemsida_forskning/IMER_forskning.html

Suurimmat tutkimuskiistat Australian siirtolaisuuspolitiikassa ovat kohdistuneet enimmäkseen tilastoihin ja niiden pohjalta tehtyihin tulkintoihin eri kansallisuuksien asemasta Australiassa. Siirtolaisuusmääristä tutkijat eivät juurikaan esitä toisistaan eroavia mielipiteitä, mutta eri siirtolaisryhmien vaikutuksesta Australian yhteiskuntaan tutkijat esittävät ristiriitaisia tuloksia. Tutkijoiden analyysi heijastuu jokseenkin selvästi tutkijan kansallisuuteen, joka pitää ottaa huomioon. Tutkimuksessani esiin tulevat australialaispoliitikkojen mielipiteet eri siirtolaisuusryhmistä ovat hyvin subjektiivisia ja niillä on aina ollut jokin poliittinen tarkoitus. Tutkimustulosten osalta erimaalaisilla tutkijoilla esiintyy jonkin verran toisistaan eroavaa tulkintaa samankin tilastoaineiston pohjalta.

Pyrin tutkimaan Australian siirtolaisuuspolitiikkaa toisen maailmansodan jälkeisestä ajasta 1980-luvun alkuun. Tuona ajankohtana siirtolaisuuspolitiikka sai merkitystä ja substanssia ja siitä tuli Australian poliitikoille lähes pakkomielle. Lisäksi tutkittavaa ajankohdtaa voisi historioitsija Stuart Macintyreä siteeraten kutsua 'Australian kultaisiksi vuosiksi'. Etenkin taloudessa Australialla meni hyvin – osaksi kiihtyvän siirtolaisuudenkin takia ja maa tuli muutenkin keskeisemmin mukaan maailmanpolitiikkaan ja kansainvälisiin sopimuksiin.⁵ Australiassa alettiin selkeästi toimia aktiivisemmin, jotta maan näennäisesti syrjäinen maantieteellinen asema kohenisi. Yhdeksi keskeisimmäksi toimintamalliksi otettiin suunnitelmallinen siirtolaisuus.

Suunnitelmallista siirtolaisuuspolitiikkaa tutkiessani selvitän, keitä Australiaan haluttiin muuttavan tutkittavana ajankohtana ja millainen vaikutus Australian suunnittelemissa siirtolaisuuskampanjoilla loppujen lopuksi oli. Samalla selvitän, mitä perusteluja poliitikot esittivät valkoisen rodun suosimiseksi ja löytyikö tälle suosiolle todellista tieteellistä pohjaa. On myös aiheellista selvittää, millaiset olot siirtolaisilla Australiassa muuton jälkeen oli, oliko kenties eri kansallisuuksilla maassa erilaiset olot ja mistä mahdolliset erot saattaisivat johtua. Analysoin ja vertaan muuttajatilastoja eri ajankohtina ja kiinnitän samalla huomiota Australiassa vallinneisiin poliittisiin suuntauksiin ja niiden päämääriin. Olen valinnut eräitä siirtolaisuusministereitä tarkempaan analyysiin sen vuoksi, että heidän politiikallaan ja toiminnallaan on ollut käänteentekevä vaikutus Australian siirtolaisuuspolitiikkaan pidempään kuin vain oman vallassa olonsa ajan. Olen katsonut tarpeelliseksi käsitellä aasialaisista kan-

⁵ Macintyre, 196. Australia solmi sopimuksia esimerkiksi Tyynenmeren maiden sekä Yhdysvaltojen kanssa.

soista juuri kiinalaisia erityisen tarkkaan esimerkkinä, sillä heidän kohtelustaan käy esille Australiassa vallinneet epäluulot ja asenteet vieraita rotuja kohtaan.

Ajallisesti tarkempi painotus työssäni on Australian siirtolaisuuspolitiikan alkuvuosikymmenissä, 1940- ja 1950-luvuissa, sillä mielestäni juuri nämä vuosikymmenet ovat merkittäviä, jotta myöhempien vuosikymmenten tapahtumia ja niiden seurauksia voi ymmärtää. Tutkimusotteeni on kronologinen, mutta tapauskohtaisesti olen ottanut mukaan myös teemaattisesti rakennettuja kokonaisuuksia alalukuihin, esimerkiksi käsitellessäni eri kansallisuuksia.

Lähteinä olen käyttänyt Australian virallisia siirtolaisuustilastoja tutkittavalta ajankohdalta sekä suunniteltuja siirtolaisuusohjelmia ja siirtolaisuusraportteja. Käyttämäni siirtolaisuusraportit on kuitenkin teettänyt Australian hallitus, mikä on pidettävä mielessä näitä raportteja analysoidessa. Tärkeimpiä lähteitäni ovat *Immigration Policies and Australia's Population. A Green Paper*. Se on tehty ja painettu vuosina 1976-1977, jolloin siirtolaisuusministeri M.J.R. Mackellar kutsui Australian tunnetuimpia väestötieteilijöitä, talousasiantuntijoita sekä yliopiston professoreita valmistelemaan raporttia. Merkittävää siinä on, että se on suunniteltu herättämään julkista keskustelua kansalaisten parissa tulevaisuuden siirtolaisuuspolitiikasta, joten sitä ei ole valmisteltu vain poliitikkojen käyttöön. Samoin jo raportin tekovaiheessa eri julkiset tahot saivat lähettää ja tehdä omia ehdotuksia *Green Paperiin*. Tästäkin käy ilmi, että siirtolaisuusasia haluttiin saattaa raportin myötä julkisuuteen. *A Green Paper* käsittelee siirtolaisuuspolitiikan tulevaisuutta sisältäen kuitenkin myös historia-osuuden. Raportti ei enää pohjautu edellisvuosien tavoin pelkkiin tilastoihin, vaan siinä arvioidaan myös Australian valtion osuutta ja vastuuta siirtolaisten hyvinvoinnin ja maassa pysymisen edesauttamiseksi. Raportti on lähteenä käyttökelpoinen ja luotettava, sillä se on monen osapuolen näkemys Australian siirtolaisuuspolitiikasta – sen historiasta ja tulevaisuudesta. *Green Paper* on tavallaan 1970-luvun lopun kansalaisten, tutkijoiden sekä poliitikkojen näkemysten välimuoto ja yhteenveto.

Muut lähteeni käsittelevät ja tutkivat siirtolaisuutta pääasiassa jälkikäteen tarkastellen. Varsinkin 1970-luvulla teetettiin paljon raportteja ja ehdotuksia siirtolaisuuspolitiikan tulevaisuutta suunniteltaessa, joten siirtolaisuudelle haluttiin saada tieteellisiä perusteluja ja lisäksi pyrittiin selvittämään sopivat siirtolaisuusmäärät. Käytössäni on 1960-luvun lopulta viiden vuoden siirtolaisuusohjelma, *Australia's Immigration Programme for the Period*

1968 to 1973, jonka on teettänyt siirtolaisuusministeriö uuden siirtolaisuusohjelman suunnittelua varten. Raportissa pohditaan monipuolisesti Australian valmiuksia siirtolaisuusasiassa, mutta edelleen pitää muistaa, että se on tarkoitettu aikanaan vain poliittiseen käyttöön ja siksi lähteenä subjektiivisempi kuin esimerkiksi *Green Paper*. Kaksi muuta lähdetä, *A Decade of a Migrant Settlement* (1976) ja *Australia's Population* (1977), sisältävät enimmäkseen tilastollista ja yksityiskohtaista analyysia jopa maakohtaisesti.

Tutkimuskirjallisuutta olen koonnut eri vuosikymmeniltä ja erimaalaisilta tutkijoilta, joskin pääpaino on australialaisilla siirtolaisuustutkijoilla, jotka ovat voineet tarkkailla siirtolaisuuspolitiikkaa paikanpäällä omakohtaisesti. Työssäni olen useasti viitannut maailmanlaajuisesti tunnetun siirtolaisuustutkijan ja väestötieteilijän Charles A. Pricen teoksiin ja artikkeleihin. Mielestäni on perusteltua ottaa mukaan myös muutama kiinalaisen tutkijan teos, mutta olen tarkastellut myös heidän teoksiaan lähdekriittisesti. Siirtolaisten arkipäiväisestä elämästä ja elinoloista kertoo kattavasti *Old Worlds and New Australia* (1984), joka on kahden australialaistutkijan kirjoittama teos. Internetin käytössä olen niin ikään pyrkinyt lähdekriittiseen analyysiin ja käyttämään mahdollisimman paljon virallisten tahojen tuottamaa materiaalia kuten esimerkiksi Australian siirtolaisuusministeriön www-sivuja.

Siirtolaisuus on merkittävä yhteiskunnallinen ilmiö, joka muuttaa väestökulttuuria, taloudellisia olosuhteita, sosiaalisia suhteita sekä saa aikaan kulttuurien sekoittumista.⁶ Merkittävää on myös se, että siirtolaisuus vaikuttaa sekä siirtolaisen entiseen että tulevaan kotimaahan. Siirtolaisuus voidaan määritellä monella tapaa riippuen näkökulmasta ja tilanteesta sekä tarkastella monen eri tieteenalan piirissä. Yhteiskuntatieteilijä Charles Tilly määrittelee siirtolaisuuden yksinkertaisesti niin, että siirtolaisuus on muuttoa, joka on suhteellisen pysyvää ja pitkäaikaista.⁷ Vaikka Tilly ei annakaan mitään tarkkaa aikarajaa, jonka mukaan muutto voidaan katsoa juuri siirtolaisuudeksi, hänen määritelmänsä kuitenkin rajaa pois tilapäisen tai lyhyen ajan muuton, matkailun ja työssäkäynnit. Pysyvä ja pitkäaikainen muutto on harkittua, muuttajan aikomuksena on asettua maahan ja hankkia uudesta kotimaastaan elantonsa. Myöhemmässä vaiheessa kysymykseen voi tulla myös uusi kansalaisuus. Tilastollisesti siirtolaisuus pitää kuitenkin erotella tarkemmin muusta muutosta.

⁶ Castles, 4.

⁷ Tilly, 267.

Australian siirtolaisuustilastoissa siirtolaiset on eroteltu 1960-luvun puolivälistä lähtien pysyviin muuttajiin, pitkäaikaisiin muuttajiin sekä Australiaan asettujiin.⁸ Nämä luokat erotellaan sen perusteella, mitä tulijat ilmoittavat aikeikseen maahan saapuessaan. Jos muuttaja aikoo olla Australiassa kauemmin kuin vuoden, hänet merkitään tilastoihin juuri pysyvänä tai pitkäaikaisena muuttajana. Siirtolaisuuden määrittelyn vaikeudesta kertoo se, että Australiassakin on tilastoihin jouduttu lisäämään siirtolaisille tai muuttajille vielä edellistäkin yksityiskohtaisempia kategorioita. Esimerkiksi vuosina 1964-65 jouduttiin ottamaan laskennallisesti tilastoissa käyttöön termi *settlers*, jolloin maahanmuuttaja mainitsee aikomukseensa asettua asumaan Australiaan, mutta hän jättää mahdollisuuden myös paluumuutolle. Moni muuttaja vaihtaakin aikeitaan nopeasti ja tämä on huomioitava tilastoissa.⁹ Australiassa on ollut tarve erotella siirtolaiset näinkin tarkasti, sillä Australian antamien matka-avustusten ehtona on ollut vähintään kahden vuoden oleskelu maassa.¹⁰ Tarkka siirtolaisten tilastollinen erottelu kertoo siitä, miten tärkeänä pysyvää muuttoa ja siirtolaisuutta on Australiassa pidetty.

Tutkimuksessa keskityn kokonaan siirtolaisiin eikä minulla ole tarkoitus tehdä eroa sillä, oliko muuttajalla aikomus asettua maahan pysyvästi vai muuttaisiko hän jo alle vuoden kuluttua pois. Käyttämäni tilastot kuitenkin käsittelevät vain niitä kategorioita, jotka koskevat pysyvää tai pitkäaikaista muuttoa, joten alle vuoden Australiassa oleskelleet muuttajat eivät näy työssäni käytetyissä esimerkkitalastoissa. Siirtolaisuus siis merkitsee tässä työssä juuri pysyvää, pitkäaikaista muuttoa, joka kestää pidempään kuin yhden kalenterivuoden. Työn aiheen kannalta edellä mainittu tarkempi erottelu ei mielestäni ole tutkimuskysymyksen tai tutkimustulosten kannalta relevanttia.

Siirtolaisuustutkija William H. McNeill määrittelee siirtolaisuudelle kaksi pääasiallista ulottuvuutta, joiden avulla voidaan tutkia siirtolaisuuden eri osa-alueita ja siirtolaisuutta yhteiskunnallisena ilmiönä. Ensimmäinen ulottuvuus on välimatka ja se voi McNeillin mukaan olla joko ajallinen, maantieteellinen, kulttuurinen tai näiden yhdistelmä. Toinen ulottuvuus on siirtolaisen sosiaalisen aseman muuttuminen, kun hän muuttaa uuteen maahan pysyvästi. Siirtolaisen sosiaalinen luokka saattaa joissain tapauksissa pysyä ennallaan ja

⁸ Australian Immigration, Consolidated Statistics 1970, no.4 s.17. Nämä kategoriat tulivat käyttöön vuosina 1963-64. Termit ovat permanent movement, long-term movement ja settlers.

⁹ Ibid.

¹⁰ A Green Paper -raportti 1977, 25,26.

joissain tapauksissa se saattaa muuttua äärilaidasta toiseen.¹¹ Siirtolaisuus siis synnyttää aina välimatkaa vanhaan, mutta sen ei välttämättä tarvitse olla konkreettisesti pitkä, vaan uusi kotimaa voi löytyä maantieteellisesti läheltäkin. Silti kulttuurinen välimatka kahden maan välillä voi olla suuri. Siirtolainen joutuu aina kuitenkin sopeutumaan uuteen ja toisaalta rikkomään tai katkaisemaan ainakin joitain siteitä tai vanhoja tapojaan. Vanhojen perinteiden tilalle tulee vastaavasti uuden kotimaan traditioita, jotka siirtolaisen on omaksuttava pystyäkseen selviytymään arkipäiväisistä asioista. Yksi konkreettinen esimerkki uuden omaksumisesta on uusi kieli, jonka opetteleminen monelle Australiaankin muuttaneelle on ollut hankalaa. Siirtolaisen uuden kotimaan tapojen ja perinteiden omaksuminen helpottaa edelleen siirtolaisen selviytymistä arjesta.

Yksi esimerkki tai näkökulma siirtolaisuuteen on niin sanottu ketjumuutto. Ketjumuutto (tai ketjusiirtolaisuus) on muutttoa, jossa tietty määrä toisilleen sukua olevia ihmisiä muuttaa paikasta toiseen sukulaisuussuhteiden perusteella ja niiden houkuttelevina. Uudessa paikassa houkuttelevina tekijöinä ovat nimenomaan aikaisemmin uuteen maahan muuttaneet sukulaiset eivätkä perässä muuttavat sukulaiset välttämättä tiedä juuri mitään kohdemaasta.¹² Ketjumuuton avulla siirtolainen yrittää pitää yllä omia aikaisempia traditioitaan ja siteitään. Maiden hallitukset saattavat rajoittaa laeilla ketjumuutttoa, joko niin, että sitä pyritään hillitsemään lähtömaan lainsäädännössä tai sitten siirtolaisia vastaanottava maa haluaa jostain syystä hillitä maahanmuutttoa.

Siirtolaisuutta selittäviä teorioita on vuosien mittaan ollut useita ja yksi käytetyimmistä on ollut neo-klassinen taloudellisen tasapainon teoria (neo-classical economic equilibrium perspective), joka sisältää siirtolaisuudelle ominaisen työntö- ja veto-teorian. Teorian mukaan siirtolaisuuden saavat aikaan sekä työntävät että vetävät tekijät yhdessä eikä kumpakaan voida määritellä ilman toista. Työntäviksi tekijöiksi määritellään teorian mukaan mm. väestön kasvu, heikko elintaso, työn puute sekä taloudellinen lama. Vetotekijöinä pidetään työntekijöiden tarvetta, viljelymaan saamista, poliittisia vapauksia tai hyviä taloussuhdanteita.¹³ Osa edellä mainituista tekijöistä riippuu siirtolaisesta itsestään ja osa taas joko lähtö- tai tulomaasta. Perusteltua on pitää siirtolaisuutta monen tekijän summana ja vain osaan

¹¹ McNeill, 50.

¹² McNeill, 53.

¹³ Castles, 20.

niistä siirtolainen voi itsenäisesti vaikuttaa. Australian tapauksessa, kuten myöhemmin käy ilmi, maa on pyrkinyt aktivoimaan vetotekijät niin merkittäviksi, että laajamittainen siirtolaisuus maahan käynnistyisi. Tutkimuksessa kartoitan myös miten hyvin vetävät tekijät on onnistuttu suunnittelemaan, jotta siirtolaisia saapuisi Australiaan. Toisaalta tutkimukseni tarjoaa näkökulmaa siihen, keille nämä vetävät tekijät kohdistettiin.

Tutkittaessa siirtolaisuuspolitiikkaa sana politiikka voidaan ymmärtää hyvinkin laajasti. Se sisältää mm. sekä siirtolaisuutta koskevan erityislainsäädännön että sen puuttumisenkin, sillä voidaanhan lainsäädännön puuttuminenkin tavallaan tulkita eräänlaiseksi poliittiseksi toimeksi ja kannanotoksi. Kirjallisten lakien ja asetusten ohella siirtolaisuuspolitiikka sisältää myös hallinnollisia toimia kuten lakien noudattamattomuudesta johtuvat sanktiot.¹⁴

Vaikka Australian osalta käytän termejä syrjivä tai rodullisesti asenteellinen siirtolaisuuspolitiikka, niin huomionarvoista on, että monessa muussakin siirtolaisia vastaanottavassa maassa asenteet ovat olleet tai ovat yhä saman suuntaisia.¹⁵ Siirtolaisuudessa ja siirtolaisten asettumisessa yleismaailmallinen dilemma on, että jos siirtolaiset otetaan avosylin vastaan uuteen maahan, maan kulttuurinen homogeenisyys saattaa kyseenalaistua ja toisaalta, jos asetetaan tiukkoja rajoitteita siirtolaisten tielle, he saattavat muodostaa tiiviitä omia yhteisöjään.¹⁶ Ratkaistakseen tämän dilemman Australia on pyrkinyt varsinkin 1970-luvulta lähtien löytämään kultaisen keskitien.

Siirtolaisuustutkija Stephen Castlesin mukaan siirtolaiset eroavat lähes poikkeuksetta valtaväestöstä joko kieleltään tai kulttuuriltaan. Samoin jotkut siirtolaisuusryhmät saavat tietyn leiman esimerkiksi työpaikan tai ammattitaidon perusteella ja siirtolainen vielä kohtaa uudessa kotimaassaan arkielämää hankaloittavia tekijöitä. Siirtolaisen laillinen status on usein ennen kansalaistamista joko 'ulkomaalainen' tai 'ei-kansalainen',¹⁷ ja molemmat termit kuvaavat sitä, että siirtolainen on jollain tapaa muun yhteiskunnan ulkopuolella.

Tutkimuksessa tulee väistämättä esiin käsite rotu. Useissa käyttämissäni lähteissä puhutaan roduista ja eri rotujen tyypillisistä piirteistä. Rodun määritelmään liitetään useasti biologinen, fysiologinen, kulttuurinen ja sosiologinen puoli. Amerikan antropologisen yhdis-

¹⁴ Kingsley Davis, *The Migrations of Human Populations*. *Scientific American*, 231, no.3,1974. Siteerattu teoksessa *Human Migration. Pattern and Policies*, 241.

¹⁵ Ks. viite 27.

¹⁶ Castles, 39.

¹⁷ Castles, 10.

tyksen (*American Anthropological Association, AAA*) mukaan rotukäsite on muuttunut paljon 1900-luvun aikana.¹⁸ Yhdistyksen mukaan rotu on käsitteenä kuitenkin vain joukko ennakkoluuloja, jotka vääristävät kuvaa ihmisten eroista ja ryhmäkäyttäytymisestä. Näin syntyneet rodulliset ennakkoluulot ja myytit muodostavat käsityksen eri ihmisroduista, näiden rotujen epätasa-arvosta ja tätä kautta ihmiset muodostavat rodullisia hierarkioita.¹⁹ Australian siirtolaisuuspolitiikassa rotukäsite on koko tutkittavana ajankohtana esillä ja australialaispoliitikkojen lausunnoista sekä toiminnasta käy hyvin esiin heidän suhtautumisensa 'rotuihin'. On hyvä huomioida, että vuonna 1950 UNESCO:n virallisessa raportissa lausuttiin, että ihmisistä voidaan tieteellisin perustein erottaa neljä eri rotua, mutta näiden rotujen välillä ei ole eroja henkisessä kapasiteetissa. Julkilausumassa jatkettiin niin ikään, että rotujen sekoittuminen ei millään tavalla merkitse rappeutumista ja näin ollen rotu on enemmänkin sosiologinen fakta kuin biologinen tosiasia.²⁰ UNESCO:n raportin mukaan rodullisille ennakkoluuloille ei olisi minkäänlaisia tieteellisiä perusteluita.

Vaikka tutkimus käsittelee ensisijaisesti lainsäädännöllisiä toimia sekä Australian siirtolaisuustilastoja, on hyvä muistaa yksittäisten esimerkkien kautta, että suurin vaikutus lainsäädännöllä ja poliitikkojen toiminnalla on ollut juuri siirtolaisiin ja heidän elämäänsä – joko sitä helpottaen tai vaikeuttaen. Sen vuoksi katson että on tärkeää ottaa mukaan konkreettisia esimerkkejä yksittäisistä siirtolaisista ja heidän elämästään. Näitä esimerkkejä peilaamalla tulee selkeimmin esiin se, miten lainsäädäntö tosiasiaassa vaikutti siirtolaisuuteen ja siirtolaisiin. Siirtolaisten tai siirtolaisuusviranomaisten siteeraukset työssäni valottavat asenteita, mielipiteitä ja arvoja. Olen itse kääntänyt siteeraukset ja ne esiintyvät päätekstissä joko suomenkielellä tai alkuperäiskielellä, riippuen siitä, kummalla kielellä asia tulee kaikkine vivahteineen paremmin esiin.

1.2. 1900-luvun alku: Asenteiden muokkaamista

Muuttajat Isosta-Britanniasta olivat siirtolaisten perusjoukkoa 1900-luvun alussa. Vuoden 1891 tilastojen mukaan noin 90 prosenttia Australiassa asuvista muualla syntyneistä oli

¹⁸ American Anthropological Association, Luku 1, kappale 9. Engl. "Race" thus evolved as a worldview, a body of prejudgments that distorts our ideas about human differences and group behavior. Racial beliefs constitute myths about the diversity in the human species and about the abilities and behavior of people homogenized into "racial" categories.

¹⁹ American Anthropological Association, luku 1, kappale 9.

Isosta-Britanniasta tulleita.²¹ Australia piti yllä siirtolaisuuskriteereitä, jotka eivät pelkäs-
tään rajoittuneet brittiläisyyteen, vaan valkoihoisten kategoria oli kaikella tavalla yliedustet-
tuna siirtolaisuudessa. Joskus valkoihoisten ylistäminen sai ylitsepursuavia, proosallisia
muotoja. Esimerkiksi australialainen historioitsija George Arnold Wood lausui vuonna
1917, että ”Valkoinen Australia ei ole mielipide – se on varoituksen sana tai pienen joukon
sotahuuto, joka pitää kaukaista valkoisten rajamaata pystyssä aasialaisia kansoja vastaan.”²²
Australialaiset näkivät itsensä uutena Kansainyhteisöön kuuluvana haarana ja ’brittiläisen
rodun’ edustajina.²³ Australiasta haluttiin luoda kaikella tavalla kuvaa valkoihoisten eu-
rooppalaisten luvasta maasta maapallon toisella puolella.

Ennen toista maailmansotaa rodullisia pääsykriteereitä pidettiin tiukasti yllä ja niitä
puolusteltiin monenlaisilla tutkimuksilla. Pääsykriteereillä ei silti välttämättä ollut yhteyk-
siä suoranaisesti ihonväriin, vaan siirtolaisuusalueiden ihmisten ominaispiirteitä pyrittiin
hahmottamaan. Esimerkiksi australialainen väestötieteilijä ja rotujen asiantuntija Johannes
Lyng julkaisi vuonna 1927 teoksen *Ei-brittiläiset Australiassa*. Teoksessa hän kuvaa Vä-
limeren seudun ihmisten ylitsepursuavaa temperamenttia ja sitä kuinka näiltä ihmisiltä
”puuttuu kurinalaisuus sekä politiikassa että sodassa.”²⁴ Kahta vuotta aikaisemmin Austra-
lian parlamentissa käytetty puheenvuoro kuvaa tyypillistä eteläeurooppalaista ”halvaksi ul-
komaalaiseksi, joka voi asua vaikka öljytynnyreiden hajussa.”²⁵ Nämä lausunnot oli tarkoi-
tettu ennen kaikkea propagandaksi muokkaamaan ihmisten mielipiteitä, sillä siirtolaisuus-
teorioiden mukaan harvoin kaikkein köyhimmit pääsevät lähtemään siirtolaisiksi ja siirto-
laisuuskriteerit olivat tiukat varsinkin muille kuin briteille.²⁶

Viranomaiset teettivät tutkimuksia 1920-luvulla siirtolaisten sopeutumisesta Australi-
aan. Tutkimusten tarkoituksena oli selvittää, miten eri kansallisuudet selviävät ja sopeutu-
vat uudessa kotimaassaan. Tutkimuksissa saatiin selville, että eteläitalialaiset aiheuttavat
eniten hankaluuksia ja heillä on hankaluuksia sopeutua maahan. Ehkäpä tämä ’tieto’ oli vi-

²⁰ UNESCO:n raportti 1950. Siteerannut Barkan, 341.

²¹ Sherington, 114.

²² Wood siteerattu Wilton; Bosworth, 2. Engl. ”White Australia is not an opinion; it is the watchword or war cry of a tiny garrison which holds the long frontier of the white world in front of the multitudinous and expansive peoples of Asia.”

²³ Vasta, 6. Vasta käyttää termiä ’branch of a British race’.

²⁴ Wilton; Bosworth, 5. Teoksen nimi Non-British in Australia 1927.

²⁵ Bailey, K.H, Opinion and Population Problems. F. Egglestonin teoksessa *The Peopeling of Australia 1933*. Siteerannut Sherington, 118.

ranomaisilla jo mielessään tutkimusta tehtäessä. Kapinoita ja levottomuuksia ilmeni työmailla ja paikalliset työmiehet alkoivatkin kutsua italialaisia Euroopan kiinalaisiksi.²⁷ Tutkimuksen tulokset julkaistiin sanomalehdissä ja tietysti se sai aikaan halutun vaikutuksen: eteläeurooppalaisia kokonaisuudessaan pidettiin yhä vankemmin kiivaina ja sopimattomina asukkaina australialaisten keskuudessa.

Toinen maailmansota aiheutti järjestelyjä Australiassa olevien siirtolaisten – etenkin akselivaltojen kansalaisten kohdalla. Jopa Australiassa syntyneitä italialaisia pidettiin vaarallisina vihollisen apureina ja italialaisia merimiehiä otettiin sotavangeiksi Australiaan sodan aikana.²⁸ Sota ja aiemmat epäluulot käänsivät mielipiteet italialaisia ja jossain määrin myös muita eteläeurooppalaisia kohtaan ja näyttää siltä, että tässä vaiheessa monet tahot kehottivat australialaisia olemaan tarkkana, ettei oma maa saisi liiaksi vaikutteita näiltä kansallisuuksilta. Jo 1900-luvun alusta lähtien Australian työväenpuolue oli kaikkein kiivaimmin siirtolaisuutta vastaan. Sen mukaan siirtolaiset veisivät työpaikat australialaisilta.²⁹ Nämä oletukset perustuivat suurelta osin vain epäluuloihin, eikä niille löytynyt vedentäviä todisteita. Siirtolaisuuden rajoittamisen puolesta löytyi siis monenlaisia perusteluja, muttei juurikaan sallivia tai liberaalimpia mielipiteitä.

Sanomalehdet, parlamentin edustajat sekä väestötutkijat olivat kaikki samoilla linjoilla muokatessaan kuvaa kansoista tai kansakunnista, jotka eivät heidän mielestään sopineet Australian asukkaiksi. Hallitukset julkaisivat aika ajoin väestötietoja maassa olevista asukkaista ja niihin sisältyi usein rasistisia piirteitä sisältäviä ilmauksia. Tilastoista löytyy muun muassa sellaisia kategorioita kuin täysiverinen ja puolirotuinen. Lisäksi vuoden 1947 tilastoihin oli listattu tarkasti yhteensä 25 rodullista kategoriaa afgaanista aina länsi-intialaiseen saakka.³⁰ On kuitenkin huomattava, että näitä kategorioita ja rodullisia epäluuloja ilmeni samaan aikaan myös monessa muussakin maassa, mukaan lukien Euroopan maat.³¹ Tarkan rotumäärittelyn jälkeen jäljelle jäi siis varsin suppea siirtolaisuusalue, josta muuttajia todell-

²⁶ Castles (ed.), 21.

²⁷ Wilton; Bosworth, .3.

²⁸ Stewart-Cristanti, *The Hidden Heritage of Italian Settlement in NSW*, 14. kappale.

²⁹ Jupp, 1999, 127.

³⁰ Pyne, Patricia, *Teoksessa Australian Immigration. A Bibliography and Digest A47*. Price, Charles, (ed.), Englanninkieliset sanat: full-blooded ja half-raced.

³¹ Ks. viite 29.

la Australiaan haluttiin. Tämä alue kattoi Länsi- ja Pohjois-Euroopan sekä Yhdysvallat ja Kanadan – tosin kahdesta viimeksi mainitusta ei määrällisesti ollut paljoa tulijoita.

Vastaavasti siirtolaisilla oli omat käsityksensä australialaisista ja ne perustuivat heidän omiin havaintoihinsa paikan päällä. Italialainen reportteri kirjoitti vuonna 1941, että

”Australialaiset ovat varakkaita, harvoin heillä on lapsia, he urheilevat ja juovat paljon ja kaikilla työläisilläkin on auto. Ainakin ennen sotaa, heillä oli varaa tehdä joka kolmas vuosi kuuden kuukauden Euroopan lomamatkaankin.”³²

Edellä esitetty esimerkki pohjautuu paikan päällä tehtyihin tarkkailuihin ja voidaan sanoa, että suurin osa Australiaan tulleista siirtolaisista oli *tabula rasa* – mitä tulee ennakkokäsityksiin australialaisista. Yleisesti ottaen siirtolaiset tiesivät vielä vähemmän (useimmiten eivät juuri mitään) uudesta kotimaastaan tai sen asukkaista kuin australialaiset heistä.

Perustan siirtolaisuuden rajoittamiselle muodosti edelleen 23.12.1901 säädetty The Immigration Restriction Act. Tässä laissa astui voimaan sanelukoe, jonka tarkoituksena oli antaa perustelut henkilön käännättämiselle Australiasta vedoten kielitaidottomuuteen eikä suoranaisesti ihonväriin.³³ Lain nojalla viranomaisilla oli lupa karkottaa muun muassa hulluja, jonkin taudin omaavia, syytteeseen joutuneita, rikollisia tai prostituoituja.³⁴ On vaikea selvittää, millä tavalla sanelukoe esimerkiksi paljasti jonkun muuttajan juuri prostituoiduksi tai rikolliseksi. Viranomaispäätökset oli kuitenkin jotenkin perusteltava ja kielikoe palveli tätä tarkoitusta. Ennen toista maailmansotaa ihmisiä keskityttiin valikoimaan Australiaan siirtolaisten omien taustojen perusteella. Tulijoitakin oli sen verran vähän, että viranomaisresurssit riittivät vielä siirtolaisen perusteelliseen tarkastukseen. Tosin siirtolaiseksi pyrkijät olivat pääosin Isosta-Britanniasta ja heihin verrattuna oli vain pieniä ryhmiä tai yksittäisiä tulijoita muista maista.

Australian pakolaisuuspolitiikka toimi samoilla ehdoilla kuin siirtolaisuuspolitiikkakin – maahan pääsi tulemaan, jos pakolainen täytti kaikki samat kriteerit kuin siirtolainenkin.³⁵ Pakolaisuuden humanitaariset lähtökohdat eivät saaneet minkäänlaista kaikua Australiassa.

³² P. Zappa, Singapore, porta del Pacifico, Milan, 1941, s.110-112. Siteerattu Wilton; Bosworth, 104. Engl.

”All Australians are well-off, so they hardly ever have children, they play sport and they drink a lot. Every worker owns a car, and, before the war, a worker every three years could afford to take off six months travelling around Europe.”

³³ Jayasuriya; Pookong, 8.

³⁴ Abolition of the 'White Australia' Policy. luku 1, kappaleet 5,6. Kokeessa siirtolainen joutui kirjoittamaan vähintään 50 sanaa viranomaisen sanelusta jollakin eurooppalaisella kielellä.

³⁵ Price, Charles, Teoksessa Australian Immigration. A Bibliography and Digest. A3.

Ei siis ole ihme, että Australiaan ei saapunut juurikaan pakolaisia ennen toista maailmansotaa.

Australia ei toki ollut ainoa maa, joka asetti tarkkoja kriteereitä ja esteitä siirtolaisuudelle tai pakolaisille. Sveitsissä asetettiin muuttorejoja vuosina 1931 – 34, jolloin ulkopuolisilla (alien) ei ollut laillista oikeutta anoa pysyvää asuinpaikkaa maassa.³⁶ Tosin Sveitsin poliittinen tilanne varsinkin 1930-luvulla oli erilainen kuin Australiassa. Kuitenkin Sveitsin siirtolaisuuspolitiikan kiristyminen on rinnakkaisesimerkki Australian siirtolaisuuspolitiikan kanssa. Molemmat kuvaavat asenteita, epäluuloja sekä pelkoja maailmalla 1930-luvun aikana.

Siirtolaisia hyväksyttiin Australiaan, mutta siirtolaisuuspolitiikka ei käsitteenä ollut millään tavalla pinnalla Australiassa vielä ennen toista maailmansotaa – ei siis voida puhua varsinaisesta rekrytoinnista. Siirtolaisuudesta vallitsi yksimielisyys, jolloin asiasta ei voinut tulla poliittista kiistakapulaa. Siirtolaisuusviranomaisten tärkein tehtävä tässä vaiheessa oli siirtolaisen taustojen ja kielitaidon selvittäminen. Ne olivat pitkälti se pääsylippu, jolla Australiaan saattoi muuttaa. Siirtolaisessa merkittävintä oli hänen kansallisuutensa tai siis rotu.

II SIIRTOLAISUUS AUSTRALIAAN 1940-LUVUN LOPULLA

2.1. Miksi siirtolaisia tarvittiin ja haluttiin?

Australian manner on laaja, mutta sitä asutti vain noin seitsemän miljoonaa ihmistä 1940-luvun alussa. Australian pääministeri Lyons näki enteilevästi vuonna 1939 ”Australian kuu- laan sinistä taivasta uhkaavan mustat isot pilvet”. Tällä hän tarkoitti sodan uhkaa ja lähinnä japanilaisten levittäytymistä lähisaarille. Ministerin mukaan tämän ”uhan voisi poistaa isompi väestö, joka voisi kantaa myös maan puolustuksesta koituvat kulut”.³⁷ Siirtolaisia tarvittiin maahan yhä enemmän puolustuksellisia tarpeita silmällä pitäen.

Iso-Britannia menetti toisen maailmansodan jälkeen suurvalta-asemansa lopullisesti ja amerikkalaiset olivat huolehtineet Australian puolustuksesta sodan aikana jo enemmän kuin emämaa. Australian tarvitsi lisätä vahvuuttaan ja itsenäisyyttään. Tämä vahvuus tulisi

³⁶ McNeill, 95.

³⁷ Jayasuriya; Pookong, 7.

konkreettisesti väestönkasvusta – ennen kaikkea siirtolaisuudesta. Syntyvyyttä ei ole niin helppo yrittää lisätä kuin siirtolaisuutta ja sitä paitsi työikäistä väkeä tarvittiin nopeasti. Poliitikoille ilmeni yhtäkkiä sodan jälkeen, että syntyvyysluvut Australiassa olivat pudonneet koko 1930-luvun ja työikäen päässeiden vähäinen määrä oli vaarassa romuttaa kaikki kehityssuunnitelmat.³⁸ Tämä kehityskulku piti katkaista ja väestökäyrät oli poliitikkojen mielestä käännettävä nousuun. Nopeimmin se tapahtuisi siis siirtolaisuudella. Australia oli saanut jo vuosisatojen ajan siirtolaisia, mutta väestötieteilijä Charles Price on laskenut, että toisen maailmansodan aikana siirtolaisia oli vain noin 11 prosenttia Australian koko väestöstä.³⁹

Heti maailmansodan loputtua monet uskoivat, että siirtolaisuus Australiaan kuihtuisi.⁴⁰ Euroopan kartta oli sekaisin ja jälleenrakennus alkoi päästä vauhtiin, eikä ajateltu että sotaa edeltävä siirtolaisuustrendi voisi enää jatkua. Euroopassakin vallitsi työvoimapula. Toisaalta Australian talous oli ensimmäisestä maailmansodasta lähtien päässyt kiihtyvään teollistumisprosessiin ja siirtolaisia – varsinkin koulutettuja – haluttiin ja tarvittiin enenevässä määrin uusille teollisuusaloille. Samalla Yhdysvallat, joka oli tavoitelluin kohdemaana eurooppalaisille, oli kiristämässä huomattavasti siirtolaisuuspolitiikkaansa.⁴¹ Toisaalta on esitetty, että maailmansodan jälkeinen aika olisi ollut erityisen otollista siirtolaisten värväämisaikaa. Tutkija Phillip Lynch painottaa, että tuolloin varsinkin työntävät tekijät Euroopassa olivat voimakkaita. Tuohon työntöön Australia päätti vastata samalla kun Yhdysvallat oli kääntämässä selkäänsä siirtolaisille. Lynchin mukaan Eurooppa oli epävakaata ja epä-tasa-arvoinen, jolloin siirtolaiseksi lähteminen tuli monelle varteenotettavaksi vaihtoehtoksi.⁴² Australialla oli kuitenkin sanansa sanottavana siihen, keitä se halusi ottaa. Taloudelliset näkökulmat saivat toisen maailmansodan aikana rinnalleen myös turvallisuusajattelun.

Ensimmäiset vaateet laajan siirtolaisuuden lisäämiseksi tulivat esiin jo sodan aikana. Esimerkiksi jälleenrakennusministeriksi vuonna 1942 nimitetty Ben Chifley alkoi heti toimeen tultuaan rekrytoida maahan omien sanojensa mukaan valkoisia brittiläisiä eikä valkoisia muukalaisia”.⁴³ Ministeri Chifley teki selväksi, että edes valkoinen ihonväri ei tuonut siirtolaiselle automaattisesti matkalippua. Siirtolaisuuspolitiikan perusta oli joka tapaukses-

³⁸ Price, 1993, 6.

³⁹ Price 1968, 3. Tässä tarkoitetaan muualla kuin Australiassa syntyneitä.

⁴⁰ Sherington, 127.

⁴¹ Wilton; Bosworth, 105.

⁴² Lynch, 3. Teoksessa Australia's Immigration Policy, Roberts, Hew, (ed.).1972.

sa vanhakantainen ajattelu valkoisen ihonvärin ylemmyydestä. Samalla kuitenkin hahmoteltiin sitä, miten paljon siirtolaisia olisi järkevää ottaa Australiaan. Esimerkiksi pääministeri John Curtin keskittyi vuonna 1943 siirtolaisten määrällisiin tavoitteisiin puhuessaan, että 25 miljoonan väestö olisi Australialle elinehto ja se saavutettaisiin hänen mukaansa 1900-luvun loppuun mennessä, jos siirtolaisuutta edelleen ylläpidettäisiin.⁴⁴ Curtinin lause viittaa Australian aktiivisiin toimiin, joilla muuttajia yritettiin saada. Siirtolaisuuspolitiikka alkoi selvästi saada pitkän aikavälin suunnitelmia, tosin vielä ei ollut selvillä, miten nämä suunnitelmat toteutettaisiin. Jo ennen sotaa Australialla oli ollut erilaisia avustushjelmia joiden avulla muuttajia oli maahan saatu, mutta ohjelmat kohdistuivat ainoastaan Kansainyhteisön kansalaisiin.

Siirtolaisia tarvittiin Australian puolustuksen vahvistamiseksi ja teollisuuden kehittämiseksi. Poliitikkojen puheiden kautta julkinen mielipide oli suhteellisen helppo saada näiden vaatimusten taakse. Jos turvallisuutta pystyttäisiin parantamaan lisäämällä väestöä, niin silloin siirtolaisuus olisi aivan perusteltua. Tässä vaiheessa ei juurikaan käyty keskustelua siirtolaisten kohtelusta tai siirtolaisuuden organisoimisesta. Tiedettiin mitä piti tehdä, mutta ei vielä miten. Pitkäjänteinen suunnittelu siirtolaisten maahan saamiseksi sekä heidän asuttamisen osalta ei vielä ollut käynnissä. Poliitikoilla oli silti selvä kuva siitä, keitä näiden siirtolaisten tulisi olla, mutta suunnitelmat siirtolaisten saamiseksi maahan olivat vielä avoimena.

2.2. Arthur A. Calwell siirtolaisuusministerinä

2.2.1. Siirtolaisia värväämään – poliittiset puheet ja suunnitelmat

Varsinainen siirtolaisohjelma käynnistettiin, kun Arthur A. Calwell nimitettiin ensimmäiseksi siirtolaisuusministeriksi 2.8.1945.⁴⁵ Uusi siirtolaisuusministeri oli entinen työväenyhdistyksen aktiivi ja häneltä riitti sympatiaa Australian työväkeä kohtaan.⁴⁶ Oman ministeriön perustaminen siirtolaisuudelle kertoo, kuinka tärkeänä päämääränä Australian kansoit-

⁴³ Wilton; Bosworth, 7.

⁴⁴ Appleyard, 16.

⁴⁵ Hawkins, 32.

⁴⁶ Macintyre, 199.

taminen nähtiin. Toisaalta poliitikkojen retoriikka sodan lopulla kiihdytti siirtolaisuuspolitiikkaa ja antoi kuvan, että ilman intensiivistä siirtolaisuutta maa ei voisi selvitä. Sotaministeri F.M. Forde esimerkiksi antoi vuonna 1944 värikkäitä lausuntoja siitä, kuinka ”historia tulee paljastamaan, miten lähellä tuhoutumista Australia oli” , ja että ”vain jumalallinen suojelus oli sodassa ollut Australian puolella”. Lopuksi Forde painotti ”tieteellisen siirtolaisuuspolitiikan tärkeyttä”.⁴⁷ Forde tai muutkaan poliitikot eivät tarkkaan määritelleet sitä, millä tavalla siirtolaisuuspolitiikka oli nimenomaan tieteellinen, mutta ilmeisesti sanan käyttö oli oikeutettua sen vuoksi, että tehtiin laskelmia siitä, kuinka paljon muuttajia tarvitaan, jotta tietty väkiluku saavutettaisiin. Väestötieteilijät tekivät hallituksen toimeksiannosta laskelmia pitkälläkin tähtäimellä ja toisaalta hallituksen oli helppo selittää väkimäärän vähyydellä huonoa sotamenestystä Japania vastaan. Calwell loi uhkien värittämää kuvaa australialaisille saadakseen tarvittavaa tukea politiikalleen. Hän kirjoitti vuonna 1945:

”Me kohtaamme sumuisen tulevaisuuden pienenä kansakuntana ja miljoonat muut kansallisuudet katsovat kateellisena laajaa maatamme.”⁴⁸

Ministeri Calwell ryhtyi sanoista tekoihin. Vain neljä päivää Hiroshiman pommin jälkeen hän esitteli Australian hallitukselle siirtolaisuusohjelmansa pääpiirteitä.⁴⁹ Calwellilla oli määrätietoinen päämäärä saada Australiaan kahden prosenttiyksikön väestönlisäys vuodessa. Tästä yksi prosentti olisi luonnollista väestönlisäystä ja toinen prosentti oli saavutettava siirtolaisuudella. Jos siis haluttiin prosentin väestönlisäys siirtolaisuudesta esimerkiksi vuonna 1947, tämä olisi tarkoittanut noin 70 000 siirtolaisen tuloa kyseisenä vuonna.⁵⁰ Kuten sotaministerikin oli aiemmin lausunut, Australia todella tähtäsi tieteelliseen siirtolaisuuteen ja siihen liittyen tehtiin tilastoja ja laskelmia. Tietenkin tämä vaati rahaa ja resursseja, mutta siirtolaisten katsottiin todella olevan elinehto. Siirtolaisuuslaskelmat saivat kuitenkin osakseen kritiikkiä. Ennen kaikkea työväenliikkeen laajat rivit olivat epäluuloisia suurta siirtolaisuutta kohtaan, mutta Arthur Calwell kykeni tyynnyttämään nämä eripuraiset äänet.⁵¹ Ministeri Calwell onnistui siinä, koska hän keskittyi nimenomaan määrittelemään *kei-*

⁴⁷ Appleyard, 16.

⁴⁸ Calwell siteerattu Anderson, luku 9, 3. kappale. ”We face the gloomy future of being a small nation surrounded by many millions of other people looking enviously at our large continent.”

⁴⁹ Zubrzycki, iii.

⁵⁰ Price, 1993, 7. Tavoitteissa pysyäkseen, vielä vuonna 1971 siirtolaisia olisi pitänyt tulla jo 130 000.

⁵¹ Markus, 90. Työväenliike pelkäsi, että siirtolaiset ovat halpatyövoimaa, jotka vievät työpaikat australialaisilta.

tä nämä siirtolaiset olisivat, vaikka määrällisetkin siirtolaisuustavoitteet pidettiin selkeänä mielessä.

Calwellin ohjelmaan kuului sotaa edeltäneen ajan siirtolaisuusavustuksien jatkaminen ja niiden lisääminenkin, tulijoiden asuttaminen sekä työpaikan löytäminen siirtolaiselle.⁵² Australia järjesti tulijoille erityisiä siirtolaisleirejä, jotta muuttajat pääsisivät paremmin sisälle Australian yhteiskuntaan juuri työn kautta. Suomalainen Paavo Simelius kirjoitti Suomi-lehdessä vuonna 1957, kuinka ”moni suomalainen on joutunut ottamaan vastaan työtä Australian hallituksen järjestämissä siirtolaisleireissä.”⁵³ Siirtolainen ei saanut siis jäädä maahantulonsa jälkeen toimettomaksi, vaan työtä järjestettiin kaikille. Siirtolaisuusministeriön julkaisussa *Reunion of Australia* luvattiin vuonna 1948, että uudet siirtolaiset eivät jäisi vain seisoskelemaan rantalaiturille tulonsa jälkeen, vaan heidät kuljetettaisiin paremmille paikoille ja miellyttäviin sisämaakyläin.⁵⁴ Edellä mainittu julkaisu ilmestyi Lontoossa ja sen oli tarkoitus houkutella brittejä Australiaan. Ensisijaisesti siirtolaiset saattoivat etsiä työtä itsenäisesti tai mahdollisten sukulaisten avustuksella, mutta joka tapauksessa Australian hallitus halusi varmistaa, etteivät siirtolaiset jäisi toimettomiksi uudessa kotimaassaan. Pelkkä filantropia ei ollut australialaisten tarkoituksena, vaan siirtolaisen oli oltava myös hyödyksi maalle.

Siirtolaisuusministeriö katsoi tärkeäksi vedota australialaisiin, jotta he ottaisivat siirtolaiset suopeasti vastaan ja helpottaisivat näiden elämää maassa. Australian hallitus toimi läheisessä yhteistyössä osavaltioiden hallitusten kanssa, sillä nämä hallitukset olivat käytännössä vastuussa siirtolaisten vastaanottamisesta.⁵⁵ Esimerkiksi kun vuonna 1947 Australiaan oli tulossa Euroopasta noin 30 000 siirtolaista, Calwell julisti että tämä joukko ”olisi niiden satojen tuhansien muuttajien etujoukko, joka levittäytyisi Australiaan edistäen maan taloutta ja teollisuutta. Australiasta kehittyisi tämän jälkeen mahtava ja voimakas valtio.”⁵⁶ Samana vuonna ministeri oli kuitenkin karkottamassa pientä joukkoa kiinalaisia, joita hän piti vahingollisena halpatyövoimana. Calwellin perusteli toimintaansa tokaisemalla ”Two

⁵² Hawkins, .32.

⁵³ Suomi-lehti, no.8, 1957. Tampereen yliopiston mikrofilmisarja Y1545, rulla n:o 2181.

⁵⁴ Wilton; Bosworth, 107. Alkuperäissitaatti Department of Immigration; Reunion of Australia, London 1948.

⁵⁵ Australia and Immigration. Department of Immigration 1974, 11.

⁵⁶ R.T.Appleyard, British Immigration to Australia, Canberra 1964 s.34. Siteerannut Sherington, 128.

wongs don't make a white".⁵⁷ Sitaatti on selkeä rodullinen mielipiteenilmaisu ja siitä käy ilmi ministerin pohjimmaiset mielipiteet ja perustelut sille, keitä Australiaan olisi hänen mielestään otettava. Edellä mainitun kaltaisilla pienillä teoilla hahmottuivat Calwellin todelliset mielipiteet ja siirtolaisten tosiasiallinen epätasa-arvoinen asema Australiassa.

Usein siirtolaisista puhuttaessa monet poliitikot tarkoittivat ennen kaikkea länsieurooppalaisia tai brittejä. Arthur Calwell ei ollut ainoa, jonka puheissa edellä mainitut siirtolaisuusryhmät olivat painokkaasti esillä. Liberaalienkin edustaja David Hunter puhui vuonna 1948 parlamentissa Australian siirtolaisuuspolitiikan kohdentamisesta:

"Politiikkamme pitäisi ensisijaisesti olla suunnattu brittiläisiin ja pohjoismaalaisiin, joiden tavat muistuttavat omia tapojamme ja he ovat ulkonäöltäänkin yhdenmukaisia. Heidän esi-isistäänhan australialaisetkin polveutuvat."⁵⁸

Australian pääpuolueet – työväenpuolue ja liberaalipuolue - olivat samoilla linjoilla siirtolaisuuspolitiikassa, vaikka työväenpuolue hahmoteltiinkin sen suuntaviivat suureksi osaksi 1940-luvun aikana. Joka tapauksessa resursseja oltiin valmiita laittamaan siirtolaisuuteen, mutta haluttiin tarkasti määritellä, ketkä kelpasivat avustusten piiriin.

Arthur Calwellin aloittama siirtolaisuuspolitiikka nojasi tiukasti laadullisiin kriteereihin ja niistä piti pitää kiinni. Laskelmointi ja maksimaalisen hyödyn tavoittelu siirtolaisuudesta olivat Calwellin siirtolaisuuspolitiikan alkuajoille tyypillisiä. Toisaalta näyttää siltä, että Calwell teki päätöksiä ja suunnitelmia ennen kuin hän oli edes selvillä ovatko ne toteuttamiskelpoisia. Samalla ministerille oli tärkeää saada yleinen mielipide puolelleen. Hänen ei ollutkaan vaikeaa perustella sodan jälkeen siirtolaisten tarvetta. Perusta siirtolaisuuspolitiikalle ei silti ollut muuttunut toisen maailmansodan melskeessä juuri lainkaan: Ison-Britannian kansalaiset toivotettiin tervetulleiksi kaikkein lämpimimmin.

2.2.2. *Iso-Britannia hangoittelee vastaan*

Alunperin Calwellille ei ollut yhdentekevää keitä tulijat olisivat. Ensimmäinen preferenssi oli Iso-Britannia, mikä on sinänsä ymmärrettävää maiden yhteisen historian perusteella. Australian yhteiskuntajärjestelmän voidaan sanoa olevan yhdenmukainen Ison-Britannian

⁵⁷ Macintyre, 199. Suom. Kaksi vinosilmää ei vastaa yhtä valkoihoista.

⁵⁸ Hunter siteerattu Wilton, Bosworth, 6. "Our policy should be to favour first, those of British stock and, secondly of Nordic stock – who are akin to us in outlook and background and whose mainspring lies in a common fatherhood of centuries ago."

kanssa: kieli, asukkaat, parlamenttijärjestelmä, poliisilaitos ja tuomioistuin seurasivat Ison-Britannian esimerkkiä.⁵⁹ Itse siirtolaisuusministeri Calwell toivoi, että ”jokaista siirtolaista kohtaan olisi kymmenen tulijaa Isosta-Britanniasta”.⁶⁰ Näyttää siltä, että ei ollut realistista asettaa korkeita määrällisiä tavoitteita Ison-Britannian siirtolaisille. Australiassa toivottiin, että 90 prosenttia kaikista siirtolaisista olisi Ison-Britannian kansalaisia. Tosiasiassa tämä tavoite oli vain kohtelias julkilausuma emämaata kohtaan, jolloin Ison-Britannian asukkaat asetettiin parempaan valoon muihin siirtolaisiin verrattuna. Ministeriössä tehtiin laskelmia tavoitteiden saavuttamiseksi ja päädyttiin seuraavaan tulokseen: Jos Australia haluaa väestönsä kasvavan 20 - 25 miljoonaa 20 vuoden kuluessa, nettosiirtolaisuuden olisi oltava jopa 60-70 000 vuodessa.⁶¹ Ja kuten edeltä käy ilmi, vain yksi kymmenestä tulijasta olisi muualta kuin emämaasta. Australialaisministerien mukaan kyseinen tavoite oli realistinen, sillä Isosta-Britanniasta olisi tulossa suuri määrä siirtolaisia. Ministerien puheille ei tosin juuri näkynyt todisteita ja todennäköisemmin puheilla oli ennemminkin propagandatarkoitus.

Isossa-Britanniassa siirtolaisuus oli suosittua välittömästi sodan päätyttyä. Ainakin muualla taistelleet sotilaat olivat halukkaita lähtemään siirtolaisiksi tai jäämään palvelupaikkaansa.⁶² Niin ikään sää Britanniassa oli otollinen siirtolaisuudelle, sillä esimerkiksi vuonna 1947 talvi oli erityisen kylmä. Sää tuskin on siirtolaisuutta liikkeelle työntävä ensisijainen voima, mutta jotakin merkitystä sillä on, kuten brittiläinen Perthiin muuttanut lehdimieskin toteaa: ”Jokainen joka sanoo, ettei ilmastolla ole vaikutusta on joko hullu tai puolimatelija. Kukaan normaali henkilö ei nauti puhaltavasta tuiskutuulesta 10 minuuttia aamiaisen jälkeen.”⁶³ Työntäviä tekijöitä mietittäessä ei sovi myöskään unohtaa sodasta johtuvaa säännöstelyä ja pula-aikaa, joka oli vallalla koko Euroopassa. Monen eurooppalaisen kotimaa oli toisessa maailmansodassa ollut taistelutantereena ja siten jälleenrakennusurakka oli aluillaan. Sodan jälkeen yksi varteenotettava vaihtoehto ihmisille varmasti oli siirtolai-

⁵⁹ Price, 1968, 4.

⁶⁰ Calwell marraskuussa 1946. Siteerattu Sherington, 128.

⁶¹ Zubrzycki, 8 .Jälleenrakennusministerit J.B. Chiefley ja J.S. Collins esittivät laskelmat 28.11.1944 kabinetille.

⁶² Sherington, 128.

⁶³Jenkins Thomas. We come to Australia 1969, s.31. Siteerattu Sherington, 148. ”Anyone who suggest Australia’s climate is not an influence on migration figures is either a fool or part-reptile. No normal person enjoys being flayed by a sleet-laden wind ten minutes after breakfast.”

suus ja elämän aloittaminen jossain muualla, kun tiedossa kuitenkin oli säästämistä, säännöstelyä ja muita taloudellisia ponnisteluja.

Australian ja Ison-Britannian hallitukset neuvottelivat uuden siirtolaisuussopimuksen, joka astui voimaan maaliskuussa 1947.⁶⁴ Matka-avustusta saivat nyt esimerkiksi entiset brittisotilaat, joita Itä- ja Kaakkois-Aasian kohteista oli tulossa. Ohjelma toimi siinä määrin, että suurin osa vuosina 1945-1958 muuttaneista briteistä pääsi maahan nimellisellä 10 punnan maksuosuudella. Kun sopimusta uusittiin vuonna 1955, alle 19-vuotiaat pääsivät lisäksi ilmaiseksi.⁶⁵ Avustusehtoina oli, että avustusta saavan henkilön oli kuitenkin oltava maassa vähintään kaksi vuotta, muuten maksuosuus perittäisiin heiltä takaisin.⁶⁶ Näiden avustusten ja tulijan iän perusteella Australian hallitus suuntasi selkeästi katseensa tulevaisuuteen, ja hallitus uskoi, että muuttava nuori väestö auttaisi varmasti myös syntyvyyslukujen nostattamisessa. Samalla nuoret siirtolaiset luovuttaisivat uudelle asuinpaikalleen koko työpanoksensa.

Ison-Britannian hallitus ei puolestaan ollut kovinkaan myönteinen Australian suunnitelmille, vaikka Calwell matkusti henkilökohtaisesti Britanniaan tulijoita houkuttelemaan. Ison-Britannian hallitus teki selväksi australialaisministerille, että siirtolaisuussuunnitelma oli Ison-Britannian osalta epärealistinen.⁶⁷ Brittien asenteen voi ymmärtää, sillä he tarvitsivat jälleenrakentamiseen kaiken oman väestönsä. Konkreettisesti siirtolaisten lähtöä sekä Australiaan että Atlantin taakse vaikeutti sodan jälkeen mm. laivojen vähyys. Vaikka vuonna 1946 Lontoon Australia-keskukseen (London House of Australia) rekisteröityikin puolimiljoonaa avustukseen oikeutettua lähtijää, kaikille näille ei riittänyt paikkoja laivoissa.⁶⁸ Australian viranomaiset eivät näyttäneet löytävän lääkettä tähän ongelmaan. Ison-Britannian matkansa aikana Calwellille kävi selväksi, että korkeintaan 20 000 – 30 000 brittiä voisi muuttaa vuosittain Australiaan. Tämä oli alle puolet siitä tavoitteesta, jonka Australian hallitus oli siirtolaisuusministerinsä aloitteesta asettanut.⁶⁹

Käytännön realiteetit alkoivat hahmottua siirtolaisuusministerille hyvin nopeasti 1940-luvun lopulla. Jonkin suuntainen poliittisen ohjelman muutos (jo ennen kuin ohjelma edes

⁶⁴ Hawkins, 34.

⁶⁵ Sherington, 131.

⁶⁶ Sherington, 131.

⁶⁷ Appleyard, 18.

⁶⁸ Sherington, 132.

ehdittiin kunnolla muotoilemaan) oli tässä tilanteessa pakollinen, mutta joka tapauksessa muuttajia haluttiin. Päätäjien oli tyydyttävä täyttämään siirtolaisuusohjelmaan tuleva vajaus muilla kuin brittiläisillä. Siirtolaisten rekrytointiverkosto oli ulotettava paljon laajemmalle kuin mitä alun perin oli suunniteltu. Vaikka siirtolaisia saapui edelleen Isosta-Britanniasta Australiaan, vaaka alkoi hiljalleen tasapainottua muun maailman (Euroopan) osalta. Britannia-esimerkkikin todistaa sen, minkä tutkija Jock Collinsin toteaa: Australian aloittama siirtolaisuuspolitiikka oli ennemminkin tulosta nopeista yksittäisistä päätöksistä ja epävarmuustekijöistä kuin suurista visioista.⁷⁰ Iso epävarmuustekijä siis heti 1940-luvulla oli emämaa Iso-Britannia, joka osaltaan romutti australialaisten suunnitelmat.

2.2.3. Länsi-Eurooppa matka-avustusten piiriin

Australiassa uskottiin, että varsinkin pohjoiseurooppalaiset integroituisivat yhteiskuntaan yhtä hyvin kuin Isosta-Britanniasta tulleet siirtolaiset. Siirtolaisten avustusohjelma, *General Assisted Passage Scheme* (GAPS) aloitettiin 1940-luvun lopulla kuitenkin ensiksi Ison-Britannian kanssa ja ohjelman kautta oli mahdollista saada matkustusavustusta. GAPS:n tarkoitus oli madaltaa siirtolaisuuden esteenä olevia korkeita matkakustannuksia. Ohjelma ulotettiin 18-45-vuotiaisiin miehiin, 18-35-vuotiaisiin naisiin sekä alle 50-vuotiaisiin aviopareihin. Jokainen näihin kategorioihin kuuluva siirtolainen sai maahantulorahaa 10 puntaa sekä matka-avustusta, ja tarvittaessa Australian valtio hankkisi tulijalle asunnon sekä työpaikan.⁷¹ GAPS:n ikäkategorioiden oli suunniteltu siten, että avustusta saavat naiset olisivat vielä hedelmällisessä iässä ja voisivat näin 'tuottaa' Australialle vielä lisää väestöä.

Ison-Britannian jälkeen GAPS -ohjelma solmittiin vielä 1940-50-lukujen taitteessa Alankomaiden, Maltan, Norjan, Ranskan, Belgian sekä Tanskan kanssa.⁷² Avustusohjelman toivottiin täyttävän se siirtolaisuusvajae, joka aiheutui brittiläisten siirtolaisten ja siirtolaisuuslaskelmien välille. Pohjois-Euroopan siirtolaisuus Australiaan kukoistikin 1950-luvun alussa ja jo vuonna 1952 Australia uskaltautui solmimaan avustussopimuksen myös Länsi-Saksan kanssa. Avustusohjelma oli tuottoisa, sillä 1960-luvun puoliväliin mennessä noin 81 000 länsisaksalaista oli saanut matka-apua ja vain 18 000 oli tullut maahan omalla kustan-

⁶⁹ Sherington, 132

⁷⁰ Collins, 20.

⁷¹ Zubrzycki, 49.

nuksellaan.⁷³ Ennen kaikkea siirtolaiset, jotka tulivat avustusohjelman kautta, olivat nuoria eli juuri sitä ikäkategoriata, joita Australiaan haluttiinkin. Australia oli valmis unohtamaan hyvin nopeasti Saksan sodan aikaiset teot ja hyväksymään saksalaiset siirtolaiset muiden länsieurooppalaisten rinnalla. Saksalaiset ovat hyvä esimerkki siitä, miten myönnytyksiä saatettiin tehdä nopeasti, jos vain siirtolaiseksi tulevat olivat haluttua väestökantaa.

Länsi-Euroopan maat – tarkkaan valikoitu osa niistä – pääsi nopeasti 1950-luvun aikana matka-avustusten piiriin. Australian siirtolaisuusviranomaiset sekä maan hallitus yrittivät pitää tämän päätöksen myötä kiinni sekä laadullisista että määrällisistä tavoitteista. Matka-avustusten toivottiin alentavan siirtolaiseksi lähtemisen kynnyistä, sillä matkustus Australiaan ei taloudellisista syistä ollut mahdollista kovinkaan monille.

Siirtolaisten avustusohjelmasta on helposti nähtävissä keitä Australiaan ensisijaisesti haluttiin ottaa. Hallitus määritteli tarkoin millaisin edellytyksin Australiaan pääsi. Hallitus pyrki määräämään jopa siirtolaisen iän. Toisaalta tällainen toiminta aiheutti kahtiajakoa siinä mielessä, että australialaiset poliitikot joutuivat miettimään kummasta tavoitteesta he halusivat ensisijaisesti pitää kiinni; siirtolaisten määrästä vai tulijan kotimaan tärkeydestä. Matka-avustusten myöntämisestä käy ilmi ehkä selkeämmin kuin mistään muusta hallituksen toimesta rodullinen luokittelu ja sen perusteella maiden eriarvoinen asema. Vuosina 1947 – 1973 kaikkiaan 87 prosenttia briteistä ja irlantilaisista oli saapunut maahan avustusten turvin, ja vastaavasti 34 prosenttia kreikkalaisista ja vain 17 prosenttia italialaisista oli saanut matka-apua samana ajankohtana.⁷⁴

Siirtolaisuuden ylläpitäminen ja sen tehostaminen olivat yhteisiä tavoitteita 1940-luvun lopulla kaikille Australian poliitikoille puoluekannoista huolimatta. Vaikka hallitusvastuu vaihtui vuoden 1949 vaaleissa työväenpuolueelta liberaaleille, jolloin John Curtin sai luovuttaa pääministerin paikan Robert Menzies'ille, siirtolaisuuspolitiikan päälinjat jatkuivat uudenkin hallituksen ohjelmassa vain pienin muutoksin.⁷⁵ Ohjelman aloittaja Arthur Calwell sai pitää ministerinpaikkansa joulukuulle 1949 saakka.⁷⁶

⁷² A Green Paper -raportti, 25,26.

⁷³ Australia's Immigration for the Period 1968 to 1973, 2-3.

⁷⁴ Markus, 97.

⁷⁵ Hawkins, 32.

⁷⁶ Zubrzycki, 1.

2.2.4. Eurooppalaisetkin kohtaavat ennakkoluuloja

Heti sodan jälkeen siirtolaisuuspolitiikan linjanvedossa jouduttiin tekemään periaateratkaisuja. Natsi-Saksan tai sen liittolaisten joukoissa taistelleet eivät olleet lainkaan tervetulleita siirtolaisiksi Australiaan. Sen sijaan liittoutuneiden puolella taistelleet saattoivat saada oleskelulupia tai päästä siirtolaisiksi joskus jopa rodullisista piirteistä huolimatta. Tarkasti vanhoista periaatteista kiinni pitäviäkin silti oli. Yksi tällainen oli Australian parlamentin liberaalijäsen Henry 'Jo' Gullet, jonka mukaan liian moni juutalainen oli jo tullut toisen maailmansodan aikana Australiaan eivätkä juutalaiset olleet hänen mukaansa edes eurooppalaista rotua, vaan hän piti heitä enemmänkin itäisenä kansana.⁷⁷ Gulletin arvio roduista kuvaa hyvin sitä, miten vähän poliitikoilla oli oikeaa tietoa rodullisten lausuntojensa takana eivätkä he niistä edes välittäneet. Lausunnot perustuivat ennemminkin ennakkoluuloihin tai olettamuksiin. Australia oli lupautunut ottamaan noin 15 000 juutalaista maahan toisen maailmansodan kynnyksellä vuonna 1939, mutta sodan syttyminen vaikeutti heidän tuloaan ja loppujen lopuksi noin 7500 juutalaista saapui Australiaan vielä samana vuonna.⁷⁸ Ministeri Calwell oli valmis ottamaan alkuvuodesta 1946 noin 2000 juutalaispakolaista, mutta yleinen mielipide vaati, että samoilla kustannuksilla tuotaisiin 'omat pojat kotiin maailmalta'. Niinpä Calwell pian unohti puheensa ja asetti sitä vastoin 25 prosentin kiintiön juutalaisille jokaiseen siirtolaisia tuovaan laivaan.⁷⁹ Australian viranomaiset toimivat huomattavan selkeästi myös yleistä mielipidettä kuunnellen, joten kokonaisuudessaan siirtolaisuuspolitiikan suunta muotoutui enemmänkin *ad hoc* ratkaisuista. Toisaalta oli mietittävä Australian tulevaisuutta, toisaalta taas kansalaisten mielipiteitä ja sen myötä omaa poliittista tulevaisuutta.

Australiaan oli jäänyt pieni joukko puolalaisia sotilaita, jotka olivat taistelleet Ison-Britannian joukoissa ja joiden oli sodan jälkeen poliittisesti mahdotonta palata kotimaahansa. Poliitikot miettivät pitkään voisivatko sotilaat jäädä Australiaan, sillä he eivät kuuluneet 'suotuisaan rotuun'. Silti ei ollut kyse isosta määrällisestä päätöksestä, vaan ratkaisu oli periaatteellisesti merkittävä. Aiheesta virinnyt julkinen keskustelu käänsi yleisen mielipiteen

⁷⁷ Wilton; Bosworth, 6.

⁷⁸ A Green Paper -raportti, 24.

⁷⁹ Wilton; Bosworth, 12.

puolalaisten puolelle – olivathan he sinisilmäisiä, vaaleahiuksisia ja ei-kommunisteja.⁸⁰ Ratkaisu oli vain ensisoittoa tulevasta, sillä Australiaan riitti pyrkijöitä ennen kaikkea maista, jotka eivät olleet Australialle ensisijaisia siirtolaisuusalueita. Itä- ja eteläeurooppalaiset oli hyväksyttävä siirtolaisiksi, mutta hallitus yritti pitää tarkkaa lukua siitä, kuinka moni ko. alueen kansalainen saisi muuttolupia maahan.⁸¹ Muutamien vuosien ajan, 1940-luvun lopulla, Australian siirtolaisuusviranomaiset yrittivät pitää kiinni laadituista preferensseistä, jopa niin, että edes maltalaiset, jotka kuuluivat hallinnollisesti Kansainyhteisöön, eivät olleet haluttuja muuttajia. Avustusohjelmienkin alettua Britannian ja Australian kesken maltalaiset joutuivat muutaman vuoden ajan maksamaan itse omat matkansa.⁸²

Aivan 1940-luvun lopulla Australian siirtolaisuusviranomaisilla näytti olevan varaa pienen suunnanmuutokseen tai ainakin rajojen löysäämiseen. Arthur Calwell oli Isossa-Britanniassa vuonna 1947 kartoittamassa siirtolaisuustilannetta, mutta emämaan vastahankaisuus pakotti australialaisministerin katselemaan myös muita mahdollisia siirtolaisten rekrytointiin taipuvaisia Euroopan maita.

Sota oli jättänyt Eurooppaan suuren määrän kodittomia, joista sekavassa tilanteessa piti huolen Kansainvälinen pakolaisuusjärjestö (International Refugee Organization, IRO). Calwell lupasi IRO:lle, että Australia ottaa vastaan 12 000 Baltian siirtolaista.⁸³ Tavallaan lupaus oli selvä riski, sillä se kuvasti siirtolaisuuspolitiikan suunnanmuutosta, mutta Calwell käytti toisaalta tilannetta hyväkseen koska muuttajia oli joka tapauksessa saatava. YK oli Euroopan värväyksen edesauttaja, sillä se järjesti pakolaisille kuljetuksen Australiaan.⁸⁴ Kodittomien pakolaisten rinnalla oli huomattava poliittisten pakolaisten joukko, kuten juutalaiset tai joidenkin poliittisten ääriryhmien kannattajia. Australian hallitus lupautui 'humanitaarisista syistä' ottamaan heitä vastaan jo heti sodan päätyttyä.⁸⁵ IRO jatkoi pakolaisten kuljetuksia Australiaan vuoteen 1952 saakka ja tähän ajankohtaan osuivat myös pakolaisaallot Unkarista sekä Tšekkoslovakiasta maiden poliittisten levottomuuksien vuoksi.⁸⁶

⁸⁰ Wilton; Bosworth, 13.

⁸¹ Markus, 96.

⁸² Wilton; Bosworth, 14,15. Maltalaiset pääsivät osallisiksi matka-avuihin kuitenkin vuonna 1948.

⁸³ A Green Paper -raportti, 25.

⁸⁴ Sherington, 133.

⁸⁵ Sherington, 133. Ehtona oli kuitenkin, että muuttajilla oli oltava sukulaisia Australiassa.

⁸⁶ Price 1979, A6.

Tilanteessa on vaikeaa nähdä häviäjää: Australia sai asukkaita ja YK:n tilanne Euroopan järjestelyissä helpottui. Ainoastaan Australiassa poliitikot joutuivat miettimään, voisiko siirtolaisuuskriteereitä tätä enempiä löysentää. Kokonaisuudessaan Kansainvälisen pakolaisuusjärjestön kanssa Australiaan siirrettiin 300 000 pakolaista 1940-luvun lopulla ja 1950-luvun alussa.⁸⁷ Calwell kuitenkin halusi vetää rajaa siihen, millaisia pakolaisia Euroopan kodittomista haluttiin ottaa. Siirtolaisuusministerille oli ensiarvoisen tärkeää, että Baltiasta tulevat pakolaiset olisivat naimattomia miehiä ja naisia, jotka eivät olleet palvelleet saksalaisjoukoissa.⁸⁸ Ministerillä oli selvästi mielessään, että nämä pakolaiset sulautuisivat paremmin Australiaan, jos he löytäisivät puolisonsa paikallisesta väestöstä. Samoin luonnollinen väestönkasvutavoite oli ministerin mielessä, koska naimattomuus oli siirtolaisen statuksessa tärkeää. Calwell käytti Itä-Euroopan pakolaisista sanaa 'baltit', vaikka tosiasiassa vain yksi viidestä kyseessä olevasta ryhmästä oli lähtöisin jostakin Baltian maasta.⁸⁹ Tämä kertoo siitä, miten helposti ja huolimattomasti ihmisiä luokiteltiin tai ei oltu edes selvillä tulijan oikeasta kotimaasta. Sama huolimattomuus ja välinpitämättömyys termistössä tulee esiin myöhemmin myös aasialaisten siirtolaisten osalta.

Odotuksia ja epäilyjä kohdistui muualta kuin Britanniasta tulleisiin muuttajiin sekä poliitikkojen että tavallisten kansalaisten puolelta. Kielikysymys ja siirtolaisten sopeutuminen olivat pinnalla olevia aiheita. Myös lehdistö levitti epäluuloa. Esimerkiksi *Sydney Morning Heraldissa* esiintyi jo vuonna 1947 sellaisia otsikoita kuin ”Unsuitable Migrants”, ”Migrant Go to School – Learning to be Australians.”⁹⁰ Siirtolaisen oli julkisen mielipiteen mukaan opeteltava olemaan kuin australialaiset ja sulaututtava valtaväestöön huomiota herättämättä. Vuonna 1949 perustettiin Good Neighbour Council, jonka oli tarkoitus edistää siirtolaisten sulautumista australialaisväestöön. Good Neighbour Councilin osastoja perustettiin isoihin siirtolaisuuskaupunkeihin ja ne auttoivat siirtolaista löytämään työtä, kontakteja ja helpottamaan siirtolaisen arkipäivän elämää.⁹¹ Varmasti nämä osastot toivat apua monelle siirtolaiselle, mutta samalla niiden oli tarkoitus vähentää siirtolaisten keskinäisiä kontakteja ja korvata ne paikalliskontakteilla. Viranomaisten mukaan siirtolaisen sulautumista esti juuri paikalliskontaktien vähyys ja Good Neighbour Councilin

⁸⁷ Koivukangas, 1975, 4.

⁸⁸ Collins, 54.

⁸⁹ Collins, 54.

⁹⁰ Sherington, 135.

⁹¹ Sherington, 136.

ri paikalliskontaktien vähyys ja Good Neighbour Councilin oli tarkoitus korjata tämä epäkohta.

Tehokkaimmin sulautuminen lähti käyntiin kielen opettelulla. Esimerkiksi vielä sodan jälkeen oli voimassa siirtolaisille pidettävä sanelukoe, jolla kielitaitoa kontrolloitiin.⁹² Vaikka Australia oli 1700-luvun lopulta saakka ottanut vastaan tulijoita monelta mantereelta, ja maasta oli muodostunut suhteellisen monikulttuurinen, vallitsi vielä 1940-luvulla varovainen suhtautuminen Kansainyhteisön ulkopuolelta tulevaa väestöä kohtaan. Sota-aika oli selvästi kiihdyttänyt muukalaispelkoa yhteiskunnassa. Eräs selittävä tekijä muukalaispelkoon on Australian intensiivinen teollistumispyrkimys ja maa halusi sen vuoksi osaavaa työväkeä. Esimerkiksi yleinen näkemys eteläeurooppalaisista muuttajista oli, että he tulivat Australiaan aikomuksenaan vain perustaa omia maatiloja.⁹³ Tällainen kehityskulku ei ollut siirtolaisviranomaisten ensisijaisena tarkoituksena. Väestötieteilijä W.D. Borrie huomauttikin jo vuonna 1948 että siirtolaiset eivät olleet tulossa maatalousvaltaiseen maahan, joten Euroopan maatalousvaltaisista maista pitäisi ottaa vähemmän tulijoita. Hänen mukaansa esimerkiksi Italian tai Jugoslavian talonpojille ei ollut kovinkaan paljon käyttöä Australiassa.⁹⁴ Borrien lausunto on edelleen hyvä esimerkki yleistämisestä, sillä edellä mainituista maista oli tuli myös koulutettua väkeä. Australia oli itsekin vasta modernin teollistumisensa alussa, mutta viranomaiset eivät halunneet laittaa resursseja Euroopasta tulleiden kouluttamiseen (muuhun kuin kielen opettamiseen), vaan teollistumisen ja kehittymisen tuloksia haluttiin Australiassa heti näkyviin. Toisaalta taas hallituksen harjoittama propaganda viestitti aivan jotain muuta. Siirtolaisia varten painettu julkaisu vuodelta 1948, *Australians and You* kertoo, että demokraattiset australialaiset kunnioittivat yhtä paljon sekä tavallista työväkeä että lääkäreitä tai lakimiehiä, eivätkä ajattele, että mikään rehti työ olisi epäkunnioitettavaa.⁹⁵

Todellisuudessa moni Euroopasta tuleva pakolainen joutui pettymään Australian oloihin tai vastaanottoon, vaikka heidän kotimaissaan ei juuri ollut parempaa tulevaisuutta tiedossa. Tšekkoslovakialainen siirtolainen, joka saapui Australiaan syyskuussa 1948 kirjoitti:

⁹² Price, 1968, 9.

⁹³ Price, 1968, 5. Price käyttää termiä kaukasialaiset.

⁹⁴ Wilton; Bosworth, .9.

⁹⁵ *Australians and You* -esite 1948. Siteerannut Markus, 98.

”Australian viranomaiset olivat luvanneet, että tietyn ammatin edustajat kuten tiilenvälaja saisivat heti työtä omilta aloiltaan ja pariskunnille luvattiin valmiiksi kalustetut kodit. Mikään muu maa ei ollut luvannut enempää ja siksi valitsimme Australian.(...)Kuukauden verran opettelimme aluksi australialaista elämäntapaa. Sen jälkeen, ilman poikkeuksia, olitpa koulutettu tai kouluttamaton, työväliseksi kaikille annettiin lapio ja kuokka ja työmaamme oli siellä, minne australialaiset eivät olisi menneet.”⁹⁶

Sitaatista huokuu katkeruus ja viranomaisten väärät lupaukset Australian auvoisista oloista. Pelkkä työnsaanti ei tuottanut tyydytystä siirtolaisille, varsinkin kun hyvin koulutetut jouduitivat ottamaan vastaan samaa työtä kuin kouluttamattomat. Australiaa pidettiin epätasa-arvoisena koska siirtolaiset niputettiin kaikki samaan kategoriaan, olivatpa he koulutettuja tai kouluttamattomia. Tästä ’siirtolaisuusleimasta’ oli lähes mahdotonta päästä eroon.

Rodulliset kysymykset tai suoranainen syrjintä Australian siirtolaisuuspolitiikassa ovat hankalasti ratkottavissa olevia asioita. Selvää kuitenkin on, että toisessa maailmansodassa akselivaltojen leirissä taistelleet eivät olleet aluksi toivottuja muuttajia. Kun Calwell hahmotteli siirtolaisuuspolitiikkaa, hän otti englantilaisten jälkeen esille pohjoiseurooppalaiset, länsieurooppalaiset sekä jossain määrin Euroopan itäisiltä reuna-alueilta tulleet. Värilliset siirtolaiset eivät aluksi tulleet lainkaan kysymykseen ja tätä ajattelua oli vahvistanut Japanin uhka. Calwell itse myönsi etsineensä aluksi australialaisten kanssa yhdennäköisiä kansallisuuksia (*blue-eyed blonde*), mikä selittää hyvin Australian solmimia avustus-sopimuksia ja sitä, minkä maiden kansalaiset alkoivat saada matka-apua.⁹⁷ Australian assimilaatiotavoitteen toteuttamiselle oli tärkeää saada vähällä vaivalla siirtolainen sulautumaan valtaväestöön.⁹⁸ Australialaiset poliitikot tarkkailivat silti myös muiden maiden siirtolaisuuspolitiikkaa – erityisesti Yhdysvaltojen ja Kanadan. Monen poliitikon mielestä esimerkiksi Yhdysvaltojen siirtolaisuuspolitiikka oli aivan liian uhkarohkeaa.⁹⁹ Näkyvästi australialaiset eivät ainakaan kopioineet muiden maiden siirtolaisuuspolitiikkaa ja ratkaisuja, vaan he ennemminkin pitivät näitä varoittavina esimerkkeinä.

⁹⁶ Siirtolaista siteerannut Markus, 99. ”Australian representatives told us too much over Australia and with many promises from australia we was content... For certain skilled men as bricklayer, carpenter was given assurance they will work in his profession. For married couple it was told here are waiting furnished homes and many other priviledges. No other country had promised more and for this reason we accepted our new homeland.(...) One month we was staying for learn ’Australian way of life’. But theories only is not enough. Whittout exception or skilled or unskilled it was only shovel and pick and only in the district where Australian would not go.”

⁹⁷ Appleyard, 18.

⁹⁸ Murphy, 135.

⁹⁹ Wilton; Bosworth, .30.

Euroopan pakolaiset olivat saatavilla oleva ja varteenotettava vaihtoehto. Kun muutamia pakolaisryhmiä oli värvätty Australiaan, siirtolaisuusministeriö sai näistä 'kokeiluryhmistä' positiivista palautetta; tosin poliitikoilla ja väestötieteilijöillä oli epäilyjä siitä, millainen olisi australialaisten reaktio ei-brittiläisiä kohtaan.¹⁰⁰ Onnistuneet kokeilut antoivat kuitenkin aihetta lisätä siirtolaisuutta Euroopasta ja kahdenkeskisiä sopimuksia alettiin solmia siirtolaisuuskysymyksen piirissä. Myös Euroopan ulkopuolelta, Afrikasta, Aasiasta tai Amerikan mantereelta, olisi ollut tulossa pakolaisia, mutta nämä torjuttiin jyrkästi. Calwell yritti jopa karkottaa 1000 sodan aikana Australiaan tullutta kiinalaista ja indonesialaista.¹⁰¹ Siirtolaisuuspolitiikka löystyi 1940-luvun loppuun mentäessä, mutta sitä sovellettiin vain eurooppalaisia kohtaan.

Kaikkiaan vuosina 1948–1951 noin 200 000 eurooppalaiselle (muille kuin englantilaisille) annettiin matka-avustusta ja tämä muuttaneiden määrä ruokki kohenevaa taloudellista tilannetta Australiassa, jolloin avustusten määrää päätettiin edelleen kasvattaa.¹⁰² Avustusta jakaminen oli silti Euroopan maidenkin osalta jakautunut varsin selkeästi Länsi- ja Pohjois-Euroopan maiden hyväksi. Australiassa oli vielä 1950-luvulla nähtävissä jonkinlaidista kylmäkiskoisuutta tiettyjä muuttajaryhmiä kohtaan. Silloin esimerkiksi päätettiin rajata eteläeurooppalaisten muuttamista siten, että vain sellaiset muuttajat olivat tervetulleita, joilla oli lähisukulaisia maassa. Nämä muuttajat joutuivat tulemaan maahan ilman perheitään, velkaisina suurten matkakulujen vuoksi ja he joutuivat usein lähettämään palkkarahoja kotimaahan perheilleen ja sen lisäksi säästämään rahaa, jotta perhekin voisi lopulta muuttaa Australiaan.¹⁰³

Arthur Calwellin aika siirtolaisuusministerinä oli loppumassa vuonna 1949, jolloin uudeksi siirtolaisuusministeriksi hallituspuolueen vaihdon myötä astui liberaalipuolueen Harold Holt. Hallitusvastuussa olivat nyt yhdessä liberaalipuolue sekä maaseudunpuolue.¹⁰⁴ Uudella siirtolaisuusministerillä oli edeltäjänsä inhimillisempi ote. Hän salli niiden 800 Euroopan ulkopuolelta tulevan pakolaisen jäävän Australiaan, joita Calwell olisi ollut lähet-

¹⁰⁰ Ibid., 18.

¹⁰¹ Price, 1979, A5.

¹⁰² Price, 1968, 8.

¹⁰³ Markus, 97.

¹⁰⁴ Abolition of the 'White Australia' Policy. 1. kappale. Department of Immigration and Multicultural Affairs. Puolueiden nimet: Liberal Party, Country Party.

tämässä pois 'pitääkseen Australian puhtaana'.¹⁰⁵ Holtin toiminnassa on nähtävissä ensimmäisiä konkreettisia tekoja, joiden myötä Valkoisen Australian vaatimuksia ainakin kyseenalaistettiin. Kuitenkin on pidettävä mielessä, että Australian siirtolaisuuspolitiikka ei välttämättä ollut selkeä tai yksisuuntainen linja, jota noudatettiin, vaan se oli enemmänkin tilanteen tuomien nopeiden ratkaisuiden tulosta. Tutkija Bruce Grant on todennut, että hallitusvaihdoksen aikana (1949) Calwellin aloittama siirtolaisuuspolitiikka oli jo täydessä käynnissä ja hänen alulle panemaa suuntaa yksinkertaisesti vain oli helppo jatkaa, vaikka uusi ministeri Harold Holt joitakin muutoksia siirtolaisuuspolitiikassa tekikin. Grantin mukaan liberaalipuolueelle oli siirtolaisuudessa kuitenkin tärkeämpää Australian talouden ja työtilanteen koheneminen tavalla tai toisella kuin siirtolaisen taustat.¹⁰⁶

Australian siirtolaisuuspolitiikan tulevien vuosien kannalta 1950-luku oli käänteen tekevää aikaa. Ison-Britannian etulyöntiasema siirtolaisuudessa oli romuttumassa. Tämän saivat aikaan Britannian poliitikot hankaloittamalla brittisiirtolaisten lähtöä, koska maa tarvitsi kansalaisiaan jälleenrakentamiseen ja Britannian aseman vahvistamiseen joka tasolla.

Kun Australian asettamat tavoitteet Kansainyhteisön osalta eivät olleet toteuttamiskelpoisia, päätettiin Australiassa laajentaa siirtolaisten aktiivista rekrytointialuetta. Eri Euroopan maiden saamat matka-avustukset kertovat australialaisten asenteista kyseistä maata kohtaan: mitä nopeammin tietyn maan kansalaiset saivat matka-avustusta, sen läheisempänä kulttuurisesti maata pidettiin. 1950-luvun aikana siirtolaisten määrää pidettiin Australiassa jossain määrin tärkeämpänä kuin siirtolaisten taustoja. Kahden prosentin väestönlisäystavoitetta yritettiin saada tosissaan aikaan.

¹⁰⁵ Abolition of the 'White Australia' Policy. 1. kappale. Department of Immigration and Multicultural Affairs.

¹⁰⁶ Grant, Bruce; The Australian Dilemma 1983 s.241-242. Siteerannut Anderson, 2. luku.1.10.2001.

III 1950-LUKU: TULOKSIA JA TYYTYVÄISYYTTÄ

3.1. Siirtolaisten elämän ohjaamista ja vanhojen asenteiden lujittamista

Monet tahot olivat Australiassa ilmaisseet halveksuntaa eteläeurooppalaisia kohtaan edeltävinä vuosikymmeninä, mutta 1950-luvulla mielipiteet muuttuivat ainakin poliittisten päättäjiensä osalta kun vuonna 1951 Australian hallitus solmi matka-avustusohjelman Italian hallituksen kanssa. Pian taas tarvittiin lisää tulijoita ja seuraavana vuonna matka-apua saattoivat saada saksalaiset, itävaltalaiset ja kreikkalaiset.¹⁰⁷ Huomattavaa on myös se, että Australiassa oli nähtävästi jo unohdettu, että Italia, Saksa ja Itävalta olivat muodostaneet akselivallat ja siis Australiankin vastapuolen toisessa maailmansodassa. Siirtolaisuus näytti olevan australialaisille yhdistävä tekijä, joka tavallaan peitti nopeasti alleen edellisten vuosien maailmanpoliittisia tapahtumia. Nyt keskityttiin siirtolaisuudessa – ei poliittisiin mielipiteisiin - vaan eurooppalaisuuteen.

Euroopasta tulleilla siirtolaisilla oli jonkinlaisia ennakkokäsityksiä siitä, millaista Australiassa olisi. Australian hallitus pyrki vaikuttamaan näihin käsityksiin ja tietysti kauppamaan ja mainostamaan maataan. Julisteita ja lehtisiä julkaistiin 1950-luvulla muun muassa otsikoilla: *Your Introduction to Australia: hints and help on knowing your new homeland* tai yksinkertaisesti *Know Australia*. Hallitus lupasi esitteissä töitä kymmenille tuhansille ja että rauhaa rakastavat paikalliset toivottaisivat tulijat tervetulleiksi samalla kun siirtolaiset auttaisivat nuorta maata tulemaan entistä varakkaammaksi. Esitteissä annettiin jokseenkin toiveikas kuva esimerkiksi asumisolosta, sillä julisteet lupasivat siirtolaisille etupihalla varustettuja omistusasuntoja puutarhoineen.¹⁰⁸

Siirtolaisilla oli kuitenkin myös velvollisuuksia Australiaa kohtaan. Julisteiden anti ei vielä jäänyt tähän, vaan julisteissa muistutettiin, että maassa pitää asua ja elää kuten australialaisetkin.¹⁰⁹ Samalla viranomaiset katsoivat velvollisuudekseen vaalia Australian omaa kulttuuriperinnettä, jotta siirtolaisten tuomat tavat eivät valtaisi liikaa alaa. Siirtolaisille ha-

¹⁰⁷ Wilton; Bosworth, 15.

¹⁰⁸ Wilton; Bosworth, 80.

¹⁰⁹ Ibid., 80,105. Siteeratut esitteet: Department of Immigration: Australia and Your Future, 1950. Your Introduction to Australia, 1949.

luttiin muistuttaa, että Australia on maana verrattain nuori eikä sillä ole ollut aikaa vielä kehittää omaa kulttuurielämäänsä perusteellisesti.¹¹⁰ Varoituksessa on nähtävissä se pelko, jota australialaiset tunsivat siirtolaisten värväämisen vuoksi. Australian oman kulttuurin pe­lättiin peittyvän ja sekoittuvan siirtolaisten elämäntyylisiin ja tämän vuoksi olisi hyvä saada maahan mahdollisimman samanlaisista oloista tulevia muuttajia. Kansainyhteisön maat ja Länsi-Eurooppa olivat siis niitä alueita, joihin Australian oma kulttuurikin pohjautuu. Siirtolaisten rekrytointi 1950-luvulla edelleen pohjautui tälle lähtökohdalle ja olettamukselle.

Australialaisten oli kuitenkin mahdoton kokonaan estää siirtolaisten siteet entisiin kotimaihinsa. Oman kulttuurin vaaliminen kaukaisessa uudessa maassa on usein siirtolaisille tärkeämpää kuin traditioiden harjoittaminen vanhassa kotimaassa. Uudessa ympäristöstä on haettava elämään kiinnukohtia ja vaalittava tuttuja tapoja. Esimerkiksi puolalaiset juhlivat joukolla Puolan kansallispäivää, 3.5.1951 Sydneyssä kardinaali Thomas Gilroyn johdolla ja paikalle saapui yli 2500 puolalaista ympäri Australiaa.¹¹¹ Näitä tapahtumia ei Australiassa kuitenkaan haluttu tai voitukaan estää.

Ristiriidassa siirtolaisuudelle myönteisen kuvan rinnalla oli eurooppalaisten kielenkäyttöä neuvovat ohjelehtiset. Niiden mukaan siirtolaisten tuli pidättäytyä puhumasta julkisesti omalla äidinkielellään ja käyttämään elekieltä sen sijaan. Ohjeiden mukaan tällä tavalla vältyttäisiin noloilta tilanteilta sekä ennakkoluuloilta.¹¹² Siirtolaisten oma kieli, jos se oli muu kuin englantia, oli siis virallistenkin tahojen mukaan häpeäksi. Samalla tavoitteena oli ehkä motivoida siirtolaisia opettelemaan englantia, mutta keinot olivat jokseenkin epäilyttäviä. On vaikea sanoa, millainen vaikutus näillä tiedotteilla oli siirtolaisiin ja heidän kielen opimiseen, mutta tuskin kuitenkaan nämä julkaisut saivat siirtolaisten tuntemaan oloaan ko­toisaksi tai hyväksytyksi Australiassa.

Hallituksen tiedotteet tai julisteet eivät kuitenkaan tavoittaneet kuin pienen osan muuttajista, sillä monessa maassa siirtolaisten värvääminen oli kiellettyäkin. Monet lähtijät tiesivät ennakkoon Australiasta vain sijainnin, jotain ilmastosta tai työmahdollisuuksista. Jotkut valittivat jälkikäteen jopa saaneensa viranomaislähteistä aivan väärääkin tietoa.¹¹³

¹¹⁰ Esitteestä *Your Introduction to Australia*, Federal Capital Press, Canberra 1949. Siteerattu Wilton; Bosworth, 130.

¹¹¹ Polish Community Council of Victoria, 2. luku, 2. kappale. 1.10.2001.

¹¹² Murphy, 139.

¹¹³ Wilton; Bosworth, 106.

Avustusohjelmat ja Euroopan kannalta hivenen löysempi siirtolaisuuspolitiikka ei silti poistanut syvään juurtuneita asenteita siirtolaisia kohtaan. Kansalaisten keskuudessa ja jopa alkeisopetuksessa asenteita edelleen lujitettiin. 1950-luvun australialainen lastenkirja *Above the Snowline* (1959) oli täynnä värikkäitä ilmaisuja eri maiden siirtolaisista. Kirjassa esitellään italialais-syntyinen räyhäävä Mario, joka ajaa puskutraktoria ja lumiauraa pitkän työpäivän; unkarilainen pakolainen Kovash-setä, jolla on maalaistausta ja joka osaa vain lapioitit; irlantilainen kauppias Connor Mahoney sekä australialainen herra Hendriks, joka on tietysti johtava insinööri.¹¹⁴ Kirjan hahmoilla on selkeä hierarkia, johon on kytketty viittaus kansallisuuteen, älykkyyteen ja luonteenpiirteisiin. Näitä asenteita siis opetettiin australialaislapsille.

Lujittuneista kansallisista asenteista kertoo myös se, että kreikkalaisia kokonaisuudessaan pidettiin lähinnä omien kauppojen ja kahviloiden pitäjinä. He hoitivat kauppiaan australialaisten mielestä juuri niin kuin olivat tottuneet Kreikassakin tekemään, vaikka perinteet ja olosuhteetkin olivat Australiassa erilaiset. Kaupan tai kahvilan hoitaminen oli kokopäiväistä työtä ja kreikkalaisten oli vaikea esimerkiksi palkata muuta kuin kreikkalaista työväkeä juuri kieliongelmiensa vuoksi.¹¹⁵ Siksi kreikkalaiset tai muut siirtolaiset, jotka perustivat omia kauppiaan, olivat täysipäiväisesti kiinni omissa yhteisöissään, jolloin muu elämä ja paikalliset kontaktit jäivät vähäiseksi. Myös kielitaidottomuus sitoi kreikkalaiset, ja muutkin eteläeurooppalaiset, omiin ryhmiinsä ja Australian hallitus näki tämän vaikeimpana assimilaation esteenä.¹¹⁶ Toisaalta Australian siirtolaisuusviranomaiset halusivat maahan teollisuustyöväkeä eivätkä välttämättä kauppojen tai kahviloiden perustajia. Hyvää eteläeurooppalaisissa oli se, että heitä oli suhteellisen helppo värvätä, mutta he eivät olleet aivan sellaista väkeä, jota Australiaan ensisijassa haluttiin.

Ennakkoluulot ja asenteet kansallisuuksia kohtaan olivat yleisesti selvillä ja niistä pyrittiin hyötymäänkin. Tämän todistaa muun muassa se, että brittiläiset usein vaativat erikoiskohtelua Australiassa vedoten samaan kulttuuriperimään ja Kansainyhteisöön. Kun siirtolaisten väliaikaista hotelliasumiskuluja yritettiin nostaa Australiassa vuonna 1952, brit-

¹¹⁴ D.Burrows, *Above the Snowline*, Educational Press, Sydney 1959. Siteerattu teoksessa Wilton; Bosworth, 83.

¹¹⁵ Hellas Media Network, Kappaleet 10 ja 11.

tiedustajat vaativat Australian hallitusta tekemään poikkeuksen heidän kohdallaan. Argumentteina nämä käyttivät esimerkiksi sitä, että heidän lapsensa voisivat joutua asumaan liian lähellä ulkomaalaisia ja brittiläiset saisivat silloin huonoja vaikutteita.¹¹⁷

Poliitikkojen toiminta ja asenteet eteläeurooppalaisia siirtolaisia kohtaan jyrkkenivät jälleen 1950-luvun puolivälissä, kun poliitikot pelästyivät eteläeurooppalaisten huimasti kasvavia muuttolukuja.¹¹⁸ Varsinkin sukulaisten ja tuttavien muutto eli ketjusiirtolaisuus oli eteläeurooppalaisten osalta kasvanut 1940- ja 1950-lukujen vaihteessa. Britit ja pohjoiseurooppalaiset saattoivat avustaa sukulaisiaan muuttamaan Australiaan, mutta eteläeurooppalaisten osalta sukulaisten avustaminen oli aina ollut vaikeampaa. Ketjumuutto muodostui pysyväksi trendiksi 1950-luvun aikana varsinkin eteläeurooppalaisten siirtolaisten osalta. Eteläeurooppalaisten nettomuutto oli 1950-luvun puolivälissä ylittämässä brittien vastaavia lukuja ja tässä tilanteessa hallitus päätti rajoittaa eteläeurooppalaisten osalta siirtolaisen perheiden ja sukulaisten muuttamista.¹¹⁹ Viranomaiset seurasivat tilastoista tarkasti siirtolaisuuden kehittymistä Australiassa, mutta siirtolaisten käytännön elämä ja selviytyminen maassa jäi vähemmälle huomiolle. Siirtolaisten 'laadun' kontrollointi oli hetkellisesti unohtunut viranomaisilta ja siihen oli nopeasti ryhdyttävä. Toisaalta tiivistynyttä kontrollointia selittää myös 1950-luvun alun pieni talousnotkahdus, jonka jälkeen poliittiset piirit alkoivat uudelleen miettiä mihin tai keihin avustusrahat kohdistettaisiin.

Australia oli siinä suhteessa tasa-arvoinen siirtolaisia kohtaan, että ohjeita ja neuvoja 'uudesta elämästä' Australian mantereella annettiin tasapuolisesti kaikille tulijoille. Varmasti kielenopetus auttoi siirtolaisen jokapäiväistä elämää, mutta näyttää siltä, että hallituksella ei ollut pelkästään näin yksinkertainen tavoite. Siirtolaisen piti englanninkielen myötä unohtaa vahvimmat siteet entiseen kotimaahansa ja tulla hyväksi australialaiseksi. Yllättävää kyllä, viranomaislausunnoista ei käy ilmi, miten siirtolaiset elivät maassa, jos he eivät kerran omaksuneet australialaisia tapoja. Kukaan ei juuri määritellyt sitä, millaista oikeastaan oli australialainen elämäntapa. Olihan Australian kulttuuri, alkuperäisväestöä lukuun

¹¹⁶ Ks. Vasta, 4. Australian poliitikkojen tavoitteena oli muodostaa sellainen maa, jossa ihmisillä olisi yhteinen kulttuuriperimä. Joidenkin siirtolaisryhmien katsottiin romuttavan tämän tavoitteen. Assimilaation oli tarkoitus muokata kaikista siirtolaisista yhdenmukaisia.

¹¹⁷ S. Johnson, *We come to Australia*, Sydney 1981. Siteerattu Wilton; Bosworth, 113. Hotelliasuminen muilla kuin Ison-Britannian siirtolaisilla oli harvinaista.

¹¹⁸ Ks. LIITE 2

¹¹⁹ Price, 1993, 7. Päätettiin rajoittaa ketjumuuttamista.

ottamatta, perustunut 1700-luvun lopulta saakka eurooppalaiseen kulttuuriperimään. Ehkä tämä fakta oli viranomaisten Akilleen kantapää ja syy siirtolaisen elämän tarkkaan ohjailuun.

3.2. Siirtolaisten onnea ja epäonnea

Australia oli selvinnyt toisesta maailmansodasta suhteellisen vähillä taloudellisilla tappioilla ja maa pääsikin nauttimaan nopeasta taloudellisesta nousukaudesta. Tästä pääsivät osalliseksi myös 1940– ja 1950-luvuilla maahan tulleet siirtolaiset. Australialaisviranomaisten mukaan maa tarvitsi nousukaudella ennen kaikkea taitavia insinöörejä ja kaupanalan ammattilaisia.¹²⁰ Toisaalta Australiassa oli mahdollisuus menestyä ilman koulutustakin. Yksi menestyneistä oli englantilainen kattiloiden valmistaja John Ducker, joka saapui Australiaan vuonna 1950. Hän aloitti kauppa-apulaisena valtiollisessa rautatyöntekijöiden yhdistyksessä 1952 ja vuonna 1961 hän oli organisoimassa New South Walesin kaupan- ja työläisten yhdistystä. Hänet nimitettiin New South Walesin julkisen palvelun lautakuntaan vuonna 1979, mikä toi hänelle julkista valtaa ja suuren palkkapussin.¹²¹ Vaikka esimerkin henkilö onkin englantia puhuva britti, myös muualta muuttaneet saattoivat menestyä Australiassa. Toisaalta esimerkki kertoo myös sen, että varmasti kielitaidosta ja brittiläisyydestä oli hyötyä varsinkin julkista uraa luotaessa. Sitä paitsi juuri englantilaiset, skotit ja walesilaiset toivat alkujaan Australiaan ajatuksen työväenyhdistysten perustamisesta.¹²²

Olivatpa siirtolaiset yhdistyksissä mukana tai eivät, silti Australia pystyi tarjoamaan vakaamman taloudellisen tilanteen kuin usean siirtolaisen entinen kotimaa. Australiaan saapuneen kreikkalaismiehen kertoman mukaan Kreikassa asuessaan hän oli töissä viitenä päivänä viikossa, mutta pomo maksoi hänelle vain kahdesta päivästä luvaten maksaa loput myöhemmin. Kreikkalaismiehen mukaan Australiassa hän sai palkan säännöllisesti joka perjantai ilman viivästyksiä.¹²³ Samanlainen tilanne oli monella muullakin Itä- ja Etelä-Euroopasta tulleella siirtolaisella joiden entisissä kotimaissa taloudellinen tilanne sotien jälkeen oli vielä heikko. Australia tarjosi ennen kaikkea vakautta tälle siirtolaisjoukolle.

¹²⁰ Sherington, 137.

¹²¹ Sherington, 131. Sydney Morning Heraldin mukaan 4.9. ja 5.9.1979.

¹²² Wilson, 238.

¹²³ Isaacs, Eva; Greek Children in Australia, Canberra 1976 s.28. Siteerattu Sherington, 142. Mies muutti Australiaan vuonna 1955.

Toisaalta vaikka avustusohjelmia pidettiin yllä ja siirtolaisia autettiin uuden elämän alkuun, kuten tutkija Andrew Markus huomauttaa, Australian hallitus ei ikinä myöntänyt avustuksia esimerkiksi siirtolaisten lomiin, mikä oli rankkaa varsinkin lukuisille yksityisyrittäjille.¹²⁴ Australian hallitukselle näytti siis riittävän siirtolaisen alkuun auttaminen, eikä 1950-luvun aikana juurikaan puhuttu siirtolaisen hyvinvoinnista sen enempää.

Siirtolaiset yrittivätkin edesauttaa itse omaa hyvinvointiaan, jota edisti sukulaisten ja tuttavien muuttaminen maahan. Sukulaissuhteet näyttävät merkinneen paljon varsinkin eteläeurooppalaisille, sillä ketjumuuutto heidän osaltaan lisääntyi eli Australiassa olleet sukulaiset houkuttelivat lisää sukulaisiaan Australiaan vakaamman elämän toivossa.¹²⁵ Australian viranomaisia tämä harmitti koska ketjumuuton kautta syntynyt yhteisö oli tiivis ja se omaksui sen vuoksi hitaammin australialaisia elintapoja.

Siirtolaisilla oli silti käytännön elämässä ongelmia uudessa kotimaassaan, vaikka työpaikka olisikin taattu ainakin aluksi. Kielitaidottomuus oli esteenä uran luomiselle ja etenkin siirtolaisuusviranomaiset yrittivät puuttua siihen, jotta siirtolaisen sulautuminen Australiassa tapahtuisi mahdollisimman nopeasti. Siirtolaiskeskuksissa järjestettiin tämän johdosta kielenopetusta. Eräs siirtolaisuuskeskuksen rehtori kertoo englanninkielen tärkeydestä:

”Ensiksi lasten pitää oppia englanninkieli...se on kaiken kommunikoinnin perusta. Se on väylä yhteisymmärrykselle. Se on koko siirtolaisuusprojektin onnistumisen ehto. Lapsille pitää puhua koko päivä englantia ja heidän on itse puhuttava englantia koulussa, harrastuksissa ja näidenkin ulkopuolella.”¹²⁶

Sitaatista päätellen lapsia odotti kova koulu Australiassa, jotta heistä tulisi ’kunnon kansalaisia’ ja uusia australialaisia niin kieleltään kuin tavoiltaankin. Siirtolaisuusviranomaiset tähtäsivät siirtolaisten *assimilaatioon* eli sulauttamiseen Australian yhteiskuntaan. Se tarkoitti sitä, että muualta kuin Isosta– Britanniasta tulleet olisi sulautettava yhteiskuntaan, jotta he voisivat olla täysipainoisesti osallisina yhteiskunnan tarjoamista eduista ja palveluista. Näitä sulautettuja ihmisiä oli sitten kohdeltava ’uusina australialaisina’, joista myöhemmin tulisi maan kansalaisia.¹²⁷

¹²⁴ Markus, 105. Monen siirtolaisen elinkeinona oli oma etninen kauppa, ruokala tai kahvila isossa kaupungissa tai lähiössä.

¹²⁵ Sherington, 140.

¹²⁶ Jean Martin, *The Migrant Presence* 1978, 85,89. Siteerannut Sherington, 157. ”The child must learn to think in English from the start...English is to be the basis of all instruction. It is the avenue to mutual understanding. It is the key to the success of the whole immigration project...English must be spoken to the pupils and by them, all day and every day, in every activity, in school and out of it.”

¹²⁷ Castles, 1998, 203.

Assimilaation viimeinen etappi oli kansalaistaminen ja kansalaiseksi tuleminen. Ne eivät olleet yksinkertaisia asioita, vaan kansalaistaminen riippui viranomaisista, siirtolaisen entisestä kotimaasta sekä siirtolaisesta itsestään. Ensimmäiset juhlalliset kansalaistamisseremoniat pidettiin sodan jälkeen vuonna 1949 Canberrassa ja Adelaidessa. Seremoniat saivat runsaasti julkisuutta ja niissä oli yhteensä mukana 227 miestä. Eräs mukana olleista oli suomalainen Eli Rosvall, joka oli asunut maassa jo 36 vuotta ja osoittanut tulevansa toimeen Australiassa.¹²⁸ Australiassa piti elää ja asua juuri niiden lakien ja asetusten mukaan jotka olivat voimassa ja näyttää siltä, että siirtolaisille nämä lait olivat useasti pysyvämpiä ja tiukempia kuin paikallisväestölle. Esimerkiksi italialainen siirtolainen, joka oli osallistunut Australiassa mellakoihin 1952, valitti katkerasti:

” Kun myöhemmin anoin kansalaisuutta, minut torjuttiin. Kun yritin vieraillla Italiassa, en voinut lähteä koska minulle ei myönnetty paluulupaa. Haluan muistuttaa italialaisia, jotka ovat Australiassa tai ajattelevat tulevansa Australiaan, että pitävät mielessään vanhan sanonnan ’maassa maan tavalla’ – tässä tapauksessa Australian tavalla.”¹²⁹

Kaikkiaan 11 284 siirtolaista sai Australian kansalaisuuden jo vuonna 1954 ja näistä suurimpina ryhminä olivat unkarilaiset ja italialaiset.¹³⁰ Entinen kansalaisuus tai vanha kotimaa ei ainakaan ollut enää este Australian kansalaiseksi tulemisessa, vaan henkilökohtaiset kriteerit ja menestyminen maassa painoivat vaakakupissa enemmän.

Australian siirtolaisuusviranomaiset alkoivat entistä useammin ilmaista vaatimuksiaan myös muuttajan koulutustasoa kohtaan. Esimerkiksi siirtolaisten neuvontakomitea (The Immigration Advisory Committee) arvioi sveitsiläisiä erittäin halutuiksi siirtolaisiksi, sillä sveitsiläiset olivat komitean mukaan älykkäitä, hyvin koulutettuja ja Sveitsissä olisi paljon lääkäreitä, yliopisto-opiskelijoita sekä kaupallisenalan osaajia.¹³¹ Erilaiset siirtolaisuusosastot tekivät tutkimuksia ja selvityksiä eri kansallisuuksien koulutustasosta ja tämän jälkeen suosituksia Australian parlamentille.¹³²

¹²⁸ Murphy, 147.

¹²⁹ O. Bonnutto, *A Migrant Story*, Brisbane 1963. Siteerattu Wilton, Bosworth, 173. ”Later when I came to apply for citizenship I was refused, when I applied to visit Italy I couldn’t go because I was refused a re-entry visa to Australia. An Italian proverb says: When in Rome, do as the Romans do. I wish to say to all Italians who have arrived or who are about to arrive in Australia, ’When in Australia, do as the Australians do.’”

¹³⁰ Murphy, 147.

¹³¹ Wilton; Bosworth, 12.

¹³² Ibid.

Yleisempää kuitenkin oli, että siirtolaiset päätyivät rakennusalalle tai muihin ruumiillisen työn aloille koulutuksesta riippumatta. Esimerkiksi noin viidesosa terästeollisuuden työläisistä oli siirtolaisia vuoden 1953 tilastoissa. Australian työväenpuolueen osasto New South Walesista oli kuitenkin sitä mieltä, että siirtolaiset tulisi sirotella maahan tasaisesti – ei pelkästään kaupunkeihin. Koko maa saisi näin hyödyn tulijoista ja kehityskulku olisi tasisempaa. Australiasta tulisi samalla jälleen johtava alkutuotannon maa.¹³³ Australian puoluekentässä oli siis eroavia mielipiteitä ainakin siirtolaisten asettamisesta, koska liberaalien tavoitteena oli Australian teollistaminen ja silloin siirtolaisia tarvittiin juuri kaupungeissa ja kasvavissa teollisuuskeskuksissa.

Vaikka siirtolaiset usein päätyivätkin asumaan kaupunkeihin tai kaivospaikkakunnille, niin konkreettisimmin muuttajajoukko tuntui pienemmällä paikkakunnilla. Suomalainen emigrantti Vera Könönen kirjoitti Suomi-lehdessä vuonna 1954 miten pieni Geraldtonin kylä osoitti pitkästä ajasta elpymisen merkkejä kun sinne saapui siirtolaisia useasta Euroopan maasta.¹³⁴ Eurooppa alkoi kuitenkin taloudellisesti nousta jaloilleen 1950-luvulla, ja maanosan maat halusivat pitää osaavan ja nuoren työväen omalla mantereella. Tällainen kilpailutilanne johti Australian rajojen avautumiseen ja maan siirtolaisuuspolitiikkaa oli sen vuoksi hiljalleen muokattava suopeammaksi, jos määrällisistä siirtolaisuustavoitteista haluttiin pitää kiinni.

Siirtolaisia yritettiin edelleen houkutellessa Australiaan poliittisin vetoimuksin. Viralliset tahot julistivat maata tasa-arvoisena maana, jossa kaikille oli mahdollisuuksia edetä uralaan jos tulijan motivaatio tai kyky vain riittäisi. Rajoja siirtolaisen menestymiselle ei pitänyt olla.¹³⁵ Todellisuus oli kuitenkin toinen. Esimerkiksi lääkärit eivät olleetkaan enää lääkäreitä Australiassa. Kaikki Kansainyhteisön ulkopuolelta tulevat joutuivat kertaamaan lääkärin taitojaan vähintään kolme vuotta omalla kustannuksellaan, mikäli halusivat harjoittaa entistä ammattiaan myös uudessa kotimaassa.¹³⁶ Kolmen vuoden ajan siis siirtolaisen odotettiin selviytyvän taloudellisesti, jotta hän olisi jälleen pätevä esimerkiksi lääkärinä. Käytännön ratkaisuna lääkärikin oli mentävä muihin töihin elättääkseen perheensä ja siksi usealla siirtolaisella työtehtävät Australiassa eivät vastanneetkaan entistä koulutusta. Vi-

¹³³ Wilton; Bosworth, 9.

¹³⁴ Suomi-lehti 1954, elokuu No. 6. Mf 2180, rulla n:o Y1544, Tampereen Yliopiston mikrofilmikokoelma.

¹³⁵ Wilton; Bosworth, 85,86.

¹³⁶ Wilton; Bosworth, 88. Victorian alueella aikaraja koulutukseen oli jopa viisi vuotta.

ranomaiset halusivat kipeästi maahan lääkäreitä ja muuta koulutettua väkeä, mutta omassa ammatissa toimiminen olikin itse asiassa suurempi pullonkaula kuin koulutetun väen maahan saaminen.

Australian alkuperäisväestöllä asiat eivät olleet yhtään paremmin. Kansainyhteisön territorioden ministeri (Commonwealth Minister for Territories) ilmaisi odotuksensa aboriginaaleja kohtaan seuraavasti: ”Assimilaatio tarkoittaa käytännössä sitä, että aboriginaaleilta ja muulta sekäväestöltä odotetaan samanlaista käyttäytymistä kuin valkoisilta australialaisilta.”¹³⁷ Alkuperäisväestön odotettiin unohtavansa monisatavuotiset perinteensä ja oppivan tapoja ja sivistystä muilta australialaisilta. Siirtolaiset saattoivat aina palata kotimaahansa, jos olot eivät miellyttäneet, mutta alkuperäisväestöllä ei ollut muuta vaihtoehtoa kuin sopeutua. Hallitus antoi käskyn erottaa aboriginaalilapsia perheistään ja heidät sijoitettiin valkoihoisten perheisiin, jotta assimilatiotavoitteeseen heidän osaltaan päästäisiin. Tämä jatkui aina 1960-luvulle saakka.¹³⁸

Siirtolaiset jotka olivat Australiassa 1950-luvulla ja joita saapui maahan, saivat hyötyä maan hyvästä taloudellisesta tilasta. Heidä kuitenkin tarkkailtiin ja ohjattiin ’oikeille’ urille viranomaisten toimesta. Vaikka sulauttaminen oli julkinen tavoite siirtolaisille, silti huomamattaankin Australian hallitus ja siirtolaisuusviranomaiset ylläpitivät lakeja ja toimia, jotka itse asiassa estivät esimerkiksi kansalaiseksi tulemisen - siis sulautumisen. Tilanne näyttää olleen 1950-luvun aikana poliitikkojen mielissä varsin ristiriitainen. Toisaalta haluttiin nopeuttaa ja edesauttaa siirtolaisen sopeutumista ja joitain myönnytyksiä tehtiinkin, mutta toisaalta vanhat toimintamallit tai lait pitivät itsepäisesti pintansa.

3.3. Vastasivatko Euroopan siirtolaismäärät tavoitteita?

Australian siirtolaisuusviranomaisten ja väestötieteilijöiden tavoitteet siirtolaisuuden osalta eivät aivan toteutuneet käytännössä. Tavoitteet vesittyivät jo 1940-luvun lopulla, kun Isosta-Britanniasta ei saapunut Australiaan niin paljoa tulijoita kuin australialaiset olisivat toivoneet. Virallinen tavoite oli edelleen se, että yhdeksän siirtolaista kymmenestä olisi saarivaltiota. Taulukosta 1 käy ilmi eräissä Euroopan maissa syntyneiden ihmisten määrät Australiassa vuosina 1947 ja 1954. Luvuissa ei ole eroteltu siirtolaisia ja pakolaisia erik-

¹³⁷ Macintyre, 220. Sekäväestöstä käytetään termiä mixed blood. Macintyre ei mainitse ministerin nimeä.

seen, eivätkä ne myöskään kerro asukkaan sen hetkistä kansalaisuutta. Australian ja usean Euroopan maan välille oli solmittu 1950-luvun vaihteessa avustussopimuksia, jotka olivat jo päässeet käyntiin ja ne tulevat ilmi kasvaneina kansalaismäärinä jälkimmäisenä tarkasteluvuotena.

TAULUKKO 1. Euroopasta tulleiden Australian asukkaiden alkuperäiset syntymäpaikat vuosina 1947 ja 1954.

MAA	1947	1954
Iso- Britannia (a)	496 454	616 532
Italia	33 632	119 897
Jugoslavia	5 866	22 856
Kreikka	12 291	25 862
Malta	3 238	19 988
Puola	6 573	56 594
Ranska	2 215	4 699
Saksa	14 567	65 422
Suomi	1 373	1 733
Tšekkoslovakia	1 484	12 680

(a) Ison–Britannian osalta luvut sisältävät Englannin, Walesin ja Skotlannin.

Lähde: Australian Immigration. Consolidated Statistics No.11, 1979. Department of Immigration and Ethnic Affairs. Australian Government Publishing Service, Canberra 1980.

Australian siirtolaisuuspolitiikalla näyttää olleen lisäävä vaikutus muuttajamääriin lähes joka maan osalta tutkittavana ajankohtana. Tietysti on vaikea sanoa, miten paljon todellisuudessa rekrytointipolitiikka vaikutti ihmisten muuttopäätöksiin tai minkä verran siirtolaisuuteen vaikutti esimerkiksi oman kotimaan olot sodan jälkeen, mutta taulukon perusteella lisäykset ovat huomattavia. Pelkkiä siirtolaisuusmääriä tarkasteltaessa Isosta-Britanniasta muuttaneilla oli huikea etumatka muihin Euroopan maihin. Vain Italia pääsi Britannian lisäksi vuonna 1954 yli 100 000 siirtolaisen. Lisäksi niistä maista, jotka jo 1950-luvun alussa saivat Australian hallituksen matka-apua, alkoi virrata muuttajia ja asukkaita Australiaan monin verroin enemmän kuin edellisinä vuosina. Esimerkiksi Malta oli

¹³⁸ Macintyre, .220.

päässyt avustusten piiriin 1940-luvun lopulla ja Maltalla syntyneitä ihmisiä oli Australiassa vuonna 1954 noin kuusinkertainen määrä 1947 vuoteen verrattuna. Suurimmat lisäykset tulivat kuitenkin alun perin niin sanotuista ei-toivotuista Euroopan maista kuten Etelä- ja Itä-Euroopasta. Kun Australian hallitus päätti laajentaa matka-apua myös edellä mainituille alueille, muuttajamäärät nousivat nopeasti. Samoin kävi eri maiden pakolaisten lukumäärien, joista esimerkiksi Puolan luvut kertovat.

Kaikkiaan vuosien 1947 ja 1951 aikana matka-apua saaneita muuttajia tuli Australiaan noin 310 000, ja näihin lukuihin kuului noin 120 000 brittiä ja 170 000 pakolaista Euroopasta. Samalla tarkasteluvälillä omalla kustannuksellaan maahan saapui noin 160 000 siirtolaista, joista noin 70 000 Isosta-Britanniasta, 30 000 Italiasta, 10 000 Kreikasta sekä vielä erikseen 15 000 juutalaista.¹³⁹ Ilman matka-apua tulevia siirtolaisiakin oli huomattava määrä. Tärkeintä on kuitenkin huomata, että eteläeurooppalaisia tuli Australiaan huomattavan paljon ilman avustuksia ja tätä trendiä Australian viranomaiset päättivät käyttää hyväkseen solmiessaan 1950-luvun aikana matka-apuohjelmia kyseisten maiden kanssa, joissa muuttamishaluja näytti olevan.

Taulukon 1 perusteella Australian viranomaisilla ei olisi vielä pitänyt olla huolenaihetta Australiassa asuvien siirtolaisten taustoista, sillä britit olivat yhä selvästi suurin muuttajajoukko. Reaalisesti muuttajamäärät kuitenkin kasvoivat kokonaisuudessaan myös hiljalleen muista maanosista ja Iso-Britannia ei millään pystynyt täyttämään sen osalle asetettuja ehtoja. Siirtolaisuusministerin virkaan nimitettiin vuonna 1958 Alexander Downer, joka aloitti erityisen rekrytointikampanjan brittiläisten saamiseksi maahan. Kampanjan työnimi oli *Bring Out a Briton* ja australialaisviranomaiset keskittyivät houkuttelemaan maahan emämaan asukkaita. Kaupunkeihin ja suurimpiin kyliin perustettiin Australiassa erityisiä yhteisöjä, jotka järjestivät ja etsivät muuttajille oikeanlaisia työpaikkoja sekä asuntoja. Tarkoitus oli saada sijoitettua oikeanlaisia siirtolaisia oikeille alueille – toisin sanoen esimerkiksi opettajat piti kohdentaa sellaisille alueille Australiassa, missä oli pulaa opettajista.¹⁴⁰ Australiassa asuva henkilö saattoi nimetä kampanjan kautta kokonaisen brittiperheen saamaan matka-avustusta, jos vain tämä Australiassa asuva sukulainen tai ystävä lupautui

¹³⁹ A Green Paper -raportti, 25. Kreikkalaiset ja kyproslaiset ovat samassa kategoriassa.

¹⁴⁰ Immigration In Focus 1946-2000, kappale 1.

myös aluksi asuttamaan brittiperheen.¹⁴¹ On hyvä pitää mielessä, että samaan aikaan muun muassa eteläeurooppalaiset eivät saaneet tuoda mukanaan perheitään ja suureksi osaksi matkakulutkin oli maksettava omista säästöistä. *Bring Out A Briton* –kampanjan kautta järjestettiin myös Isoon-Britanniaan erityisiä osakuntia kartoittamaan potentiaalisia tulijoita, mutta kampanja ei saanut ymmärrettävistä syistä suosiota brittiviranomaisilta. Kuitenkin 1950-luvun alussa siirtolaisuusministerinä olleen Harold Holtin mukaan paras mahdollinen muuttaja Australian kannalta oli nimenomaan nuori, naimisissa oleva brittinainen.¹⁴² Britanniaasta muuttanut nainen synnyttäisi lapsia, joiden kulttuuriperimä tulisi olemaan juuri halutun kaltainen ja todennäköisesti Britanniaasta tulleet naiset olisivat myös työelämässä mukana. Ministeri Alexander Downer oli edeltäjänsä Holtin kanssa samaa mieltä ja Downerin mukaan juuri tällaisia ”hyviä siirtolaisia”, joita Australiaan haluttiin, ”ei kasva kuin kirsikoita puussa”.¹⁴³

Houkutteluyritykset eivät tuottaneet kuin hetkellisesti haluttua tulosta ja jo vuonna 1959 Downer oli valmis suuntaamaan rekrytointikampanjan mieluummin Etelä-Eurooppaan.¹⁴⁴ Australialla ei yksinkertaisesti ollut varaa tuhllata aikaa ja ennen kaikkea rahaa Ison-Britannian asukkaisiin, jos kerran heistä ei ollut väestöpulan täyttäjiksi. *Bring Out a Briton* olikin viimeinen laajamittainen yritys saada maahan brittiläisiä. Kun tämä tie oli kuljettu loppuun 1960-luvun alkaessa, siirtolaisuuspolitiikan suuntaa ja tavoitteita oli tarkasteltava uudelleen, niin kuin Downer nopeasti tekikin. Myös väestönlisäystavoitteet jäivät kokonaisuutena toteutumatta. Vain kuutena vuotena 1940- ja 1950-luvuilla ylittyi yhden prosentin väestönkasvu siirtolaisten osalta.¹⁴⁵ Australian hallituksen oli siis korjattava virallisia tavoitteita. Tulevina vuosina piti keskittyä joko määrään tai laatuun.

¹⁴¹ Markus, 97.

¹⁴² Wilton; Bosworth, 176.

¹⁴³ Wilton; Bosworth, 29.

¹⁴⁴ Wilton; Bosworth, 29.

¹⁴⁵ Australia's Immigration Programme for the period 1968 to 1973, 16.

IV AASIAN LÄHEISYYS AIHEUTTAA PELKOA

4.1. Australian ulkopoliittika ja suhtautuminen Kiinaan 1950- ja 1960-luvuilla

Kiina oli aiheuttanut Australiassa pelkoa ja epäluuloa lähes koko 1900-luvun alkupuolen ajan. Japanin sotilaallinen tehokkuus puolestaan yllätti australialaiset toisen maailmansodan aikana ja lisäsi puheita 'idän keltaisesta vaarasta'.¹⁴⁶ Australia perustelikin väestötavoitteita 1940-luvulla juuri puolustuksellisista näkökulmista eli Australian väestönkasvu estäisi Japanin tai minkä tahansa muun maan valloittamisyritykset. Selkeästi on nähtävissä, että Australian piti hakea turvaa nimenomaan *jotakin vastaan*. Laajat siirtolaisuuskampanjat piti perustella jollakin ulkoisella uhalla. Se jokin oli kokonaisuudessaan Aasia ja ennen kaikkea Kiina. Käsitteellisesti on tärkeä huomata, että Aasia ei käsitä yhtä etnistä aluetta, vaan se sisältää monia kulttuureita, uskontoja, kieliä ja etnisiä ryhmiä.¹⁴⁷ Tosin tätä eroa ei Australiassa ainakaan poliitikkojen puheissa huomioitu. Samoin termi aasialainen on länsimaalaisten luoma stereotypia koko alueen asukkaista.¹⁴⁸

Australialle turvallisuusajattelu näyttää olleen erittäin tärkeä kysymys 1940- ja 1950-lukujen vaihteessa ja tähän perustuen Australia, Yhdysvallat sekä Uusi-Seelanti solmivatkin vuonna 1951 ANZUS -sopimuksen, joka sisälsi artiklan molemminpuolisesta avusta sopimuksen piirissä olevien valtioiden kesken. Australia halusi esittäytyä maailmalle demokraattisena, vahvana maana, mutta myös Yhdysvaltojen liittolaisena. Kuten kylmän sodan ajankuvaan sopii, poliittiset suhteet kommunistisiin maihin pidettiin etäisinä. Australia oli valinnut leirinsä.

Australialle kommunistisen Kiina läheisyys oli kiperä kysymys. Australia ei ollut tunnustanut Kiinan uutta hallitusta legitimiiksi, mutta Korean sodan loputtua 1953 Australiassa mietittiin jälleen tunnustamista. Tunnustus jäi kuitenkin tekemättä muun muassa Kiinan ja Intian rajaselkkausten takia eikä Australian poliitikoillakaan ollut todellista halua kommunistisen Kiinan tunnustamiseen.¹⁴⁹ Pääministeri Whitlamin mukaan 1950-luvulla Kiina

¹⁴⁶ Andrews, 107.

¹⁴⁷ Jayasuriya; Pookong, 18.

¹⁴⁸ Ibid.

¹⁴⁹ Andrews, 169,181. Australiassa oli hallituspuolueena liberaalipuolue.

edusti yhä Australialle suurta vaaraa. Se oli hänen mukaansa potentiaalisesti maailman vahvin maa, joka oli myös valmis ottamaan poliittisia riskejä, joita Neuvostoliittokin Whitlamin mukaan vältti.¹⁵⁰ Pääministerin lausunto oli omiaan kasvattamaan edelleen epäluuloa kiinalaisia kohtaan. Kaikki maiden väliset suhteet eivät silti olleet tulehtuneet ja hämmästyttävää kyllä, koko 1950- ja 1960-lukujen ajan ulkopoliittisista epäluuloista huolimatta, Australian ja Kiinan väliset kauppasuhteet toimivat.¹⁵¹

Australia viestitti 1950- ja 1960-lukujen aikana ulkopoliittisilla toimillaan, mitä se ajatteli kommunistisista maista tai lähialueistaan. Australia tuki hetkittäin jopa Etelä-Afrikkaa ja auttoi Yhdysvaltoja sotilaallisesti Kaakkois-Aasiassa.¹⁵² Tämä vahvisti entisestään kuvaa valkoisesta ja rotusorronkin hyväksyvistä maista. Poliitikot olivat kyllä siitä selvillä, mutta juuri sellainen kuva ilmeisesti haluttiin antaa ja ehkäpä juuri siirtolaisuuden vuoksi, sillä 'ei-toivottuja' siirtolaisia olisi todennäköisesti tulossa vähemmän, jos Australian imago pidettäisiin ennallaan. Australian ulkopoliitikassa oli vielä huomattavaa maan osallistuminen aktiivisesti sotatoimiin Aasian mantereella Yhdysvaltojen rinnalla muun muassa Koreassa sekä Vietnamissa.¹⁵³

Samaan aikaan kuitenkin Australia oli valmis avustamaan lähialueita taloudellisesti. Australiassa tehtiin niin sanottu Colombo-suunnitelma 1950-luvulla, jonka tarkoitus oli antaa lähiseudun valtioille teknologia- ja koulutusapua.¹⁵⁴ Tällä tavalla Aasian maiden läheisyysuhka oli voitettavissa tai todennäköisemmin Australiassa ajateltiin, että siirtolaisia olisi pyrkimässä vähemmän maahan jos heidän kotimaansa olisivat vauraampia. Varsin usein ulkopoliittiset toimet liittyivät jotenkin siirtolaisuuteen, vaikkei siirtolaisuus suoranaisesti ollut aina esillä.

Australian siirtolaisuuspolitiikka alkoi muuttua suopeammaksi vähitellen 1950-luvun lopulla. Australian hallitus helpotti esimerkiksi kiinalaisten muuttolupien saantia ja vuonna 1956 kiinalaisten oli mahdollista jopa saada vähäistä matka-apua.¹⁵⁵ Poliitiikan löysentymisen koski myös sota-ajan pakolaisia, joille annettiin lupa jäädä (myös aasialaisille) ja 15

¹⁵⁰ Andrews, 183. Whitlamin siteeraus Daily Telegraph, 31.1.1950.

¹⁵¹ Andrews, 187.

¹⁵² Price, 1993, 9.

¹⁵³ Wilson, 201,202.

¹⁵⁴ Jayasuriya; Pookong, 11.

¹⁵⁵ Choi, 59.

vuotta Australiassa olleet ei-eurooppalaiset saivat kansalaisuuden.¹⁵⁶ Siirtolaisten rasitteena ollut sanelukoe päätettiin poistaa viimein vuonna 1958 ja ministereiltä evättiin oikeuksia karkottaa siirtolaisia.¹⁵⁷ Samaan lakiin (The Immigration Restriction Act, 1901) oli sisällynyt siirtolaisen ulkonäköön liittyvä määritelmä, jonka mukaan henkilöltä, joka ei ollut vähintään 75 prosenttisesti eurooppalaisen näköinen, voitiin evätä mahdollisuus tulla maahan.¹⁵⁸ Sanelukokeeseen ja voimassa olleeseen siirtolaisuuslakiin oli siis liittynyt suoranaisia rassistisia määritelmiä juuri siirtolaisen ulkonäköön ja sanelukokeen myötä myös siirtolaisen älykkyyteen vedoten. Edellä mainituilla lakiuudistuksilla oli ennen kaikkea suuri periaatteellinen merkitys, sillä varsinkin sanelukoe oli vanhanaikaisen siirtolaisuuspolitiikan tulipylväs, joka perustui rotujen eriarvoisuuteen. Nämä toimet saivat aikaan jonkin verran positiivisempaa Australia-kuvaa muualla maailmassa. Se ei silti ollut varsinainen tavoite, vaan ilmeisemmin muuttajia yksinkertaisesti vain haluttiin maahan, jolloin aasialaisetkin, varsinkin hyvin koulutetut, voisivat tulla enenevässä määrin kysymykseen. Australia pyrki esittäytymään myötämielisempänä yhteiskuntana, johon tulijoiden olisi helpompi sopeutua ja asettua. Australian oli pakko toimia näin, jos se halusi edelleen muuttajia myös Euroopasta.

Australian työväenpuolueen kansallisessa konferenssissa vuonna 1959 oli vakavaa keskustelua siitä, että käsitteenä ja tavoitteena 'Valkoinen Australia' pitäisi poistaa, mutta entisen siirtolaisuusministeri Arthur Calwellin kannattajat saivat juuri ja juuri kumottua ehdotuksen.¹⁵⁹ Vaikka vaatimus ei mennytkään vielä läpi, se kertoo silti yleisen mielipiteen muutoksesta. Tärkeää oli, että asiasta keskusteltiin ja 'Valloista Australiaa' pidettiin poliittisissakin piireissä vanhanaikaisena pyrkimyksenä, jolle ei ollut edes kunnan perusteluja. Sosiaalinen ja poliittinen ilmasto oli muuttumassa Australiassa, mutta poliitikot eivät vielä olleet valmiita antamaan kokonaan periksi.

Vaikka poliittisessakin ilmastossa oli tapahtumassa ideologista muutosta, Australiaan pääsy oli kuitenkin vielä tosiasiallisesti varsin vaikeaa aasialaisille, vaikka laadittuihin siirtolaisuustavoitteisiin ei kokonaisuudessaan vuosittain päästykään. Tavoitteena oli saada yh-

¹⁵⁶ Price, 1968, 8.

¹⁵⁷ Zubrzycki, 14.

¹⁵⁸ Dunstan, xi.

¹⁵⁹ Dunstan, ix,x. Aikaisemminkin oli ilmennyt vastustusta Valkoiselle Australialle. Esimerkiksi vuonna 1943 metodistikokouksen presidentti tuomitsi ko. termin käytön rassistisena.

den prosentin väestönkasvu siirtolaisuudesta joka vuosi, mutta todellisuudessa vuosina 1945–1967 vuotuinen nettomuutto Australiaan oli noin 0,76 prosenttia ja vain viitenä vuotena kyseisenä ajanjaksona ylittyi yhden prosentin siirtolaisuustavoite.¹⁶⁰ Oli siis joko tarkastettava asetettuja tavoitteita määrällisesti tai vaihtoehtoisesti siirtolaiseksi oli hyväksyttävä myös laajemmin esimerkiksi aasialaiset. Kaikille oli selvää, että pelkästään Euroopasta ei voitu saada haluttua määrää muuttajia - avustettiinpa heitä tai ei. Näyttää siltä, että tässä vaiheessa mieluummin pidettiin kiinni määrällisistä tavoitteista, sillä siirtolaisuuden varaan oli laskettu paljon. Esimerkiksi parlamentin edustajan Harold Holt mainitsi budjettipuheessa vuonna 1959, että jos kahden prosentin väestönkasvutavoite (joista toinen prosentti tulisi siirtolaisuudesta) nopeasti laskisi, niin monia muitakin suunnitelmia olisi mietittävä uudelleen.¹⁶¹

Siirtolaisuusmäärien tarkkailu jäi aika ajoin taka-alalle, kun poliittisissa piireissä puhuttiin Australian ja Kiinan suhteista. Kommunistinen Kiina oli vielä 1960-luvunkin aikana eräänlainen peikko australialaisten poliitikkojen mielissä ja varsinkin kiinalaisten maahanmuuttoa pyrittiin rajoittamaan. Liberaalien ollessa hallitusvastuussa koko 1960-luvun, suhteet Kiinaan olivat jähmeät. Kukaan liberaalipoliitikko ei edes vierailut Kiinassa. Kiinaa pelättiin tai ainakin haluttiin luoda siitä pelottava kuva. Esimerkiksi ulkoministeri Paul Hasluck totesi puheessaan vuonna 1964, että ”Kiinan nouseva mahti ja sen toimet naapurivaltoja kohtaan muodostavat suurimman vaaran rauhalle tänä päivänä.”¹⁶² Puheet olivat varsin tehokasta propagandaa Australian kansalaisille. Jos poliitikkojen mukaan Kiina nähtiin poliittisena uhkana, myös kiinalaisia ihmisiä pidettiin arveluttavina. Kiina pääsi YK:n jäseneksi vasta vuonna 1971 ja silloinkin Australia oli niiden 35 maan joukossa, jotka äänestivät Kiinan jäsenyyttä vastaan.¹⁶³

Muutosta tähän epäluuloiseen kuvaa toi vasta 1970-luvun alussa työväenpuolueen vaalivoitto. Australian työväenpuolue ja koko työväenliike pysyi eripuraisena 1950– ja 1960-luvuilla eikä se päässyt hallitusvastuuseen. Kahdenkymmenenkolmen vuoden tauon jälkeen

¹⁶⁰ Australia’s Immigration Programme for the Period 1968-1973, 16. Vuonna 1949-50 oli huippuvuosi, kun nettovoitto oli 2.04 prosenttia ja alhaisimmillaan se oli vuonna 1961-62 vain 0.46 prosenttia.

¹⁶¹ Australia’s Immigration Programme for the Period 1968 to 1973, 15,16.

¹⁶² Fung, E.S.K., Australia’s Policy towards the People’s Republic of China 1966-1969, 1980. Siteerattu Andrews, 183.

¹⁶³ Jayasuriya; Pookong, .202.

vuonna 1972 työväenpuolue sai vaalivoiton Gough Whitlamin johdolla ja puolue alkoikin puhdistaa Australian mainetta rasistisia piirteitä omaavana valtiona.¹⁶⁴

4.2. Kommunistisen Kiinan kansalaiset Australiassa

Pelkoa aasialaisia kansoja kohtaan ei suinkaan vähentänyt Kiinan kääntyminen kommunismiin samalla kun Australia liputti vahvasti Britannian ja Yhdysvaltain rinnalla länsimaisen demokratian voittokulkua. Australia oli tukemassa Yhdysvaltojen ja Ison-Britannian myötä Taiwanin Kiinaa ja Tšiang Kai-Tšekiä, mikä tietenkin esti lämpimien suhteiden syntymisen Australian ja Kiinan Kansantasavallan välille.¹⁶⁵ Kiinan mantereen laajuus, väestön määrä, rotu sekä maan potentiaali aiheuttivat pelkoa australialaisten keskuudessa. Tutkija Lakisiri Jayasuriyan mukaan kiinalaiset nähtiin kaikella tavalla erilaisina juuri ihon värin, arvomaailman, tapojen ja oman kulttuurinsakin valossa.¹⁶⁶

Kiinalaisia ei ollut päässyt muuttamaan Australiaan juuri lainkaan 1900-luvun ensimmäisinä vuosikymmeninä. Kiinassa syntyneitä asui Australiassa kaikkiaan vain 6404 vuoden 1947 tilastojen mukaan ja näistäkin moni oli tullut muun muassa Hong Kongin tai muun Kansainyhteisöön kuuluvan alueen kautta.¹⁶⁷ Itse asiassa kiinalaisia oli muuttanut tai heitä oli karkotettu Australiasta 1930-luvun aikana, jolloin Kiinassa syntyneiden määrä oli ollut yli 8000.¹⁶⁸ Tilastoihin oli vielä rekisteröity ns. sekoittuneet rodut, ja nämä mukaan luettuna kiinalaisperäisiä asukkaita oli vuonna 1947 noin 12 000.¹⁶⁹ Toinen maailmansota tyrehdytti kiinalaisten paluumuuton vanhaan kotimaahansa.

Australiassa oli vain noin 800 sota-aikana Kiinasta tullutta pakolaista, joita ajan politiikan mukaan siirtolaisuusministeri Calwell oli karkottamassa pois sodan loputtua. Viimeisenä ministerivuotenaan 1949 Calwell sai ajettua läpi sota-ajan pakolaiset karkottavan lain, War-Time Refugee Removal Act:in. Lain täytäntöönpanon esti tulossa olevat parlamenttivaalit, jotka kääntyivät liberaalipuolueen voitoksi ja samaan aikaan kommunistien voitto Kiinassa oli varmistumassa. Tässä tilanteessa oli poliittisesti mahdotonta palauttaa kiinalai-

¹⁶⁴ Price, 1993, 9.

¹⁶⁵ Andrews, 108,109.

¹⁶⁶ Jayasuriya; Pookong, .7.

¹⁶⁷ Australian Immigration, Consolidated Statistics 1970. Table 5: Birthplace of the Australian population, 13.

¹⁶⁸ Ibid.

¹⁶⁹ Andrews, 124. Sekoittuneilla tarkoitetaan tässä ihmistä, jonka toinen vanhemmista on ollut rodultaan kiinalainen.

sia pakolaisia entiseen kotimaahansa. He saivatkin jäädä, mutta eivät voineet tuoda perheitään Australiaan.¹⁷⁰ Julkinen mielipide oli jakautunut suhteellisen tasaisesti sekä puoltamaan että vastustamaan kiinalaisten pakolaisten takaisin lähettämistä. Esimerkiksi sanomalehti *Sydney Sun* kirjoitti 50 kiinalaisen merimiehen karkottamisesta, että ”heidän elämänsä menee pilalle koska poliitikkojen kunnia on kyseessä.”¹⁷¹

Kommunistisen vallankumouksen jälkeen vuonna 1949 moni asia kiinalaisten osalta muuttui. Kiinalainen siirtolainen ei voinut kuvitellakaan palaavansa muualta kotimaahansa vallankumouksen jälkeen, sillä heidän omaisuutensa ja varansa olivat todennäköisesti otettu jo valtion haltuun. Sen sijaan muualla asuvat kiinalaiset yrittivät houkutella sukulaisiaan muuttamaan pois Kiinasta, mutta Kiinasta oli erittäin vaikea saada muuttolupia.¹⁷² Siirtolaisina tai pitempiaikaisina muuttajina olevat kiinalaiset siis olivat jokseenkin eristettyjä tai heidän tilanteelleen ei ollut odotettavissa suurtakaan muutosta. Australiassa oleville kiinalaisille tilanteen teki entistä hankalammaksi se, että Australiassa Kiinan uutta hallitusta ei koettu legitimiiksi ja epäluulot kaikkia kiinalaisia kohtaan lisääntyivät entisestään. Rodullisiin ennakkoluuloihin liitettiin myös poliittiset ennakkoluulot ja suoranainen kommunismin pelko.

Hieman helpotusta kiinalaisten tilanteeseen toi Australiassa hallituspuolueen vaihdos vuonna 1949, jolloin liberaalien Robert Menzies astui pääministerin virkaan. Menzies muun muassa jäähdytti Australian suhteita Yhdysvaltoihin ja piti Australialle ensisijaisen tärkeänä suhteita Britanniaa.¹⁷³ Liberaalipuolueelle oli tutkija Bruce Grantin mukaan kaikkein tärkeintä saada aikaan taloudellista hyötyä työntekijöille sekä kasvattaa toimiva tehdasteollisuus Australiaan, eikä niinkään huolehtia pääasiallisesti Australian mantereen asukkaiden syntyperistä.¹⁷⁴ Hallitusvaihdon myötä siirtolaisuusministeriksi tuli liberaalien Harold Holt. Hän lopetti siirtolaisten karkottamisen, mutta sen suojeempaa siirtolaisuuspolitiikkaa ei hänkään kyennyt tai tahtonut laittaa alulle.¹⁷⁵

¹⁷⁰ Choi, 59,60.

¹⁷¹ A.C.Palfreeman; *The Administration of White Australian Policy*, 1967. Siteerattu Andrews, 125.

¹⁷² Choi, 57.

¹⁷³ Wilson, 200.

¹⁷⁴ Grant, Bruce, *The Australian Dilemma: A New Kind of Western Society*, 1983, 241,242. Siteerannut Anderson, luku 10, kappale 1.

¹⁷⁵ Andrews, 125.

Kiinalaisia opiskelijoita alettiin ottaa pieninä ryhminä Australiaan jo 1950-luvun kuluessa. Myöhemmin moni näistä opiskelijoista palasi Kiinaan 1960- ja 1970-luvun aikana, vaikka Australia puolestaan olisi halunnut pitää nämä hyvin koulutetut ja englantia puhuvat kiinalaiset maassa.¹⁷⁶ Siirtolaisuuspolitiikan suuntaviivat ja tavoitteet olivat muuttuneet siihen suuntaan, että hyvin koulutettuja ja etenkin nuoria siirtolaisia voitaisiin ottaa maahan rotuun katsomatta, koska tämän katsottiin edesauttavan Australian vaurastumista. Opiskelijoiden piti silti edelleen osoittaa kielitaitonsa koetilanteessa saadakseen opiskelijan oleskeluluvan. Suuri osa 1950-luvulla maahan tulleista opiskelijoista olikin syntynyt tai elänyt länsimaisissa yhteiskunnissa kuten Singaporessa tai Hong Kongissa.¹⁷⁷

Kiinalaisten työtilanne Australiassa oli sama kuin monen Etelä-Euroopasta tulleen siirtolaisen. Kielitaidottomuus oli suurin syy siihen että kiinalaiset yleensä päätyivät matalapalkka-aloille. Toinen tärkeä syy tähän oli Kiinassa suoritettujen tutkintojen pätemättömyys Australiassa. Kiinalaiset herättivät – jos mahdollista – vieläkin enemmän epäluuloja australialaisissa kuin esimerkiksi eteläeurooppalaiset ja esimerkiksi jotkut ammattiyhdistykset eivät sallineet kiinalaisjäseniä lainkaan. Niinpä kiinalaiset usein jäivät kaupunkeihin ja yrittivät saada elantonsa työllistämällä itse itsensä ruokapaikkoja tai kahviloita perustaen. Australian yhteiskunta näyttää tässä valossa olleen silmiinpistävän syrjivä – jopa rasistinenkin.¹⁷⁸ Australiassa joka tapauksessa odotettiin siirtolaisilta sulautumista yhteiskuntaan, mutta hyvin vähän oltiin valmiita tulemaan siirtolaista vastaan. Australialaiset ja maan johtokin pelkäsivät että maa muuttuu liiaksi siirtolaisten myötä ja siksipä siirtolaisen oli muututtava.¹⁷⁹ Siirtolaiselle ei juurikaan annettu vaihtoehtoja. Heiltä pyydettiin ja odotettiin paljon ammatillisestikin, mutta menestymiselle ei oikein annettu eväitä.

Kansalaistamiskysymys oli kiinalaisten ja muiden Aasiasta muuttaneiden kohdalla 1950-luvun loppuun saakka lähes tabu. Muiden kuin eurooppalaisten osalta kansalaistaminen tehtiin mahdolliseksi vasta 1950-luvun lopulla. Ainoastaan 17 Euroopan ulkopuolista kansalaista sai Australian kansalaisuuden vuosina 1956-1957 ja vastaavasti vuonna 1959-1960 tämä lukumäärä oli jo 826. Määrä nousi nopeasti, koska pitkään maassa olleet kiina-

¹⁷⁶ Choi, 64.

¹⁷⁷ Choi, 85.

¹⁷⁸ Castles, 1998 s.32. Castles määrittelee termin rasismi aiheettomaksi epäluuloksi toisen henkilön luonnetta tai kykyä kohtaan pelkästään ulkonäön, rodun tai kotimaan perusteella.

¹⁷⁹ Choi, 90,91.

laiset ja muut Euroopan ulkopuolelta tulleet laittoivat nopeasti kansalaisuushakemuksen viireille kun se oli mahdollista. Kansalaisuuden myötä moni käytännön toimi tuli paljon helpommaksi jos oli Australian kansalainen.¹⁸⁰ Huomattavaa on, että Australia ei ollut mitenkään poikkeava muista maista kansalaistamiskysymyksessä. Esimerkiksi Saksassa vielä 1960– ja 1970-luvuilla siirtotyöläiset eivät olleet itseoikeutettuja kansalaisuuteen. Ennen kansalaistamista siirtolaisen piti olla maassa kymmenen vuotta ilman rikosrekisteriä ja hänen piti osoittaa olevansa kyvykäs huolehtimaan perheestään.¹⁸¹ Yleisesti ottaen kansalaistamiseen suhtauduttiin varovaisesti ja asiaan kuuluvalla tärkeydellä myös Euroopan maissa. Omaa kulttuuriperimää ja väestökantaa suojeltiin siis muuallakin kuin vain Australiassa.

Siirtolaisuuskeskusteluun tuli mukaan 1960-luvun alkuun mennessä jo tieteellistä näkökulmaa ja perusteluja. Esimerkiksi Australian tunnetuin lääkäri omana aikanaan Sir Macfarlane Burnet puhui vuonna 1959 eri rotujen puolesta, että ”minkä tahansa rodun terveet vanhemmat tuottavat terveitä lapsia, huolimatta siitä, miten eroavaisia he ulkonäöltään valtaväestöstä olisivatkin”. Hän jatkoi, että ”jos terveet Välimeren maiden asukkaat olivat tervetulleita, miksei sitten myös kiinalaiset”.¹⁸² Enää ei voitukaan perustella aasialaisia syrjivää siirtolaisuuspolitiikkaa rodullisella alemmuudella, koska ihmisillä oli tiedossa Burnetin mainitsemat rodulliset tosiasiat. Vain poliitikkojen hyväksyminen rodullisesta tasa-arvosta viipyi ja sen vuoksi myös poliittiset teot. ’Valkoisen Australian’ politiikalta oltiin kuitenkin viemässä pohjaa.

¹⁸⁰ Anderson, Luku 10, kappale 1.

¹⁸¹ McNeill, 1978, s.97.

¹⁸² Wilton; Bosworth, 29.

V 1960-LUVULLA KOHTI SUVAITSEVAMPAA YHTEISKUNTAA

5.1. Poliittinen dilemma: määrälliset vai laadulliset tavoitteet?

Australian hallitus perusti monia tutkimusryhmiä 1960-luvulla selvittämään, miten paljon muuttajia olisi hyvä saada vuodessa, jotta muuttomäärät olisivat taloudellisesti kannattavia. Toisaalta oli myös tutkailtava tilannetta Australian ulkopuolella esimerkiksi siirtolaisten kotimaita tai vaihtoehtoisia siirtolaisuusalueita. Oli selvitettävä, mitä muita vaihtoehtoja siirtolaisilla oli kuin Australia ja miten Australia voisi kilpailla näiden vaihtoehtojen rinnalla. Tutkimuksissa huomioitiin ainakin Kanadan parantunut taloudellinen tilanne, sillä Kanada oli kohteena Australian tärkeimpiä kilpailijoita.¹⁸³ Ennen kaikkea siirtolaisille oli oltava tarjolla työtä sekä asuinpaikkoja kaupungeissa, sillä suuri osa siirtolaisista jäi juuri kaupunkeihin. Australian oli niin ikään lisättävä houkutusjonoja jollain keinoin saadakseen muuttajia. Tämä käy esiin muun muassa taloustutkimuksen johtajan Sir Leslie Melvillen puheesta vuonna 1967:

”The Australian Immigration policy in recent years has owed a lot to the employment we could offer the migrant from Europe and the attraction of a standard of living higher than he would otherwise expect. Australia has now ceased to be so attractive. Europeans can find employment in Europe and European standard of living are no longer everywhere much lower than they are in Australia.”¹⁸⁴

Sitaatissa on todella huomionarvoista se, että Melville puhuu ainoastaan Euroopasta siirtolaisuusalueena eikä mainitse muita vaihtoehtoja. Australian valttina Melvillen mukaan on ollut työn saatavuus. Australian viranomaiset puolustelivat tarkkoja siirtolaisuuskriteereitä sillä, että heidän velvollisuutensa oli tarkistaa, että muuttajille olisi tarjolla sopivaa työtä ja näin muuttajilla olisi mahdollisuudet sopeutua yhteiskuntaan pysyvästi.¹⁸⁵ Työvoimasta siirtolaiset kattoivat noin neljänneksen (27%) vuonna 1971, mutta toisaalta luku olisi voinut

¹⁸³ Australia's Immigration Programme for the Period 1968-1973, 29. Vuonna 1949-50 oli huippuvuosi, kun nettovoitto oli 2.04 prosenttia ja alhaisimmillaan se oli vuonna 1961-62 vain 0.46 prosenttia.

¹⁸⁴ Leslie Melville (1967), siteerattu Australia's Immigration Programme for the Period 1968- 1973, 31.

Suom. ”Australian siirtolaisuuspolitiikka viime vuosina on ollut menestyksenkäs, koska maa on voinut tarjota töitä eurooppalaisille ja korkeamman elintason. Nyt Australia ei enää ole niin houkutteleva. Eurooppalaiset löytävät työtä Euroopasta ja Australian elintasokaan ei enää ole niin paljoa parempi kuin muuallakaan Euroopassa.”

¹⁸⁵ A Green Paper -raportti, 89.

olla suurempikin, sillä siirtolaiset olivat lähes täysin parhaassa työiässä olevia.¹⁸⁶ Naisten jääminen kotiin ja osin työttömyyseen kouluttamattomien ja kieltä osaamattomien siirtolaisten parissa alensi siirtolaisten työllisyyslukuja.

Australiassa oli 1960-luvun lopulla suhteellisen hyvä taloudellinen tilanne ja bruttokansantuote oli nousussa noin 4,5 – 5 prosenttia vuodessa, joten saapuvat siirtolaiset pääsisivät jälleen hyötymään ja edesauttamaan talouden kohentumista.¹⁸⁷

Myötätulessa olevaan taloudelliseen tilanteeseen haluttiin erityisesti koulutettua väkeä ja sellaista oli australialaisten poliitikkojen mukaan Euroopassa, mutta Euroopassa oli jo itsellään tarjottavana työtä koulutetulle väelle. Tässä vaiheessa Aasia oli konkreettisesta läheisyydestään huolimatta toissijainen siirtolaisten rekrytointikohde. Aasialaisia kohtasi tarkka valikointi ja tietty epäluuloisuus, joka jatkui ihmisten mielissä vielä 1970-luvulla.¹⁸⁸ Aasiasta tuli kokonaisuudessaan vuosina 1966-1970 muuttajia vain noin 6500 vuodessa.¹⁸⁹ Nämä olivat tarkoin valittua väkeä ja koulutustasoltaan kärkipäätä. Tämä ilmiö on yleisesti tunnettu termillä *Brain drain*.¹⁹⁰ Samalla 1960-luvun aikana Australia laajensi avustusohjelmiaan ja eräitä aasialaisia kansallisuuksia alettiin jopa avustaa ja tämä tuki tuli mahdolliseksi turkkilaisille, libanonilaisille, israelilaisille, intialaisille sekä japanilaisille.¹⁹¹

1960-luvun lopulla ilmestyi siirtolaisuuden suunnittelukomitealta raportti suunnitelmalliselle siirtolaisuudelle viiden vuoden ajalle. Raportin ensilehdillä mainitaan lähtökohdaksi edelleen kokonaisuudessaan kahden prosentin väestönkasvutavoitteesta kiinnipitäminen, vaikka toisena vaihtoehtona mietittiin myös vain avoinna olevien työpaikkojen täyttämistä siirtolaisilla.¹⁹² Australiassa oli meneillään itsetutkiskelun aika ja tavoitteita ja realiteetteja yritettiin kohdistaa toisiaan vastaaviksi. Samalla oli tehtävä periaateratkaisuja sekä ideologisiakin valintoja.

Raportissa vaikeimmaksi tekijäksi ja esteeksi tavoitteille mainittiin siirtolaisten paluumuutto. Tämä on huomionarvoista siksi, että määrällisiin tavoitteisiin olisi varmasti päästy, jos ketä tahansa olisi hyväksytty Australiaan jo vuosia aikaisemmin. Paluumuutonkin tuot-

¹⁸⁶ A Green Paper -raportti, 68.

¹⁸⁷ Australia's Immigration Programme for the Period 1968 to 1973, 30.

¹⁸⁸ Murphy, 162.

¹⁸⁹ A Green Paper -raportti, 28.

¹⁹⁰ Brain drain suom. aivovienti. Koulutettu väestö muuttaa köyhemmistä maista hyvinvointivaltioihin.

¹⁹¹ Anderson, Luku 9, kappale 4.

¹⁹² Australia's Immigration Programme for the Period 1968 to 1973, 11, 20.

tama tappio olisi voitu ikään kuin korvata esimerkiksi aasialaisilla siirtolaisilla, mutta näin vain ei haluttu tehdä. Australian viranomaisia ihmetytti etenkin brittien vilkas paluumuutto 1960-luvulla. Isossa-Britanniassa syntyneet tai sen kansalaiset olivat yhä vähenevä osa Australian asukkaista. Viranomaiset päättelivät, että Australia ei ehkä ollutkaan brittien mielestä enää 'tutun tuntuinen' maa, vaan suuri siirtolaisten määrä oli muuttanut Australiaa monin tavoin. Pääteltiin, että britit eivät enää tunteneet oloaan niin kotoisaksi.¹⁹³

Raportin tekijät sen sijaan huomauttivat, että Australiassa tarvittiin kipeästi teknisten alojen taitajia sekä hyvin koulutettua väestöä paljon enemmän kuin mitä oli tulossa. Raportissa ei puhuta mahdollisista siirtolaisuusalueista, vaan siirtolaisen yleisestä pätevyydestä ja kyvyistä. Ilmeisesti alettiin hyväksyä kuka tahansa siirtolainen, ainakin teoriassa, jos hän vain oli hyvin koulutettu.¹⁹⁴ Selvästi tutkimusten ja raporttien väestötieteilijät ja suunnittelijat yrittivät olla mahdollisimman puolueettomia siirtolaisuusalueita kohtaan ja antoivat enemmän painoa henkilökohtaisille kyvyille.

Toisaalta raportin loppupäätelmissä oltiin kuitenkin realistisia eurooppalaisten siirtolaisten suhteen, sillä raportin mukaan hyvin koulutettuja eurooppalaisia olisi turha odottaa täyttämään Australian väestöpula. Silti vaihtoehdoksi ei esitetty Euroopan ulkopuolisia siirtolaisia, vaan Australian olisi vain rekrytoitava ihmisiä tiettyjä työpaikkoja ja ammattialoja silmällä pitäen ja siten unohdettava avoin rekrytointi.¹⁹⁵

Osaksi raportti oli vastaus 1960-luvun lopulla ilmaantuneille ryhmittymille, jotka vaativat Valkoisen Australian -politiikan poistamista. Valkoinen Australia -termiä vaadittiin muutettavaksi yksinkertaisesti 'Australian siirtolaisuuspolitiikaksi 1960-luvun puolivälissä'.¹⁹⁶ Yksi tällainen ryhmä oli An Immigration Reform Group, jonka mukaan edellä mainittu politiikka oli häpeäpilkku ja taakka varsinkin Australian ulkopoliittikan kannalta.¹⁹⁷ Painetta siirtolaisuuspolitiikan uudistamiselle toi myös Yhdysvaltojen ja Kanadan tekemät lakiuudistukset aasialaisten siirtolaisten kohdalla.¹⁹⁸ Australiassa seurattiin tarkoin edellä mainittujen maiden siirtolaisuuspolitiikkaa, mutta useimmin niitä pidettiin vain va-

¹⁹³ Sherington, 146.

¹⁹⁴ Australia's Immigration Programme for the Period 1968 to 1973, 34,35,36.

¹⁹⁵ Australia's Immigration Programme for the Period 1968 to 1973, 38.

¹⁹⁶ Wilton; Bosworth, 31.

¹⁹⁷ Macintyre, 229.

¹⁹⁸ Castles, 1998, 142. Yhdysvalloissa uudistettiin 'aasialaislakeja' vuonna 1965 ja Kanadassa kahteen otteeseen 1962 sekä 1967, jolloin aasialaisten oli helpompi päästä siirtolaisiksi.

roittavina esimerkkeinä. Australiassa saatiin 1960-luvulla aikaan joitakin lakiuudistuksista, jotka kertovat poliitikkojen inhimillisemmästä asenteesta siirtolaisia sekä alkuperäisväestöä kohtaan. Suuri merkitys lakiuudistusten aikaansaamisessa oli myös kansalaisaktivistien toiminnalla. Lakiuudistuksista merkittävämpiä oli vuonna 1966 Etelä-Australiassa hyväksytty alkuperäisväestön maan omistusoikeuslaki The Aboriginal Land Trust Rights.¹⁹⁹ Aboriginaalit olivat yhteiskunnassa olleet siirtolaisiakin heikommassa asemassa ja vasta 1960-luvun lopulla ja he alkoivat saada jonkinlaisia oikeuksia ja tunnustusta kansalaisina.

Muuttuiko Australian siirtolaisuuspolitiikka nopeasti raportin suositusten ja kansalaisaktivistien pyyntöjen myötä? Silloisen siirtolaisuusministeri Billy Sneddenin lausunto *Australian*-lehdessä 26.7.1969 kertoo ministerin ja hallituksen kannan tilanteesta:

”We must have a single culture – if immigration implied multi-culture activities within Australian society, then it was not the type Australia wanted. I am quite determined we should have a monoculture, with everyone living in the same way, understanding each other, and sharing the same aspirations. We don’t want pluralism.”²⁰⁰

Ministeri yritti vielä pitää kiinni niin sanotusta calwellilaisesta siirtolaisuuspolitiikasta, mutta Sneddenin käyttämät termit olivat Calwellia hienotunteisempia. Hän puhui aikalaisten kieltä ja tieteellisin termein, mutta asia oli perustaltaan sama. Snedden toivoi maahan ainoastaan eurooppalaisperäistä väestöä. Kaksi vuotta aikaisemmin, vuonna 1967 Snedden oli ilmaissut asian niin, ettei hänen mieltymyksensä jäänyt kenellekään epäselväksi. Hänen mukaansa brittisiirtolaisten arvoa ei voi mitata ja britit kaiken lisäksi jakavat australialaisten kanssa yhteisen kielen ja instituutioiden juuret.²⁰¹ On vaikea sanoa, miten hyvin ministeri oli selvillä eurooppalaisten tulijoiden tilanteesta (tulijoiden vähäisyydestä), mutta oma ideologinen suuntaus hänellä näyttää olleen kirkkaasti selvillä. Siirtolaisuudessa asetettiin kiintiö vuonna 1966 muille kuin eurooppalaisille, jonka mukaan ei-eurooppalaisia saisi tulla noin 12 000 muuttajaa vuodessa.²⁰² Sneddenillä näyttää olleen tarve päästä kontrollimaan edellisten siirtolaisuusministerien tapaan tarkasti tulijoiden määriä.

¹⁹⁹ Dunstan, x, xi.

²⁰⁰ Sneddenin sitaatti Wilton; Bosworth, 17. Suom. ”Maamme pitää olla yksikulttuurinen – jos siirtolaisuus tarkoittaa monikulttuurisia toimia yhteiskunnassamme, sellaista siirtolaisuutta Australia ei halua. Olen varma, että meillä pitää olla vain oma kulttuurimme, jossa kaikki elävät samalla tavalla, ymmärtävät toisiaan ja jakavat samat painotukset. Me emme tahdo pluralismia.”

²⁰¹ Sneddenin sitaatti Wilton; Bosworth, .32.

²⁰² Price, 1979, A5.

Vaikka poliitikkojen asenteet pysyttelivät epäluuloisina varsinkin aasialaisia kohtaan, todellisuus oli kuitenkin toinen muuttolukujen valossa. Tilanne oli koko ajan kääntymässä uuteen balanssiin siirtolaisalueiden osalta. Muutokset olivat alussa pieniä ja vähäisiä, mutta periaatteellisesti ja ideologisesti ne olivat tärkeitä. Vaikka siirtolaisuustilastot kertoivat todellisen tilanteen Euroopan osalta, niin silti poliitikot uskottelivat pitkään, että Euroopasta tulisi tarvittava määrä muuttajia. Esimerkiksi vuoden 1968 Siirtolaisuusraportin mukaan siirtolaisuus muun muassa Suomesta näyttäisi tulevaisuudessa valoisalta, vaikka edellisinä vuosina määrät eivät olleet tavoitteiden mukaiset.²⁰³ Mikään ei silti tilastojenkaan valossa viitannut siihen, että todellisuudessa muuttajamäärät Suomesta voisivat olla nousussa. Propaganda oli vielä voimissaan tai ainakin sitä yritettiin kovasti, jotta siirtolaisia olisi muuttanut Euroopan maista. Poliitikot yrittivät vedota eurooppalaisten osalta ketjumutto-ilmiöön, mutta turhaan.

Julkinen mielipide siirtolaisuudesta erosi selkeästi ensikertaa virallisesta poliittisesta julkilausumasta 1960-luvun aikana. Australian yhteiskunta oli korjaamassa asenteitaan, mutta politiikassa yritettiin vielä jatkaa vanhalla linjalla. Vaikka ensimmäinen siirtolaisuusministeri Arthur Calwell oli toiminut virassaan 1940-luvun lopulla vain neljä vuotta, hänen aloittamansa ideologinen suunta siirtolaisuuspolitiikassa jatkui 1960-luvun loppuun saakka. Kuitenkin, jos poliitikot edelleen halusivat kansalaisten tuen, heidän oli kuunneltava myös pinnalle nousevia tunteita ja kritiikkiä Australian siirtolaisuuspolitiikkaa kohtaan.

5.2. Siirtolaisten työ- ja elinolot Australiassa 1960-luvulla

Australia oli päällisin puolin monelle siirtolaiselle unelmavaihtoehto verrattuna vanhaan kotimaahan, jossa saattoi olla vaikeat poliittiset olot tai heikko taloudellinen tilanne. Siirtolaisella saattoi olla jopa liiankin ruusuinen kuva uudesta kotimaastaan. Tärkeintä siirtolaiselle oli päästä asettumaan Australiaan ja hankkia maassa elantonsa. Välttämättä kuitenkin mikä tahansa työ ei ollut siirtolaisenkaan kannalta antoisaa pidemmän päälle.

Tietyt kansalaisuudet hakeutuivat tai heidät ohjattiin tietyille ammattialoille. Esimerkiksi vuonna 1966 Melbournessa asuvista italialaismiehistä lähes puolet työskentelivät

²⁰³ Australia's Immigration Programme for the Period 1968 to 1973, 64. Suomesta oli muuttajia 1960-luvulla
Jatkuu...

aloilla, joilla vastaavasti oli vain noin 9 prosenttia australialaisia.²⁰⁴ Usein nämä alat olivat matalapalkka-aloja. Vaikka 1960-luvun aikana siirtolaisten rekrytoinnissa kiinnitettiin yhä enemmän huomiota heidän koulutukseen ja kykyihinsä, silti siirtolaisen kyvyt jäivät useasti hyödyntämättä. On helppo uskoa, että tämä seikka masensi siirtolaisia ja sai heidät ajattelemaan kotimaahan paluuta. Tosin siirtolaisissa oli paljon myös kouluttamatontakin väkeä. Melbournessa vuonna 1968 tehdyssä otantatutkimuksessa 206 Kiinassa syntyneestä miehestä vain neljä voitiin muuttohetkellä luokitella niin sanotuksi valkokaulustyöväeksi ja suuri osa tähän otantaan kuuluvista työskentelikin kiinalaisille tyypillisesti kokkeina tai tarjoilijoina.²⁰⁵ Saattoi tietysti olla että kiinalaiset halusivat perustaa omia ravintoloitaan tai italialaiset pizzaravintoloitaan ja tällä tavoin olla lähellä omaa kulttuuriaan. Oman ravintolan pitäminen oli itsenäistä työtä ja käytännössä helpompikin ratkaisu ainakin kielen kannalta. Australialaiset viranomaiset puolestaan pelkäsivät, että tämä trendi pitää siirtolaiset tiiviisti omissa yhteisöissään ja erillään Australian yhteiskunnasta. Ennen kaikkea pelättiin, että siirtolaiset eivät *sulautuisi* yhteiskuntaan.

Liitteestä 1 käy kuitenkin ilmi, miten suuri määrä siirtolaisista ainakin aloitti työskentelynsä Australiassa tavallisina työläisinä ja suoraan ammatillisille aloille pääseminen oli harvojen etuoikeus. Voidaan sanoa, että siirtolaisia käytettiin edelleen suurelta osin matalapalkka-aloilla, vaikka raporteissa puhuttiinkin 'oikeanlaisten' siirtolaisten rekrytoinnista. Liitteestä 1 ei kuitenkaan ilmene siirtolaisen omaa ammattia tai koulutustasoa maahanmuuttohetkellä. Viranomaisten iloksi 1960-luvun lopulla maahan alettiin saada enemmän koulutettua työväkeä ja nämä siirtolaiset pääsivätkin toimimaan hiukan helpommin omissa ammateissaan kuin aikaisempina vuosina.

Kaikki siirtolaiset eivät kuitenkaan joutuneet aloittamaan niin sanotusti pohjalta. Ison-Britannian ja muidenkin Länsi-Euroopan maiden kansalaisten oli edelleen helpompi saada omaa alansa vastaavaa työtä. Tutkimusten valossa vuosina 1963-1973 englantia puhuvien siirtolaisten tutkinnoista hyväksyttiin noin 60 prosenttia Australiassa, kun taas vastaava prosenttiosuus kreikkalaisilla, jugoslaaveilla ja Lähi-Idästä tulleilla oli noin 40.²⁰⁶ Tavaltaan siirtolaisten eriarvoinen kohtelu oli siirtynyt nyt vain siirtolaisten rekrytoinnista siirto-

mennyt työn perässä etenkin Ruotsiin .

²⁰⁴ Wilton; Bosworth, 93.

²⁰⁵ Choi, 86,87.

²⁰⁶ A Decade of a Migrant Settlement 1976, 54-55.

laisen asettumiseen yhteiskunnassa, jota kielitaito vahvasti peilasi. Vaikka Australiassa järjestettiin englannin kielen opetusta siirtolaisille, niin sitä ei aina oltu järjestetty siirtolaisten kannalta parhaalla mahdollisella tavalla. Esimerkiksi Brisbanessa asuva vietnamilainen pakolainen valitti, että työelämässä mukana olevilla ei ole aikaa opiskella englantia työaikana ja työn jälkeen ihmiset ovat niin väsyneitä, että kielen opettelusta ei tule mitään.²⁰⁷ Australiahan vaati siirtolaiselta molempia – sekä työssä käyntiä että kielen opiskelua.

Kielitaito korreloi suoraan työtehtäviin. Siirtolaisuustutkimuksessa vuonna 1966 kävi ilmi, että suurin kansallisuusryhmä matalapalkka-aloilla ja alemmassa keskiluokassa olivat juuri kreikkalaiset, maltalaiset, italialaiset ja jugoslaavit.²⁰⁸ Maltalaiset ovat mielenkiintoinen poikkeus tässä tapauksessa, sillä heidän äidinkieltensä on englanti. Maltalaisia ei kuitenkaan Australiassa pidetty Ison-Britannian kansalaisten rinnalla yhdenvertaisina, vaan maltalaiset rinnastettiin lähinnä eteläeurooppalaisiin. Tässä asettelussa on nähtävissä stereotyyppistä luokittelua esimerkiksi eteläeurooppalaisten ja länsieurooppalaisten kansalaisten välillä.

Siirtolaisten oli itse vaikeaa parantaa tilannettaan, vaan sen parannuksen oli lähdettävä Australian yhteiskunnasta. Usein siirtolaisten huonoja työoloja on laitettu Australian ammattiyhdistyksen tiliin. Siirtolaiset eivät oikein ottaneet osaa niiden toimintaan esim. siksi, että he eivät kotimaassaan olleet tottuneet siihen (esimerkiksi fasisetiset lähtökohdat) ja vastaavasti kiinalaiset ja itäeurooppalaiset pelkäsivät yhdistysten jollain tapaa liittyvän kommunismiin.²⁰⁹ Ilman ammattiyhdistyksiä ja osallisuutta niihin siirtolaisten oli lähes mahdotonta liittyä yhdeksi rintamaksi työoloja ja työmahdollisuuksia parantaakseen.

Siirtolaisuustilastoissa kiinnitettiin 1960-luvun aikana enenevässä määrin huomiota isoihin paluumuuttolukuihin. Viranomaiset yrittivät selvittää, mikä Australian yhteiskunnassa sai siirtolaisen muuttamaan muutamien vuosien jälkeen takaisin kotimaahansa.²¹⁰ Päällisin puolin Australian talous oli kunnossa ja itse asiassa 1960-luvun aikana oli myötäinen tuuli ennen kaikkea teollisuudessa. Paluumuuttoon löydettiin nopeasti syy: siirtolaisen työolot sekä siirtolaisen ammattitaidon hukkaan heittäminen. Latvialainen hyvin koulutettu mies, joka työskenteli Canberrassa työhönottomistossa kertoi suoraan, että siirtolaisen oli

²⁰⁷ Wilton; Bosworth, 112.

²⁰⁸ Wilton; Bosworth, 93. Englanninkieliset termit ovat semi-skilled ja un-skilled.

²⁰⁹ Wilton; Bosworth, 97.

²¹⁰ Ks. Taulukko 2.

lähes mahdotonta saada koulutustaan vastaavaa työtä ennen kuin oli oleskellut maassa vähintään kaksi vuotta. Sitä ennen oli työskenneltävä muun muassa rakennustyömailla tai kaivoksilla.²¹¹ Näyttää siltä, että Australiassa koeteltiin siirtolaisen pitkäjänteisyyttä tai haluttiin perehdyttää muuttajat yhteiskuntaan kantapään kautta. Saattaa olla, että siirtolaisuuden alkuajat lamaannuttivat siirtolaisen toiveet tasa-arvoisesta hyvinvointivaltiosta, koska oikeanlaista työtäkään ei voinut tehdä. Tämän vuoksi paluumuutto vanhaan kotimaahan oli varteen otettava vaihtoehto monelle.

TAULUKKO 2. Siirtolaismäärät, paluumuuttajat ja muuttovoitto Australiassa vuosina 1968- 1973.

Vuosi	Muuttajamäärät	Paluumuutto (muuttovoitto %)
1968 – 1969	836 397	709 972 (15%)
1969 – 1970	957 434	844 870 (11%)
1970 – 1971	1 052 603	951 184 (9,6%)
1971 – 1972	1 076 684	1 035 007 (3,8%)
1972 - 1973	1 185 749	1 157 746 (2,3%)

LÄHDE: Australian Immigration. Consolidated Statistics No.8,1976. Table 3.

Kuten Taulukosta 2 käy ilmi, Australian nettosiirtolaisuus kasvoi 1970-luvulle tultaessa tasaista vauhtia, mutta saman suuntainen oli kehitys paluumuuttomäärien osalta. Näin ollen nettomuuttovoitto jäi vuosi vuodelta niukemmaksi ja hallituksen oli kehitettävä keinoja pystyäkseen pitämään tulijat pysyvämmiin maassa tai vaihtoehtoisesti yritettävä lisätä vain muuttajamääriä. Muuttovoitto putosi suuresti juuri 1970-luvun vaihteessa vain olemattomaan muutamaan prosenttiin. Paluumuutto tuotti Australiassa taloudellistakin tappiota siinä mielessä, että matka-avustusta saaneet siirtolaiset eivät jääneetkään antamaan työpanostaan Australiaan muutamaa vuotta pidempään, jolloin voidaan sanoa, että avustukset menivät hukkaan.

²¹¹ Wilton; Bosworth, 88.

VI TYÖVÄENPUOLUE ASUTUU NÄYTTÄMÖLLE VUONNA 1973

6.1. Syrjivän siirtolaisuuspolitiikan viimeiset hetket

Maailmalla mielipiteet siirtolaisia tai pakolaisia kohtaan olivat jo saaneet aikaisempaa humanitaarisimpia muotoja 1960-luvun aikana ja voidaankin sanoa, että tässä tapauksessa asenteet Australiassa olivat jälkijunassa. Tosin Australiassakin 1960-luvun loppupuoli alkoi enteillä ja tehdä tietä 1970-luvulla tapahtuville uudistuksilla siirtolaisuuspolitiikassa ja ennen kaikkea ihmisten asenteissa. Joitakin siirtolaisten sopeutumista edesauttavia toimia laitettiin alkuun 1960-luvun lopulla. Yksi suuresti siirtolaisten elämään ja sopeutumiseen vaikuttanut Australian hallituksen aloittama ohjelma oli intensiivisempi englanninkielen opetus myös aikuisille (The Adult Migrant Education Programme), joka aloitettiin vuonna 1969.²¹² Tämä tarkoitti kokopäiväistä kielen opettamista aikaisemmin järjestettyjen nopeiden intensiivikurssien sijaan. Siirtolaisten assimilaatio eli yhteiskuntaan sopeutuminen haluttiin saada tätä kautta aikaan mahdollisimman nopeasti, jotta paluumuutto ei olisi niin laajamittaista. (Ks. Taulukko 2)

Kielen opettamisen yksi tavoitteista oli sopeuttaa (*assimilation*) muuttaja yhteiskuntaan ja saada hänet myös osallistumaan erilaisiin yhteiskunnallisiin toimiin. Vaikka poliitikkojen puheet itsepintaisesti ruokkivat mielipiteitä edelleen eurooppalaisten siirtolaisten hyväksi, niin puheilla ei kuitenkaan saatu aikaan toivottua muutosta siirtolaisuusmääriin. Eurooppalaisten (varsinkin länsieurooppalaisten) yleisin muuttosyy Australiaan 1960-luvulla oli yksinkertaisesti vain seikkailunhalu, sillä taloudellista tarvetta muutolle ei enää juuri ollut. Australia ei ollut työntarjonnaltaan tai elinolosuhteiltaan kovinkaan erilainen Länsi-Euroopan maihin verrattuna. Australia joutuikin laajentamaan värväysalueitaan Euroopan sisällä mm. Jugoslaviaan ja Turkkiin, jotta siirtolaisnostetta olisi syntynyt.²¹³ Kuitenkin vieranomaisten lausunnot toistivat vanhaa kaavaa. Esimerkkinä rodullisten piirteiden painottamisesta ja yhteiskuntaan sulautumisesta toimii hyvin Etelä-Australian Good Neighbour Councilin puheenjohtajan lausunto vuonna 1971:

²¹² Wilton; Bosworth, 167.

²¹³ A Green Paper-raportti, 26.

”The Danes are a fine race, tall, athletic and conspicuous for their manners and courtesy...as has been the case with other Nordic immigrants, Norwegians have been absorbed rapidly into the general population and not formed separate communities.”²¹⁴

Sitaatissa painottuu norjalaisten osalta kunnioitus siihen, että he ovat *sulautuneet* yhteiskuntaan, mikä viittaa siihen, että norjalaisuuden erityispiirteet ovat tavallaan unohtuneet uudella mantereella ja he ovat omaksuneet paikalliset tavat. Juuri tämä olikin 1970-luvulle saakka hallituksen ja poliitikkojen tarkoitus. Etenkin eurooppalaiset onnistuivat hallituksen käsitysten mukaisesti, eivätkä he juurikaan perustaneet omia alakulttuureita tai ghettoja. Australian hallituksen assimilaatiotavoitteista kertoo hyvin se, että esimerkiksi kouluissa englanninkieli oli ainoa opetuskieli aina 1970-luvulle saakka.²¹⁵ Australian yhteiskunta oli suopea juuri länsieurooppalaisille eikä painostanut tai pakottanut länsieurooppalaisia pysymään omissa piireissään ja muodostamaan alakulttuureita.

Samaan aikaan 1970-luvun alussa maailmalla ilmapiiri alkoi muuttua suosiolliseksi erilaisille vähemmistöoikeuksille ja kulttuurien monimuotoisuus nähtiin rikkautena eikä pelkästään uhkana.²¹⁶ Etenkin Australiaa suhteellisen lähellä käyty vietnaminsota edesauttoi vähemmistöjen oikeuksien ilmituloa. 1970-luvun alussa Australian asukkaista noin kolmasosa oli syntynyt muualla kuin Australiassa tai oli muualla syntyneen lapsi.²¹⁷ Kun näin suuri osa väestöstä oli siirtolaistaustaisia, Australiassa ei ollut enää varaa syrjiä heitä tai harjoittaa epäsuotuisaa siirtolaisuuspolitiikkaa. Poliittiset toimet siirtolaisuuden edistämiseksi ja uudistamiseksi olivat 1960-luvun loppuun saakka olleet varsin varovaisia. 1970-luvun alussa Australian väestökehityksessä tultiin kuitenkin siihen tilanteeseen, että kokonaissyntyvyys kääntyi laskuun ja siirtolaisuustulvakin hiipui. (Ks. Liite 2) Kokonaisväestönkasvu vajosi neljässä vuodessa kahdesta prosentista noin 1,2 prosenttiin.²¹⁸ Julkinen mielipidekin alkoi painostaa Australian poliitikkoja todellisiin toimiin ja uudistuksiin muutenkin kuin vain siirtolaisuuden osalta. Tämän poliittisen nosteen käytti hyväkseen Australian työväenpuolue ja Gough Whitlam.

²¹⁴Koivukangas Olavi, Westin Charles (ed.), 38. Suom. Tanskalaiset ovat hyvää rotua, pitkiä ja urheilullisia sekä silmiinpistävästi hyväkäytöksisiä tavoissaan ja lisäksi kohteliaita...kuten muutkin pohjoismaalaiset, norjalaiset ennen kaikkea ovat sulautuneet yhteiskuntaan eivätkä ole perustaneet omia yhdyskuntiaan.” Teoksessa ei mainita puheenjohtajan nimeä.

²¹⁵ Murphy, 142.

²¹⁶ Murphy, 164.

²¹⁷ Sherington, 151.

6.2. Uusi pääministeri tuo uudet tuulet siirtolaisuuspolitiikkaan

Poliittiselle kärkipaikalle astui Australiassa vuonna 1973 näyttävän näköinen ja kokoinen Gough Whitlam, joka oli valmis uudistamaan ensitöikseen omaakin puoluettaan sisäisesti. Hän poisti heti tarpeettomia rajoituksia yksilön menestymisen tieltä ja syrjäytti niin sanotun työväensuuntauksen (labourism) sosiaalidemokratian tieltä.²¹⁹ Tämä tarkoitti sitä, että työväestön edut olivat tiukasti olleet työväenpuolueen päällimmäisinä tavoitteina ennen Whitlamia, mutta hän laajensi näkökulmaa kattamaan myös muita yhteiskunnallisia ja hyvinvointivaltiolle tyypillisiä sosiaalisia etuja laajemmin kaikille kansanosille. Samaa uudistuksia suosivaa linjaa sovellettiin hallituksen toimesta myös siirtolaisuuspolitiikkaan.

Valtaan päästyään vuonna 1973 Whitlamin työväenpuolueen hallitus hahmotteli heti kolme käänteentekevää uudistusta siirtolaisuuden osalta. Tavoitteena oli saada aikaan kaikille maahan muuttaneille mahdollisuus Australian kansalaisuuden kolmen vuoden maassa oleskelun jälkeen ja viestittää Australian siirtolaisuusviranomaisille, jotka rekrytoivat tulijoita muissa maissa, että rotu ei ole enää mikään peruste siirtolaiseksi pääsemiselle. Samaan hengenvetoon työväenpuolue mainitsi aikomukseksien ratifioida kaikki kansainväliset siirtolaisuussopimukset.²²⁰ Whitlamin hallituksen tavoitteet olivat määrätietoisia ja oman aikansa vaatimuksia vastaavia. Enää ei puhuttu siirtolaisuusrajoitteista, tulokategorioista tai avustuksista länsieurooppalaisille, vaan tavoitteena oli saada Australian siirtolaisuuspolitiikka realistiseksi ja samalla puhdistaa Australian mainetta ulkopoliittisesti. Uusia asenteita kuvaa hyvin se, että vuonna 1974 siirtolaisuustilastoja uudistettiin ja puhdistettiin siinä mielessä, että entisten 25 eri rodullisen kategorian tilalle muotoiltiin vastaavasti enää kahdeksan rotukategoriaa kuten muun muassa aboriginaalit, eurooppalaiset sekä kiinalaiset.²²¹ Nimet ja nimitykset kertovat hyvin siitä, miten ennakkoluulot ja tarkka 'rotujen' seuranta muuttui ja kävi inhimillisemmäksi. Yllättävän pitkään silti tarkkaan määritellyt rotukategoriat saivat säilyä virallisissa teksteissä ja tilastoissa.

²¹⁸ A Green Paper -raportti, 10. Tarkoittaa vuosia 1971-1975. 1950- ja 1960-luvut olivat olleet Australiassa hedelmällistä aikaa kun nuoret siirtolaiset olivat solmineet avioliittoja ja synnyttäneet lapsia.

²¹⁹ Macintyre, 230,231.

²²⁰ Abolition of the 'White Australia' Policy. Kappale 4.

²²¹ Australian Immigration. A Bibliography and Digest 1979 s.A47. Huomion arvoista on, että vuonna 1981 tilastoista rotukategoriat ovat hävinneet ja vain maininta aboriginaaleista on säilynyt. Price Charles, Pyne Patricia.

Uuden politiikan mukaan etniset vähemmistöryhmät hyväksyttiin maassa ja niiden asemaa pyrittiin parantamaan yhteiskunnallisesti. Poliittisissa puheissa ja selonteoissa vähemmistöt katsottiin vähitellen maan rikkaudeksi, jotka toisivat omaleimaisuuttaan maahan, ja ehkä tällä tavalla vähemmistöryhmät myös jäisivät pysyvästi Australiaan. Edellisten tavoitteiden saavuttamiseksi tehtiin konkreettisiakin toimia. Integration Division perustettiin vuonna 1972 ja sen tarkoituksena oli helpottaa erilaisin toimin eri maahanmuuttoryhmien sopeutumista Australiaan kuitenkin niin, että muuttajaryhmät saisivat säilyttää omia kulttuurinsa erikoispiirteitä ja vaaliakin niitä.²²² Edellisinäkin vuosikymmeninä hallitus oli panostanut siirtolaisen sopeutumiseen maassa perustamalla muun muassa Good Neighbour Councilin, mutta aina tähtäimessä oli ollut siirtolaisen sulauttaminen australialaiseen elämäntapaan. Nyt voidaan sanoa, että tavoite oli sama, mutta keinot olivat toiset. Oli alettu pohtia, että siirtolaisten paluumuutto oli vilkasta ehkä juuri siksi, että siirtolaisen piti ikään kuin pyyhkiä vanhan kotimaan kulttuuritausta mielestään ja olla avoin ja vastaanottavainen Australiassa. Monikaan siirtolainen ei ollut - ymmärrettävää kyllä - pystynyt tähän ainakaan viranomaisten toivomalla tavalla.

Vuonna 1973 valtaan astunut työväenpuolueen johtama hallitus antoi virallisen lausuntonsa siirtolaisuuspolitiikasta, jonka mukaan rodun, värin tai kansallisuuden perusteella Australiassa ei enää tapahtuisi syrjintää.²²³ Lausunnolla myönnettiin, että edellä mainitut seikat olivat olleet pääasiallisia kriteereitä aikaisemmassa siirtolaisuuspolitiikassa. Pieni-
muotoinen, mutta tekona merkittävä näyttö siirtolaisuuspolitiikan suunnanmuutoksesta oli Itä-Timorin kriisin aikana vuonna 1975 Australiaan hyväksytyt 1700 pakolaista.²²⁴ Liberaalipuolueen ja Arthur Calwellin aikana pakolaiset olisivat todennäköisemmin kohdanneet suuren määrän rajoituksia ja esteitä maahan tulolle. Pakolaisten hyväksyminen kuvastaa haluja rikkoa raja-aitoja, vaikkakin aluksi vain pienimuotoisesti. Pakolaisia oli otettu 1950- ja 1960-luvuilla, mutta pääosin vain Euroopasta. On myös huomattava, että tilanne maailmalla oli muuttunut. Siirtolaisten rekrytointi Euroopasta (etenkään Länsi-Euroopasta) ei oikeastaan enää tullut kysymykseen, vaan ensisijaisia muuttajia olisivat tulevana vuosina ennen

²²² Abolition of the 'White Australia' Policy. Luku 5, kappale 3.

²²³ Abolition of the 'White Australia' Policy. Luku 5, kappale 1 ja 3.

²²⁴ Price, 1993, 9.

kaikkea pakolaiset. Whitlamin hallitus reagoi uuteen tilanteeseen ratifioimalla kansainvälisiä siirtolaisuus- ja pakolaisuussopimuksia.

Uudeksi siirtolaisuusministeriksi tuli vuonna 1973 Al Grassby, jonka puheet ja toiminta viimeistään käänsivät uuden lehden siirtolaisuuspolitiikassa. Hän jatkoi siirtolaisuusministerinä vuoteen 1975 saakka, jonka jälkeen Grassby työskenteli Kansainyhteisön komissarina vuoteen 1982 asti. Uusi siirtolaisuusministeri oli itsekin juuriltaan toisen polven siirtolainen, sillä hänen äitinsä oli muuttanut Australiaan Irlannista.²²⁵ Alusta lähtien Grassby puhui kulttuuripluralismista ja väestön heterogeenisyydestä, jotka olivat lähes vastakohtia aiemmalle assimilaatiotavoitteelle. Edeltävinä vuosina Australian omaa identiteettiä ei juuri ollut kyseenalaistettu tai etsitty. Poliitikkojen mielestä se oli ollut olemassa itsestään selvytenä ja maahan muuttaneiden siirtolaisten vain piti hyväksyä se ja elää tämän identiteetin ja kulttuuriperimän mukaan. Grassby uskalsi myös sanoa suoraan sen, mikä siirtolaisuuspolitiikan osalta oli jo väistämätöntä:

” White Australian Policy is dead. Give me a shovel and I will bury it.”²²⁶

Grassby laittoi sinetin sille, mitä julkinen mielipide ja kansalaisaktivistit olivat puhuneet jo usean vuoden ajan. Hänen mukaan muuttajan alkuperäinen asuinpaikka tai muuttajamäärät eivät sinänsä olisi enää niin tärkeitä, vaan tärkeämpää oli keskittyä siihen, miten saataisiin maahan hyvin koulutettuja ja taitavaa väkeä. He toisivat sopivan lisän Australian yhteiskuntaan ja löytäisivät oman paikkansa.²²⁷ Tärkeää ei olisi enää pitää siirtolaisuuslukuja keino-tekoisesti korkealla – siis saada paljon muuttajia vuosittain, vaan keskittyä enemmänkin tulijan henkilökohtaisiin syihin saapua maahan ja myös pitää muuttajat Australiassa. Kuitenkin korkeiden muuttajamäärienkin puolestapuhujia oli. Esimerkiksi ranskalainen väestötieteilijä Alfred Sauvy otti kirjassaan *Croissance Zero?* (1973) kantaa Australian väestökehitykseen. Hänen mukaansa Australialle oli itsetuhoista tavoitella kasvavan Aasian lähellä vain pientä väestönkasvua tai pitää väestönkasvu lähellä nolaa.²²⁸ Muualtakin kuin Australiasta kantautui yhä satunnaisia vaatimuksia vilkkaan siirtolaisuuden ylläpitämisen puolesta ja näitä edelleen perusteltiin Aasian uhalla. Kuitenkin näiden uhkakuvien osalta aika näytti menneen ohi, eivätkä Sauvyn maalaamat uhkakuvat enää saaneet samaa tuulta purjeisiin

²²⁵ Wilton; Bosworth, 32.

²²⁶ Koivukangas, Olavi; Westin, Charles (ed.), 23. Al Grassby Suom. ”Valkoisen Australian politiikka on kuollut. Antakaa minulle lapio niin hautaan sen.”

²²⁷ Collins, 26,232.

kuin 1960-luvun aikana. Muualla kuin Australiassa syntyneiden osuus kaikista Australiassa asuvista ihmisistä vakiintui noin 20 prosentin tasolle 1970-luvun aikana.²²⁹

Uusien asenteiden pohjalta siirtolaisuustavoitteita muotoiltiin heti uudelleen ja vuonna 1973 päätettiin ottaa 140 000 siirtolaista ja seuraavana vuonna vain noin 50 000.²³⁰ Kuten Liitteestä 2 käy ilmi, vuoden 1973 todelliset siirtolaisuusmäärät jäivät kauaksi tavoitteista ja siksi tavoitteita yhä korjattiin. Enää ei rakennettu tuloesteitä tai kiintiöitä joillekin kansallisuuksille, vaan siirtolaisuustavoitteista muotoiltiin kokonaispaketti, jolloin pidettiin mielessä se, millaisia siirtolaisia Australiaan tarvittaisiin muun muassa työoloja silmälläpitäen. Australian viralliset tavoitteet kohdennettiin muuttajien tuloalueita vastaaviksi. Tilastoissa oli pitkään ollut näkyvässä aasialaisten nouseva siirtolaisuustrendi, mutta erilaiset lait ja asetukset olivat pidätelleet heidän muuttoaansa. Joka neljäs siirtolainen saapui jo Aasiasta tai Lähi-idästä kuten Turkista, Libanonista, Syyriasta ja Intiasta vuosina 1971–1976. (ks. Liite 2) Suurelta osin he olivat hyvin koulutettuja, sillä Murphyn käyttämien tilastojen mukaan esimerkiksi vuonna 1971 ei-eurooppalaisia saapui pysyvinä muuttajina Australiaan 2696 ja tähän joukkoon mahtui muun muassa 177 lääkäriä ja 153 opettajaa.²³¹ Täytyy kuitenkin muistaa, että osa aasialaisista oli sodan jaloista muuttaneita pakolaisia, joiden koulutustaso ei välttämättä ollut korkea, mutta tämäkin seikka todistaa siirtolaisuus- ja maahanmuuttopolitiikkaa humanitaarisemmasta suunnasta.

Australiassa jatkui edelleen 1970-luvun puolivälissä siirtolaisuuskeskustelu sekä hallituksessa että kansalaisten parissa. Taloudellinen taantuma ja öljykriisin aikaansaama notkahdus herätti keskustelua siirtolaisten tarpeellisuudesta. Enää väestömäärän lisäystä ei ollut tarvetta perustella konkreettisella uhalla kuten tehtiin toisen maailmansodan jälkeen. Muuttajamäärien taantuma oli todellisuutta ja esimerkiksi kalenterivuonna 1975-1976 muutto oli alhaisinta sitten vuoden 1947.²³² Tämä oli siis trendi, vaikka siirtolaisuus oli tavallaan tehty mahdolliseksi laajemmalla alueelta tulleille. Australian Väestö- ja Siirtolaisuusneuvoston raportin mukaan, oli etsittävä yhä uusia siirtolaisuusalueita, mikä tietenkin

²²⁸ Sauvyn teosta *Croissance Zero? 1973 Siteerattu A Green Paper-raportti*, 83.

²²⁹ Australian Immigration. Consolidated Statistics No. 11, 1979. Table 5. Ks. myös Vasta, 7. Muualla syntyneiden määrät suhteessa kaikkiin australialaisiin ovat 1980- ja 1990-lukujen aikana pysyneet ennallaan.

²³⁰ Koivukangas, Olavi; Weslin Charles (ed.), 50.

²³¹ Murphy, 174. Tilastojen muuttajamäärät vaihtelevat sen mukaan, milloin laskenta on suoritettu ja onko käytetty esim. kalenterivuotia. Murphy käyttää muuttajista termiä long-term settlers.

²³² A Green Paper -raportti, s. vii.

tarkoittaisi uusia etnisiä ryhmiä.²³³ Tilanteessa piti tehdä uusia poliittisia linjauksia eli päättää, haluttiinko jatkaa siirtolaisuutta ja oltiinko valmiita hyväksymään uusia kansalaisuuksia maahan. Siirtolaisuuskysymyksessä intressit olivat pääasiassa kahdenlaiset: ensinnäkin kansalliset tavoitteet muun muassa työväen saaminen, talouden kehittyminen ja toiseksi humanitaariset intressit kuten perheiden yhteen saattaminen tai pakolaisten vastaanottaminen.²³⁴

Whitlamin hallitus johti Australiaa vuoteen 1975 saakka ja sillä aikaa määrätietoisista väestönkasvutavoitteista luovuttiin niin, että väestönlisäys putosikin jopa lähelle nolaa.²³⁵ Humanitaarisesta suunnasta kertoo se, että vuonna 1975 Australiaan otettiin 500 vietnamlaista pakolaista Hong Kongin ja Singaporen kautta ja Australian viranomaiset majoittivat nämä suurkaupunkeihin.²³⁶ Kyse ei tässä tapauksessa ollut siitä, että nämä pakolaiset nostaisivat Australian väkilukua, vaan selvästi haluttiin maailmallekin viestittää, että Australia oli astunut modernin pakolaisuus- ja siirtolaisuuspolitiikan aikaan. Samana vuonna hyväksyttiin Australiassa laki, jonka mukaan nainen piti hyväksyä siirtolaiseksi perheensä päänä.²³⁷ Siirtolaisuuskategoriaa siis laajennettiin ja avarrettiin samalla kun naisten osuus perheiden ensisijaisena elättäjänä oli nousemassa tasaisen varmasti 1970-luvun aikana.

Hallituskoostumus vaihtui jälleen vuonna 1975 liberaalipuolueen ja kansallispuolueen koalitioksi, joka kesti vuoteen 1983 saakka. Pääministerinä oli tuolloin Malcom Fraser.²³⁸ Hän jatkoi edellisen hallituksen aloittamaa linjaa siirtolaisuuspolitiikassa, mutta muuttajamääriä edelleen muokattiin realistisemmiksi. Kun vuonna 1972-73 siirtolaisia haluttiin ottaa maahan noin 140 000, niin Fraserin hallitus ja sen siirtolaisuusosasto laski tavoitemääriä vuonna 1975 vain 50 000 muuttajaan. Tällä määrällä paluumuuttoluvut saatiin juuri ja juuri katetuksi. Samalla ajettiin alas siirtolaisuusministeriö, jolla Fraserin mukaan oli ollut liikaa valtaa ja tehtäviä.²³⁹ Siirtolaisuuteen panostettuja resursseja kohdennettiin toisaalle – suoraan maassa olevia siirtolaisia ja heidän tarpeitaan paremmin palveleviksi. Fraserin hallitus perusti myös puhelimen välityksellä toimivia tulkkaukspalveluita sekä etnisiä radio-

²³³ Ibid. s.4.

²³⁴ Ibid. s.3.

²³⁵ Price, 1979 s. A1.

²³⁶ Ibid. s.A5.

²³⁷ Castles, 1999, 76. Tilastoissa joskus listattiin siirtolaisten työnsaanti ym. perheen pään ja ensisijaisen elannonhankkijan mukaan.

²³⁸ Macintyre, 236.

asemia.²⁴⁰ Oikeastaan ensimmäistä kertaa hallituksen toimet kannustivat aktiivisesti siirtolaisia jatkamaan ja harjoittamaan omaa kulttuuriaan. Vasta 1970-luvun puolivälin aikaan Valkoinen Australia -politiikka oli tullut tiensä päähän ja viranomaistoiminta kääntyi suoranaisesti sitä vastaan.

Fraserilla ja koko liberaalien hallituksella oli lämpimämmät välit esimerkiksi Kiinaan kuin mitä työväenpuolueen johtamalla hallituksella oli ollut. Tosin vaikka Australian ja Kiinan suhteet 1960-luvulla olivat muuten olleet koleat, niin taloudessa maiden yhteistyö toimi yllättävän hyvin. Kuitenkin hallituspuolueen vaihdos vuonna 1973 sai heti aikaan sen, että vuosina 1973-74 maiden välinen kokonaiskaupan arvo ylitti ensi kerran 200 miljoonaa Yhdysvaltain dollaria, mikä oli yli 100 prosenttia enemmän kuin edellisellä vuonna.²⁴¹ Tämä todistaa sen, että Australian ulkopolitiikka ja sen myötä varmasti myös siirtolaisuuspolitiikka oli ollut jonkinlainen este ainakin taloudessa.

Uusi pääministeri Fraser katsoi tarpeelliseksi jopa virkaanastujaispuheessaan ottaa kantaa Australian ja Kiinan suhteisiin, joita hän piti hyvinä ja toimivina. Konkreettisiakin toimia siirtolaisten elämän helpottamiseksi saatiin aikaan kun vuonna 1976 Australia ja Kiina solmivat perheiden yhdistämissopimuksen. Sopimuksen artikkelit olivat hankaloittaneet kiinalaisten sopeutumista maahan, sillä siirtolaisen perhe oli joutunut jäämään Kiinaan.²⁴² Fraserin aikana alettiin selvästi keskittyä siirtolaisten hyvinvointiin ja elämän laatuun. Toisaalta Australiaan oli vaikeampi nyt myös päästä koska tavoitelukuja oli laskettu roimasti, mutta ainakin hallituksen toiminnan perusteella maassa olevilla ja sinne päässeillä siirtolaisilla piti nyt olla paremmat olosuhteet maassa.

²³⁹ Price, 1979, A1. 1970-luvun lopulla siirtolaitavoitteita jälleen nostettiin, noin 70 000 – 90 000/ vuosi.

²⁴⁰ Ibid.

²⁴¹ Macintyre, 227.

²⁴² L.R.Merchantin artikkeli, Australia and East-Asia: China and Korea teoksesta Independence and Alliance, Boyce and Angel (ed.). Siteerannut Andrews, 218.

VII AUSTRALIA VALMISTAUTUU KOHTAAMAAN KULTTUURIEN MONIMUOTOISUUDEN

7.1. Siirtolaisten vanhoja ongelmia ja Australian uusi suhtautuminen pakolaisuuteen

Uudistetun siirtolaisuuspolitiikan tarkoituksena oli vähentää korkeita paluumuuttolukuja ja saada siirtolainen jäämään Australiaan tuntien olonsa kotoisaksi. Kahtena edellisenä vuosikymmenenä (1951-1976) Australiaan saatiin toki lukumääräisesti paljon muuttajia, sillä maan väkiluku kasvoi 5,3 miljoonalla, jolloin vuonna 1976 kokonaisväkimäärä oli jo 13,6 miljoonaa.²⁴³ Määrällisiä tavoitteita ei enää pidetty tärkeimpinä 1970-luvulla, vaan alettiin kiinnittää huomiota todenteolla siirtolaisen elinoloihin. Hallituksen teetätti kyselyjä ja julkaisi tilastoja siitä, oliko siirtolaiset otettu maassa hyvin vastaan ja olivatko heidän elinolosuhteensa samalla tasolla kuin muiden australialaisten.

Aivan yhdenvertaisia siirtolaiset eivät edelleenkään olleet, sillä esimerkiksi vuonna 1972 siirtolaisten työttömyys oli 3,2 prosenttia kun vastaavasti australialaisilla se oli 2,1 prosenttia.²⁴⁴ Joka tapauksessa molemmat työttömyysluvut olivat alhaiset ja yleinen työtilanne Australiassa oli hyvä. Toisaalta työttömyyslukuja ei voi verrata keskenään täydellisesti, sillä siirtolaisten kesken oli olemassa kulttuurisia eroja työtä haettaessa. Siirtolaisten entisten kotimaiden kesken oli eroavaisuuksia työtilanteissa ja työllisyydessä, mikä ei välttämättä johtunut lainkaan Australian siirtolaisuuspolitiikasta, vaan enemmänkin siirtolaisten omista kulttuuritaustoista. Siirtolaisnaisten ja miesten välillä oli eroja työllisyysluvuissa. Vuosina 1969-1973 Australiaan saapuneista naimisissa olevista italialaisnaisista oli kodin ulkopuolella työelämässä noin 54 prosenttia ja vastaavasti libanonilaisnaisista ansiotyötä oli hankkinut vain 42 prosenttia.²⁴⁵ On muistettava, että omassa kotimaassaankin Etelä-Euroopasta Lähi-idästä tulleet naiset ovat useammin jääneet hoitamaan kotia samalla kun miehet hankkivat perheen elantoa. Omat kulttuuripiirteet ainakin työnhankintatapauksessa pyrittiin säilyttämään myös Australiassa, vaikka työtä olisikin ollut tarjolla.

²⁴³ A Green Paper -raportti, 1. Väestö lisääntyi kyseisenä ajanjaksona 64 prosenttia.

²⁴⁴ Wilton; Bosworth, 94.

Australia kampanjoi edelleen eri maissa yrittäen houkuttaa uusia siirtolaisia. Viranomaiset tiedottivat muun muassa Australian työoloista, mutta tosiasiasa suurin osa siirtolaisista ei tiennyt tulohetkellään juuri mitään uuden kotimaan työllisyystilanteesta. Ne jotka tiesivät, olivat saaneet tiedot sukulaisilta tai ystäviltä.²⁴⁶ Australian siirtolaisuustoimistot hoitivat tiedotustoimintaa ulkomaille, mutta tilastojen valossa heidän viestinsä eivät menneet perille. Osa työtilanteesta tietämättömistä oli tietenkin pakolaisia, joiden maahanmuutto yleensä tapahtui odottamatta eivätkä he ole kovinkaan perehtyneitä uuden maan oloihin. Jos siirtolaisella ei ennestään ollut mitään tietoa Australian työoloista, niin elantoa saadaakseen ja päästäkseen alkuun hän otti helposti vastaan omaa koulutustaan vastaamatonta tai alempipalkkaista työtä.

Siirtolaisilla näyttää 1970-luvullakin olleen ongelma, jota edes politiikan suunnanmuutos ei kyennyt poistamaan. Ongelma oli englanninkielen taito tai oikeammin kielitaidottomuus. 1960-luvulla Australiaan muuttanut kreikkalaismies kuvaa kieliongelmaa työpaikallaan:

”Kieli on minulle kommunikoinnin este.(...) Yleensä kaupan pitäjä on australialainen tai ainakin hyvin englantia puhuva yrittäjä. Vaikka osa meistä siirtolaisista ,jugoslaaveista, kreikkalaisista ja italialaisista, saattaakin ymmärtää häntä, emme silti ikinä puhu (englantia). Välitämme kyllä työhön liittyvistä asioista ja monilla olisi ideoitakin, mutta emme osaa tuoda niitä julki. (...) Ja tietenkin lounasaikaan kreikkalaiset ovat kreikkalaisten parissa ja italialaiset vastaavasti omiensa kanssa.”²⁴⁷

Kielitaidottomuus koettiin yhä edelleen selkeimmäksi esteeksi esimerkiksi haettaessa omaa alaa vastaavaa työtä tai etenemisessä uralla. Kreikkalaismiehen sitaatista käy ilmi turhautuminen, kun hän ja monet muut eivät kyenneet kommunikoimaan työnjohtajan kanssa. Kielitaidottomuus saattoi aiheuttaa aiheettomia väärinkäsityksiäkin.

Siirtolaisten työolot erosivat edelleen 1970-luvulla useasti paikallisen väestön työoloista ja työtehtävistä. Esimerkiksi Fordin tehtailta tehdyn tutkimuksen mukaan vuonna 1973 noin 95 prosenttia tehtaan puolella ja tuotantolinjalla työskentelevistä oli englantia osamattomia siirtolaisia, kun puolestaan palvelun, hallinnon ja toimistotyön puolella noin 70

²⁴⁵ A Decade of a Migrant Settlement, Australian Population and Immigration Council, 25.

²⁴⁶ A Decade of Migrant Settlement. Population and Immigration Council, 79. Noin 28 prosenttia tulijoista ei ollut selvillä työoloista vuoden 1973 kyselyn mukaan.

²⁴⁷ Lowenstein, Law (ed.), The Immigrants, Melbourne 1977 s.127. Siteerannut Sherington, 156. Engl. ”To me, the worst problem is the language.(...)Usually the shop delegate is an Australian or a migrant who speaks good English. People might understand but they never talk, The Yugoslavs, Greeks, Italians who are the ma-

prosenttia oli australialaisia tai englantia osaavaa työväkeä.²⁴⁸ Toisaalta työtehtävien jako on ymmärrettävää siinä mielessä, että hallinnon ja palvelun puolella oli osattava englanninkieltä, jotta työt saataisiin hoidettua. Kuitenkin kielen opetusta oltaisiin voitu järjestää painokkaammin esimerkiksi työn ohella. The Adult Migrant Education Programme aloitettiin vuonna 1969 ja sen oli tarkoitus puuttua juuri edellä mainittuun ongelmaan.²⁴⁹ Ohjelman tulokset olivat työpaikkakohtaisia, mutta joka tapauksessa kielen oppiminen työn ohella tai työajan jälkeen oli rankkaa.

Australian hallituksen teettämässä siirtolaisten tulevaisuutta ja Australian siirtolaisuuspolitiikkaa käsittelevässä raportissa listattiin kansallisiksi tavoitteiksi muun muassa tasavertaiset mahdollisuudet kaikille, hyljeksinnän lopettaminen, tasapainoinen elämä sekä demokraattisen yhteiskunnan aikaansaaminen ilman rodullista sortoa.²⁵⁰ Raportissa huomionarvoista oli, että australialaisten väestötieteilijöiden raportti listasi perusteellisesti Australian valtiolle – sen poliittisille päättäjille tavoitteita ja velvollisuuksia myös siirtolaisia kohtaan rodullisen syrjinnän estämiseksi.

Kielitaidottomuus oli yksi selkeä tekijä, jonka perusteella syrjintää tapahtui ja sen myötä kielitaidottomalla siirtolaisella ei voinut esimerkiksi työpaikkaa haettaessa olla samanlaisia mahdollisuuksia kuin australialaisella. Koska raportissa mainitaan rodullinen syrjintä, niin siitä voi päätellä, että se on koettiin ongelmaksi ja koko yhteiskunnassa esiintyväksi ilmiöksi. Raportin laatijoina oli arvostettuja väestötieteilijöitä ja monen eri alan asiantuntijoita ja raportin oli tarkoitus saada aikaan julkista keskustelua siirtolaisuudesta kokonaisuudessaan. Raportti tavallaan puhutteli sekä poliitikkoja että kansalaisia. Poliitikot voisivat taata laeilla periaatteessa kaikille tasavertaiset mahdollisuudet, kun taas kansalaiset voisivat korjata asenteitaan ja toteuttaa tasavertaista kohtelua käytännön elämässä siirtolaisia ja pakolaisia kohtaan.

Maailmanpoliittiset tilanteet heijastuivat Australiaan, sillä jo ennen kyseisen raportin (*A Green Paper, 1977*) julkistamista, vietnaminsota aiheutti poliittisia paineita Australiassa. Australialaisia oli taistelemassa yhdysvaltalaisen rinnalla Vietnamissa, mikä ei sinällään

juries around abattoirs. They do care, they have ideas but as they can not express themselves clearly, they don't want to talk.(...) And in lunch time, Greeks go with Greeks and Italians with Italians, and so on.”

²⁴⁸ Markus, 103.

²⁴⁹ Wilton; Bosworth, 167.

²⁵⁰ A Green Paper -raportti, 2.

ollut yllättävää Australian ja Yhdysvaltojen lämpimien suhteiden vuoksi. Sodan seurauksena Vietnamista ja sen naapurivaltioista lähti suuri määrä pakolaisia, jotka pyrkivät turvaan yleensä länsimaihin. On arvioitu, että noin kaksi miljoonaa ihmistä lähti pakolaiseksi Laosista, Kamputseasta ja Vietnamista sodan päätyttyäkin ja heistä suurin osa suuntasi juuri Yhdysvaltoihin, Kanadaan tai Australiaan.²⁵¹

Australian hallitus sai mietittävää Kaakkois-Aasiassa olevan rauhattoman tilanteen vuoksi. Venepakolaiset tuottivat poliittista kädenvääntöä Australian viranomaisille ja tämän pakolaisaallon aloitti 25.4.1976 *Kien Giang* – niminen, viiden kalastajan miehittämä puinen kalastajavene, joka heitti ankkurinsa Darwinin kaupungin rannikolle. Tutkija Jock Collinsin mukaan kyseinen vene ja sitä seuranneet useat veneet saivat konkreettisesti aikaan muutoksen Australian siirtolaisuus- ja pakolaisuuspolitiikassa. Vuosina 1975-1984 Australia vastaanotti lähes 90 000 indokiinalaista pakolaista, joista suurin osa oli Vietnamista.²⁵² Tässä tilanteessa jo oli annettu tavallaan periksi maailmanpoliittiselle tilanteelle ja Australiakin alkoi kantaa vastuuta pakolaisista.

Australian siirtolaisuusministerin M.J.R. Mackellarin pyynnöstä vuonna 1977 arvovaltainen komitea suunnitteli siirtolaisuusraportissaan ehdotuksia tulevien vuosien väestökehitystä varten. Raportissa todetaan, että tulevaisuudessa tärkeimmiksi siirtolaisuustavoitteiksi nousevat humanitaariset syyt sekä perheiden yhteen saattaminen.²⁵³ Tähän yhteenvetoon johti osaltaan vietnaminsodan aikaansaama pakolaisuus, johon Australian oli reagoitava. Mackellar lausui Australian virallisen kannan pakolaispolitiikasta 24.5.1977. Hän mainitsi, että Australia tunnustaa täysin humanitaarisen velvollisuutensa ja sallii pakolaisten tulon maahan pysyvästi. Australiassa alettiin myöntää muuttanut maailman tilanne ja se, että siirtolaisten aktiivinen rekrytointi ei voinut olla ainoa keino saada muuttajia. Maat eivät tosiasiassa voineet enää sanella keitä he halusivat ottaa maahan ja jättää puolestaan ei-toivotut tulijat ulkopuolelle. Siirtolaisuusministeriö laski, että esimerkiksi Kamputseasta ja Vietnamista voitaisiin ottaa pakolaisia noin 9000 – 14 000 vuodessa.²⁵⁴ Australia oli valmis kantamaan kansainvälisen vastuunsa niin kuin Mackellar oli lausunut.

²⁵¹ Castles, 1999, 158.

²⁵² Collins, 60.

²⁵³ A Green Paper -raportti, 3.

²⁵⁴ Price, 1979, A5.

Tuskin enää kenelläkään oli epäilyksiä siitä, etteikö Australia olisi unohtanut ja haudannut Valkoisen Australian- politiikan. 1970-luvun lopulla maailmalla alkoi olla yhä enemmän pakolaisia ja Australian lähialueilla pakolaisuutta lisäsi vielä vietnaminsodan jälkeinen Kiinan toiminta, kun se miehitti vuonna 1979 Vietnamin lyhyeksi ajaksi ”antaakseen maalle opetuksen”.²⁵⁵ Kansainvälinen politiikka heijastui suoraan Australian väestötilanteeseen 1970-luvulla ennen kaikkea pakolaisten osalta.

7.2. Uudet pääsykriteerit siirtolaisille

Australian hallituksen siirtolaisuusraportin (*A Green Paper, 1977*) mukaan siirtolaisuuskriteereitä oli silloisen käytännön mukaan olemassa kolmenlaisia: perhesyyt, pakolaisuus sekä ammatilliset kelpoisuusehdot täyttävä työnhakija.²⁵⁶ Raportti oli eniten huolissaan siitä, että hyvin koulutettujen tulijoiden määrä oli pienenemässä koko ajan. Kriteereistä ainoastaan kolmas eli tietyt ehdot täyttävä työnhakija oli kohta, johon hallituksen toiminta saattoi vaikuttaa suoranaisesti. Työnhaussa tulijoilta vaadittiin pätevyyttä (well-qualified) sekä heidän piti olla hyödyllisiä Australialle (positively useful to Australia).²⁵⁷ Perheiden yhteen saattaminen tarkoitti myös muita läheisiä sukulaisia, joten edelleen oli helpompaa päästä maahan, jos muuttajalla oli Australiassa ennestään sukulaisia.

Toisaalta siis edellisiin vuosiin verrattuna tietyt tuloehdot olivat pysyneet samoina (sukulaissuhteet), mutta rodulliset maininnat ja niiden suosiminen oli unohdettu. Raportissa myönnetään se tosiasia, että jos siirtolaisten aktiivista rekrytointia haluttiin jatkaa, sen pitäisi kohdistua uusien alueiden kansalaisiin. *Green Paper* myöntää tavallaan, että länsi- ja pohjoiseurooppalaisten rekrytointiin käytetyt varat olivat menneet joiltain osin hukkaan, sillä näiden alueiden tulijamäärät olivat laskeneet huomattavasti, eikä seuraavina vuosina ollut tulossa tähän trendiin muutosta. (Ks. Liite 2.)²⁵⁸ Raportissa ei kuitenkaan selkeästi mainita, mitä alueita uuden rekrytoinnin pitäisi koskea. Joko raportin laatijat halusivat pysyä puolueettomina tai he eivät halunneet sanoa omaa kantaansa asiasta, vaan jättivät sen poliitikkojen (tai kansalaisten) mietittäväksi.

²⁵⁵ Collins, 61.

²⁵⁶ A Green Paper -raportti, 7. Kolmas kriteeri englanniksi occupational eligibility.

²⁵⁷ Murphy, 172.

²⁵⁸ A Green Paper -raportti, 4.

Hyvin koulutettu työväestö oli kuitenkin edelleen kaikkein halutuinta muuttajajoukkoa Australiaan varsinkin virallisten tahojen mukaan. Tulevaisuuden siirtolaisuuspolitiikan suuntaviivoja kuvaavassa Green Paperissa siirtolaisuuspolitiikkaa ja rekrytointia olisi kyettävä suunnittelemaan ja toteuttamaan Australian tarpeiden mukaisesti. Määrälliset kriteerit eivät olleet enää yhtä merkittävässä asemassa kuin aiemmin.²⁵⁹

Tilastoista käy ilmi, että koulutettu väki tuli edelleen suureksi osaksi Euroopasta. Esimerkiksi Isosta-Britanniasta tuli vuosina 1976-77 noin 48 prosenttia hyvin koulutetusta työväestä.²⁶⁰ Toisaalta on pidettävä mielessä muuttajalukuja tarkasteltaessa emämaa Ison-Britannian erityisasema Australian siirtolaisuudessa. Australia oli edelleen osa Kansainyhteisöä ja maita sitoivat etenkin tiiviit kauppasuhteet, sijoitukset, koulutusjärjestelmien yhteensopivuus sekä tietenkin kieli.²⁶¹ Ison-Britannian arvo tai merkitys maailmanpoliittisesti oli laskenut muun muassa siirtomaiden itsenäistymisen myötä ja 1970-luku oli muutenkin vaikeaa aikaa taloudellisesti Britanniassa. Vaikka Iso-Britannia oli joutunut samalle viivalle siirtolaislaeissa muiden maiden kanssa vuodesta 1974, Britanniasta oli edelleen helpompi muuttaa Australiaan, varsinkin jos siellä oli ennestään jo maanmiehiä ja sukulaisia.

Australiassa luotettiin siihen, että hyvin koulutettu työväestö saataisiin vielä 1970-luvullakin Isosta-Britanniasta. Odotukset olivat brittisiirtolaisten osalta korkeat, sillä Isossa-Britanniassa sallittiin edelleen Australian rekrytointi- ja mainoskampanjat, vaikka monessa Länsi-Euroopan maassa kampanjat olivat jo kiellettyjä.²⁶²

Aasian osuus puolestaan koko siirtolaisuusluvuihin oli raportin tekohetkellä noin 14 prosenttia ja tästä määrästä jopa 30 prosenttia oli koulutettua (professional) väkeä.²⁶³ Raportti mainitseekin alueen ”hyvinkin potentiaalisena vaihtoehtona”, jos se todella pystyy tuottamaan koulutettuja ja muuttohaluisia ammattilaisia.²⁶⁴ Toisin sanoen, Aasiasta ei haluttu tai tarvittu työvoimaa matalapalkka-aloille, vaan se otettiin mieluummin Euroopasta. Australiaan muuttava aasialainen väestö oli todella hyvin koulutettua väkeä, sillä yleensä

²⁵⁹ Ibid. s. 8.

²⁶⁰ Ibid. s. 45. Taustalla oli siirtolaisuuden laiha vuosi, sillä edellisenä vuonna nettomuutto oli ollut alhaisin sitten toisen maailmansodan eli vain 0.16 prosenttia.

²⁶¹ Jupp, 1999, 210.

²⁶² A Green Paper -raportti, 45. Esimerkiksi Isosta-Britanniasta muuttaneet muodostivat noin 40 prosenttia ammattityöväestä Australiassa kalenterivuonna 1975-76. Siitä huolimatta, että Länsi-Euroopasta tuli kaikkiaan siirtolaisia samana ajankohtana vain noin 6 prosenttia kokonaissiirtolaisuudesta, niin länsieurooppalaiset muodostivat noin 12 prosenttia taitavasta työväestöstä.

²⁶³ A Green Paper -raportti, 47.

heitä pidettiin lähes yhtä kielitaitoisina kuin länsieurooppalaisetkin. Toisaalta raportissa mainitaan myös, että hyvin koulutettu työväki muuttaa todennäköisemmin pois maasta jo muutaman vuoden jälkeen. Kuitenkaan raportissa ei haluta painottaa kokonaismuuttolukuja edellisvuosien tapaan, vaan siinä keskitytään nimenomaan muuttajien henkilökohtaisiin ominaisuuksiin ja koulutukseen. Viimein hyväksyttiin se tosiasia, että parantamalla siirtolaisen oloja Australiassa paluumuuttoa voitaisiin hillitä.

Mielenkiintoista raportissa on se, että siinä kysellään siirtolaisuuspolitiikan suuntaa eli keskittyisikö Australia tulevaisuudessa siirtolaisten määrään vai laatuun.²⁶⁵ Lähes koko 1970-luvun ajan samansuuntaiset kysymykset tulivat pinnalle useassakin raportissa ja vuosikymmen oli selvästi eräänlaista uuden linjanvedon aikaa. Green Paper -raportissa pohditaan, millä kriteereillä siirtolainen voitaisiin ottaa maahan. Raportti päättyi siihen, että Australian viranomaisen haastattelee tulijaa keräten erinäisiä tietoja muun muassa muuttajan ammatista, koulutustasosta, iästä ja perhesuhteista. Tämän kartoituksen pohjalta siirtolaiset laitetaan tärkeys- tai paremmuusjärjestykseen.²⁶⁶ Arviointia tehostettiin vuonna 1979, kun NUMAS – systeemi otettiin käyttöön. Sen mukaan mahdolliselle uudelle siirtolaiselle jaettiin tämän ominaisuuksiensa mukaan pisteitä esimerkiksi ammattitaidon, kielen ja perhe- taustan mukaan. Uuden systeemin arviointikriteerit olivat hakijoille tasapuolisemmat ja systeemi helpotti ja selkeytti viranomaisten tekemiä arviointeja.²⁶⁷ Henkilökohtaisten ominaisuuksien oli tarkoitus korvata rodulliset kriteerit kilpailtaessa pääsystä Australiaan.

7.3. Aasialaiset valtaavat alaa eurooppalaisten kustannuksella

Vaikka Australian siirtolaisuuspolitiikan suuntaa oli käännetty 1970-luvun aikana ja varsinkin 1980-luvulle tultaessa, niin suunnanmuutoksen konkreettiset tulokset alkoivat näkyä tilastoissa pienellä viiveellä. Australian hallitus ja siirtolaisuusministeriö olivat tehneet ratkaisevia muutoksia siirtolaisten entisten kotimaiden vertailuun ja luopuneet maiden asettamisesta tärkeysjärjestykseen. Siirtolaisuusviranomaiset tarkkailivat edelleen muuttajien kotimaita, mutta muuttajamääriä eri maista ei enää pyritty aktiivisesti kontrolloimaan. Hallitus

²⁶⁴ A Green Paper -raportti, 47.

²⁶⁵ A Green Paper -raportti, 48.

²⁶⁶ A Green Paper -raportti, 97.

²⁶⁷ Collins, 270. NUMAS eli Numerical Multifactor Assessment System. Australia kopioi tämän mallin Kanadasta.

kiinnitti sen sijaan huomiota siirtolaisen henkilökohtaisiin ominaisuuksiin ja siirtolaisuuden kokonaismääriin.

Siirtolaisuuspolitiikan uudistusten vuoksi Australiaan muuttavien asukkaiden kotimaiden keskinäinen suhde alkoi muuttua 1970-luvun lopulla. Siirtolaisuuden kannalta eurooppalaiset olivat aina olleet halutuinta väkeä Australiassa ja siksi on hyvä vertailla Eurooppaa ja siirtolaisuudessa määrällisesti nousevaa Aasiaa keskenään. Taulukosta 3 käy ilmi, että Eurooppa oli edelleen maanosana tärkein ja suurin muuttoalue Australiaan, mutta sen prosentuaalinen osuus kokonaismuutosta oli rajussa laskussa. Taulukossa tarkastellun viiden vuoden aikana eurooppalaisten muuttajien osuus oli laskenut noin 10 prosenttia. Varsinkin Ison-Britannian, Irlannin ja Jugoslavian muutto-osuudet olivat laskeneet huomattavasti edellisistä vuosista.²⁶⁸ Aasialaiset olivat tulleet eurooppalaisten tilalle. Aasialaisten osalta pakolaisilla oli toki suuri osuus muuttoluvuissa ja muuttajamäärät vaihtelivat juuri sen vuoksi vuosittain suhteellisen paljon. Vaikka aasialaisten prosentuaalinen osuus maahanmuuttajista oli eurooppalaisten tasoa, niin Australian asukkaista voitiin vuonna 1978 luokitella aasialaisiksi tai Lähi- Idästä tulleiksi kaikkiaan vain 2,1 prosenttia.²⁶⁹ Tämä vähäinen määrä kertoo hyvin, miten hyvin aasialaisten muuttoja oltiin kontrolloitu edellisinä vuosina. Vain vähäinen aasialaisten joukko oli läpäissyt Australian tiukat kriteerit. Tässä valossa australialaisten viranomaisten ja kansalaistenkin pelko 'aasialaistuvasta' Australiasta tuntuu perusteettomalta. Toisaalta aasialaisilla oli tapana jäädä asumaan kaupunkeihin ja pitäytyä paljolti omissa piireissään, jolloin australialaiset saattoivat saada vääristynyttä kuvaa aasialaisten muuttajien määristä.

²⁶⁸ Review of Australia's Demographic Trends. February 1981. Australian Government Publishing Service Canberra 1981, 21.

²⁶⁹ Review of Australia's Demographic Trends 1981 s.21. Tutkija Charles Pricen mukaan.

TAULUKKO 3. Aasiasta ja Euroopasta vuosina 1976–1980 Australiaan tulleiden pysyvien muuttajien määrät synnyinpaikkojen perusteella.

VUOSI	Aasia	(%)	Eurooppa	(%)
1976	13 900	(26.4)	26 600	(50.5)
1977	27 600	(38.9)	28 400	(40.0)
1978	22 200	(30.4)	32 100	(43.9)
1979	22 500	(33.4)	21 600	(32.1)
1980	27 000	(33.2)	31 600	(38.9)

LÄHDE: Review of Australia's Demographic Trends. February 1981. Australian Government Publishing Service Canberra 1981. Table 8. s.23. Taulukossa laskennallinen vuosi on päättynyt aina kesäkuun 30. päivään. Aasiaan luetaan tässä kuuluvaksi myös Lähi-itä.

Siirtolaisuusmäärät ja tulijoiden muuttoalueet olivat 1970-luvun loppuun mennessä muuttuneet Australian harjoittamaa siirtolaisuuspolitiikkaa vastaaviksi. Aasialaisten osalta huikea nousu alkoi vuoden 1976 jälkeen ja eniten siihen vaikutti nimenomaan pakolaisuusmäärät Aasiasta, etenkin Vietnamista. Australia otti pakolaisia vastaan kansainvälisten sopimusten mukaan. Eurooppalaisia muutti edelleen joitakin poikkeusvuosia lukuun ottamatta Australiaan noin 30 000 vuodessa, mutta paluumuuttokin oli heidän osaltaan runsasta. Viranomaislausunnoista ei kuitenkaan ilmene huolta uuden siirtolaisuus- ja pakolaisuustrendin vuoksi. Tämä osoittaa sen, että asenteissa oli tapahtunut 1970-luvun aikana suuri muutos.

VIII AUSTRALIAN SIIRTOLAISUUSPOLITIIKAN YRITYKSET JA EREHDYKSET

Australiassa laitettiin käyntiin suunnitelmallinen siirtolaisuuspolitiikka 1940-luvun puolivälissä, jolloin siirtolaisuuden eri tavoitteet hahmoteltiin. Siirtolaisia haluttiin ja tarvittiin Australiaan tietty määrä, mutta siirtolaisten laatu ja taustat olivat kuitenkin suurelta osin määrää tärkeämpiä. Siirtolaisuuspolitiikkaa kutsuttiin asenteellisesti nimellä White Australian Policy.

Aatteena White Australian Policy oli ollut olemassa jo paljon pidempään. Sen tarkoitus oli pitää Australia valkoisen, mielellään englantia puhuvan väestön hallinnassa. Tälle perustalle Arthur Calwell muotoili siirtolaisuuspolitiikkansa. Pienikin määrä ei-toivottuja kansallisuksia olisi vahingoittava tekijä siirtolaisuusviranomaisten mielestä. Näyttää siltä, että poliitikot pelkäsivät, että jos Australiaan päästettäisiin edes pieniä määriä esimerkiksi aasialaisia, heitä olisi pian tulossa tuhat määrin.

Karkeasti ottaen Australian siirtolaisuuspolitiikka voidaan toisen maailmansodan jälkeen jakaa kahteen jaksoon. Ensimmäinen jakso ulottui 1940-luvun puolivälistä 1960-luvun alkuun saakka. Tuona ajanjaksona siirtolaisuuspolitiikkaa yritettiin ensisijaisesti muotoilla Australian lähtökohtien ja tarpeiden kautta. Poliitikot teettivät laskelmia Australian väestötarpeesta ja tämän jälkeen laskelmien perusteella pyrittiin rekrytoimaan haluttuja siirtolaisia. Vaikka siirtolaisten kysyntä ja tarjonta eivät tässä tapauksessa kohdanneetkaan reaali maailmassa, Australian poliitikot yrittivät siitä huolimatta pitää kiinni omista laskelmistaan, joissa brittisiirtolaiset olivat etusijalla.

Toinen siirtolaisuuspolitiikan jakso alkoi jotakuinkin 1960-luvun puolivälistä. Tämän jakson aikana australialaispoliitikkojen toiminta muuttui enemmänkin vastaamaan maailman siirtolaisuustarjontaan. Aikaisempina vuosina Australiassa oli keskitytty tuomaan esille vain maan oma siirtolaisuuskysyntä. Myös asenteiden muuttuminen, käytännön realiteettien huomioonottaminen sekä humanitaarinen suuntaus olivat silmiinpistäviä uudistuksia Australian siirtolaisuuspolitiikassa 1960-luvun lopulla.

Siirtolaisuuspolitiikan alkuunpanija siirtolaisuusministeri Arthur Calwell asetti 1940-luvun puolivälissä siirtolaisuudelle tarkat *määrälliset* tavoitteet. Tämän ohella australialais-

viranomaisten oli kuitenkin myös tarkkailtava siirtolaisten *laadullisia* ominaisuuksia. Ministeri ei lainkaan kyseenalaistanut sitä, etteikö Australiaan riittäisi siirtolaisia Länsi-Euroopasta. Australia oli Calwellin mukaan saatava asutettua länsieurooppalaisilla lähes keinolla millä hyvänsä. Tämän tavoitteen kanssa oli ristiriidassa siirtolaisten saatavuus Länsi-Euroopan maista. Calwellin suunnitelmat olivat alusta lähtien epärealistiset eikä hän osannut ottaa huomioon Euroopan muuttunutta tilannetta toisen maailmansodan jälkeen. Vasta Euroopan rekrytointimatkinsa jälkeen Calwell havahtui huomaamaan siirtolaisuussuunnitelmien epäkohdat. Siirtolaisuusministeri reagoi tilanteeseen huomattavan nopeasti julkaisemalla siirtolaisten avustusohjelmia tiettyjen Euroopan maiden kanssa. Australia tarvitsi väestöä niin kipeästi, että resursseja kannatti käyttää siirtolaisten värväämiseksi.

Avustusohjelmien solmimisessa poliitikkojen asenteet tulivat selkeästi esille. Euroopan maista vain tarkoin valikoitu osa pääsi aluksi hyötymään matka-avustuksista. Tämä valikointi pohjautui poliitikkojen mukaan rodullisiin kriteereihin. Yhdennäköisyys, valkoinen ihonväri, hyvä koulutustaso ja maiden kulttuuriperimä ohjasivat Australian poliitikkoja valikoimaan tiettyjä Länsi-Euroopan maita. Siirtolaiset luokiteltiin pääsykriteereissä tavallaan kolmeen ryhmään: halutuimpana ryhmänä olivat brittisiirtolaiset ja länsieurooppalaiset, etelä- ja itäeurooppalaiset tulijat puolestaan kohtasivat Australiaan pyrkiessään jo rajoituksia, mutta toisaalta aasialaisilta tai muilta 'värillisiltä' pääsy Australiaan pyrittiin kokonaan estämään. Poliitikoilla oli tiedossa, että samaan aikaan esimerkiksi Etelä-Euroopasta ja Aasiasta olisi tulossa tarvittava määrä siirtolaisia ilman Australian rahallista panostustakin. Australian siirtolaisuusviranomaiset kamppailivat 1940- ja 1950-lukujen aikana alituisesti siirtolaisuusdilemman kanssa: pitäisikö ottaa maahan siirtolaisia laaja-alaisesti, jotta väestönlisäyssuunnitelmat toteutuisivat vai pitäisikö karsia pois ei-toivotut muuttajat.

On perusteltua sanoa, että 1940- ja 1950-lukujen aikana Australian siirtolaisuuspolitiikka muotoutui käytännön realiteettien mukaan, jonka taustalla silti oli poliitikkojen rodulliset asenteet ja epäluulot. Kyseisenä ajanjaksona White Australian Policy pyrittiin pitämään vahvana ohjenuorana. Vaikka ministeri Calwell antoi siirtolaisuuspolitiikalle suuntaviivat, niin niitä jouduttiin vuosi vuodelta konstruoimaan yhä uudelleen. Siirtolaisuudessa yritettiin pitää kiinni kahdesta mahdottomasta tavoitteesta samaan aikaan: siirtolaisuusmääristä ja siirtolaisten kansallisuuksista. Poliitikot ottivat 1950-luvulla vastentahtoisesti vastaan eteläeurooppalaisia ja samaan aikaan eteläeurooppalaisten sopeutuminen Australiaan

kyseenalaistettiin. Eteläeurooppalaisten muuttomääriä kontrolloitiin tarkemmin kuin esimerkiksi länsieurooppalaisten ja aika ajoin eteläeurooppalaisille asetettiin tiukennettuja muuttoreajoituksia. Nämä tiukennetut rajoitukset johtuivat osaksi brittisiirtolaisuudesta, joka ei toisen maailmansodan jälkeen lähtenyt käyntiin sellaisella vauhdilla kuin Australian siirtolaisuusviranomaiset odottivat. Ison-Britannian kansalaisten prosentuaalinen osuus kokonaissiirtolaisuudesta oli koko ajan laskussa.

Australialaispoliitikot olivat varsin yksimielisiä siirtolaisuuspolitiikan suunnasta 1940- ja 1950-lukujen aikana. Liberaalipuolueen johtama hallitus tuli 1940-luvun lopulla jatkaamaan Calwellin ja työväenpuolueen aloittamaa siirtolaisuuspolitiikkaa. Näiden kahden pääpuolueen siirtolaisuuspolitiikassa ei ole nähtävissä mitään suuria eroja 1940- ja 1950-lukujen aikana. Voidaan perustellusti sanoa, että siirtolaisuuspolitiikan suurta linjaa ei muutettu poliitikkojen omasta tahdosta. Tämä linja kuitenkin muuttui vähitellen käytännön toiminnan ja realiteettien tuloksena.

Australiassa alettiin kiinnittää entistä enemmän huomiota siirtolaisen elinoloihin ja maassa pysymiseen 1960-luvulla. Tämä oli alkusoittoa humanitaarisemmalle siirtolaisuuspolitiikalle, jota maailmanpoliittinen tilanne myös ohjaili. Siirtolaisten rinnalla Australiaan alettiin edellisvuosia enemmän ottaa vastaan pakolaisia, joita oli tulossa Australian lähialueilta muun muassa Vietnamin sodan vuoksi. Kuitenkin aasialaisten kansojen aiheuttama 'keltainen vaara' oli poliitikkojen puheissa esillä yhä edelleen. Voidaan sanoa että poliitikkojen epäluulot eteläeurooppalaisia kohtaan olivat tässä tilanteessa kohdistumassa aasialaisiin.

Australia oli käyttänyt 1940- ja 1950-luvuilla paljon resursseja siirtolaisten värväämiseen, mutta siitäkään huolimatta määrälliset siirtolaisuustavoitteet eivät olleet toteutuneet. Varoja ja resursseja alettiin suunnata selkeämmin jo maassa olevien siirtolaisten kouluttamiseen ja heidän työolojensa parantamiseen 1960-luvulla. Tavallaan koko siirtolaisuuspolitiikan lähtökohta oli muuttumassa humanitaarisemmaksi. Samaan aikaan kansalaisten yleinen mielipide siirtolaisia kohtaan oli jo selvästi sallivampi ja avoimempi kuin mitä se oli australialaispoliitikoilla. Vähemmistöt alettiin nähdä maan rikkautena eikä niinkään taakana. Kulttuurien sekoittuminen ja monikulttuurisuus alettiin yhä vahvemmin nähdä maan rikkautena eikä niinkään uhkana. Poliitikassa lausunnot ja asenteet kuvastivat vielä varovaisesti eurooppalaisten siirtolaisten paremmuutta, mutta nämä lausunnot eivät enää tuotta-

neet samanlaista poliittista suosiota tavallisten ihmisten parissa kuin aikaisempina vuosina. Australian liberaalipuolue yritti itsepintaisesti jatkaa vanhanaikaista calwellilaista siirtolaisuuspolitiikkaa, joka oli suosiollinen eurooppalaisille. Tämä tie oli kuljettu nopeasti loppuun. Liberaalipuolue suostui painostuksen vuoksi poistamaan siirtolaisilta lähes 70 vuotta voimassa olleen sanelukokeen 1950-luvun lopulla, mutta puolueen suosion takaamiseksi se ei enää riittänyt.

Australian poliittiseen kenttään oli 1960-luvun lopulla tullut huomattavia mielipideeroja kahden pääpuolueen kesken, ainakin siirtolaisuuspolitiikan osalta. Työväenpuolue oli paremmin selvillä ajan haasteista ja uskalsi pääministeriksi nousseen Gough Whitlamin johdolla luoda siirtolaisuuspolitiikalle uuden suunnan. Australia tavallaan astui 1970-luvun aikana niiden maiden joukkoon, jotka olivat valmiita kantamaan vastuunsa maailman pakolaisista. Poliitikkojen asenteiden oli pakko muuttua, jos he halusivat tavoitella poliittista suosiota kansalaisiltaan. Australiassa väestökanta muodostui suureksi osaksi siirtolaisista tai toisen polven siirtolaisista, joten poliitikoilla ei enää ollut varaa menettää näin suuren äänestäjäjoukon tukea (niin sanottu 'ethnic vote'). Siirtolaisuudessa tapahtui 1970-luvun aikana suuri käsitteellinen uudistus: entinen eri rotujen diskriminaatio vaihtui monikulttuurisuuden hyväksymiseen ja jopa suosioon.

Hyvänä esimerkkinä maailmanpolitiikan ja Australian siirtolaisuuspolitiikan yhdistymisestä on Australian ja Kiinan suhteet. Kiina oli varsinkin 1940-luvulta ollut australialaispoliitikoille punainen vaate, jota pidettiin vakavana poliittisena uhkana. Kiinan maailmanpoliittinen tilanne muuttui 1970-luvulla kun Deng Xiaoping nousi Kiinan johtajaksi Maon jälkeen. Jo tätä ennen Australiassa oltiin huomattu Kiinan kehityksen ja koulutuksen nouseva taso, jolloin osaavaa työväkeä alkoi olla tarjolla Kiinasta yhä enemmän. Pian aasialaiset, joista suuri osa oli kiinalaisia, alkoivat kattaa lähes kolmanneksen Australiaan muuttavasta väestöstä 1980-luvulle tultaessa. Samalla tämä suuntaus paransi huomattavasti Australian ja Kiinan poliittisia välejä, joista myös maidenvälinen kauppapolitiikka pääsi hyötymään.

Voidaan sanoa, että Australia oppi kantapään kautta pelaamaan poliittista peliä, jossa siirtolaiset näyttelivät suurta osaa. Siirtolaisuuspolitiikan suunnan muutos oli yksi oire niistä muutoksista, joita Australian ulkopoliitikassa tapahtui 1970-luvun aikana.

Siirtolaisuuspolitiikan lähtökohta ja tavoite Australiassa 1970-luvulta alkaen oli vastata maailmanpoliittiseen pakolaistilanteeseen. Suuri ja suunnitelmallinen siirtolaisuusaika oli Australian osalta ohi, ainakin vanhassa muodossaan. Tämä ei tarkoittanut sitä, että Australia ottaisi siirtolaisia tai pakolaisia maahan niin paljon kuin heitä olisi tulossa, vaan itse asiassa kriteerit ja pääsyvaatimukset 1970-luvun aikana tiukentuivat. Samalla siirtolaisuuspolitiikka tasapuolistui. Siirtolaiseksi pyrkivät asetettiin rotuun katsomatta samalle viivalle, jonka jälkeen kunkin hakijan henkilökohtaiset ominaisuuden pisteytettiin saman taulukon tai järjestelmän (NUMAS) mukaan. Siirtolaisuuden pääkriteeriksi 1970-luvun alussa luotiin perheiden yhdistäminen, jonka yhteydessä siirtolaisten perheiden muutttoa Australiaan jopa kannustettiin. Oli kuljettu pitkä matka siitä, kun siirtolaisen perheitä (varsinkin eteläeurooppalaisten ja aasialaisten osalta) yritettiin estää muuttamasta maahan. Suurista uudistuksista huolimatta, joitakin vanhan siirtolaisuuspolitiikan jäänteitä on edelleen nähtävissä uudessakin systeemissä, kuten esimerkiksi Australiassa asuvien sukukokemuksissaan Australian siirtolaisuuspolitiikassa oli kyse siitä, että tiettyjä kansallisuuksia tahdottiin maahan enemmän kuin heitä oli tulossa ja samalla tiettyjä kansallisuuksia estettiin tulemasta maahan. Siirtolaisuustilastoja tarkkailtiin niin sanotusti australialaisten silmälasien takaa, jolloin pienikin määrä aasialaisia tai eteläeurooppalaisia siirtolaisia nähtiin suurena likatahrana 'puhtaassa ja valkoisessa' maassa. Toisaalta 1950- ja 1960-lukujen aikana siirtolaiset ohjautuivat enimmäkseen matala-palkka-aloille niin sanotuksi halpatyövoimaksi, ja tämän trendin vuoksi ammattiyhdistyksillä oli suuri huoli australialaisten työläisten asemasta ja työnsaannista. Tämäkään huoli ei tutkimukseni tulosten mukaan näytä perustellulta, sillä australialaisten työttömyysluvut olivat kauttaaltaan alhaisempia kuin siirtolaisten. Tilanne muuttui 1970-luvulla siten, että siirtolaiset alkoivat olla yhä paremmin koulutettuja ja he todella päätyivät työskentelemään koulutustaan vastaavilla aloilla. Valkoisen Australian -politiikan ylläpitämiselle ei missään valossa näy muita perusteita kuin rodulliset uhkakuvat ja pelot.

Väestötieteilijöiden tekemät raportit (kuten *Green Paper*) näyttivät 1970-luvulla suuntaa uudennaiselle ja sallivammalle siirtolaisuuspolitiikalle. Siinä luovuttiin määrällisistä siirtolaisuustavoitteista ja samalla kvantitatiiviset ja pelkkiin tilastoihin pohjautuvat tutkimukset korvattiin analyttisemmalla ja humanimmalla tutkimusotteella. Tutkimukset sinänsä ovat oman aikansa tuotosta ja kertovat yhteiskunnan asenteista. 1970-luvulla asenteet olivat

muuttuneet Australiassa ja esimerkiksi vuonna 1977 julkaistussa Green paperissa asetetaan kansallisten väestötavoitteiden rinnalle siirtolaisten elinoloja ja sopeutumista edesauttavia tavoitteita.

Kaikella tavalla australialaispoliitikkojen pelot liian etnisestä ja monikulttuurisesta maasta olivat turhia. Mitään tieteellistä pohjaa ei näyttänyt olevat sille, että maa piti pitää valkoisen rodun asuttamana. Pelkät tilastot eivät missään vaiheessa näyttäneet sellaisia lukuja esimerkiksi aasialaisten muuton osalta, että australialaispoliitikoilla olisi ollut syytä todelliseen aasialaistumispelkoon. Australiassa oli kuitenkin käynnissä tarkka valikointi, joka meni maan omienkin tarpeiden edelle. White Australian Policy rodullisine epäluuloineen ja olettamuksineen oli Australiassa vahvoilla 1970-luvun alkuun saakka.

LÄHTEET JA TUTKIMUSKIRJALLISUUS

Julkaistut lähteet

A) Lähdejulkaisut

- Australian Immigration. Consolidated Statistics. No. 4. Department of Immigration, Canberra 1970.
- Australian Immigration. Consolidated Statistics No.8. Department of Immigration, Canberra 1976.
- Australian Immigration. Consolidated Statistics No. 11, 1979. Department of Immigration and Ethnic Affairs. Australian Government Publishing Service, Canberra 1980.
- Australia's Immigration Programme for the Period 1968 to 1973. A Report to The Minister of State Immigration. The Hon. B.M.Snedden, Q.C.,M.P. by The Immigration Planning Council. Tabled in the House of Representatives, 10 September, Canberra 1968.
- A Decade of a Migrant Settlement. Report on the 1973 Immigration Survey. Australian Population and Immigration Council. Australian Government Publishing Service, Canberra 1976.
- Immigration Policies and Australian Population. A Green Paper. Australian Government Publishing Service, Canberra 1977.
- Review of Australia's Demographic Trends. February 1981. Australian Government Publishing Service, Canberra 1981.

B) Sanomalehdet

- Aamulehti, *Australia tiukensi maahanmuutto lakeja*. 29.9.2001.
- Suomi-lehti, Melbourne. No 1. 1950 – no. 8 1954. Tampereen yliopiston mikrofilmikokoelma, sarja no. Y1545, mikrofilmi no.2180.
- Suomi-lehti, Melbourne. No 9 1954 – n:o 9 1960. Tampereen yliopiston mikrofilmikokoelma sarja no. Y1545, mikrofilmi no. 2181.

Tutkimuskirjallisuus

- The Age of Migration. International Population Movements in the Modern World. Castles, Stephen; Miller Mark J., Macmillian Press Ltd. Hong Kong 1998. (2.p.).
- Andrews, E.M., Australia and China. The Ambiguous Relationship. Carlton Beaverton, Melbourne University Press 1985.
- Appleyard, R.T., Immigration and National Development. Teoksessa Hew Roberts (ed.), Australia's Immigration Policy. University of Western Australia Press, Adelaide 1972, 13-28.
- The Asianisation of Australia? Some Facts about the Myths. Jayasuriya, Lakisiri; Pookong, Kee, (ed.), Melbourne University Press, Victoria 1999.

- Australian Immigration. A Bibliography and Digest, Number 4. Price, Charles (ed.), Department of Demography Institute of Advanced Studies. The Australian National University, Canberra 1979.
- Australia's Immigration Policy. Hew, Roberts (ed.), University of Western Australia Press, Adelaide 1972.
- Barkan, Elazar, *The Retreat of Scientific Racism, Changing Concepts of Race in Britain and the United States Between the World Wars*. Cambridge University Press, Cambridge 1992.
- Choi, C.Y., *Chinese Migration and Settlement in Australia*. Sydney University Press, Adelaide 1975.
- Collins, Jock, *Migrant Hands in a Distant Land. Australia's Post-War Immigration*. Pluto Press Australia, Leichhardt 1988.
- Dunstan, Don, *Founded in Fear and Prejudice. The 'White Australia' Policy and Racist Legislation*. Teoksessa Jayasuriya Lakisiri, Pookong Kee, (ed.), *The Asianisation of Australia? Some Facts About the Myths*. Melbourne University Press, Victoria 1999, viii-xii.
- Hawkins, Freda, *Critical Years in Immigration: Canada and Australia Compared*. McGill – Queen's University Press. London 1991.
- Human Migration: Patterns and Policies*. McNeill, William H; Adams, Ruth S. (ed.), Indiana University Press, Bloomington 1978.
- Koivukangas, Olavi. *Suomalainen siirtolaisuus Australian toisen maailmansodan jälkeen. Siirtolaisuustutkimuksia A1*. Siirtolaisuusinstituutti, Turku 1975.
- Jupp, James, *From 'White Australia' to 'Part of Asia: Recent Shifts in Australian Immigration Policy Towards the Region*. Teoksessa Robinson Vaughan (ed.), *Migration and Public Policy*. Edward Elgar Publishing Inc. Massachusetts 1999, 127-224.
- Lynch Phillip, *Australia's Immigration Policy*. Teoksessa Hew Roberts (ed.), *Australia's Immigration Policy*. University of Western Australia Press, Adelaide 1972, 1-12.
- Macintyre, Stuart, *A Concise History of Australia*. Cambridge University Press, Australia 1999.
- Markus Andrew, *Everybody Become a Job: Twentieth-Century Immigrants*. Teoksessa Verity, Burgmann; Jenny, Lee (ed.), *A Most Valuable Acquisition. a People's History of Australia Since 1788*, Ringwood (Vic). Penguin Books 1988. 87-105.
- Murphy, Brian, *The Other Australia. Experience of Migration*. Cambridge University Press 1993.
- Old Worlds and New Australia. The Post-War Migrant Experience*. Wilton, Janis; Bosworth, Richard (ed.), Penguin Books Australia Ltd. Melbourne 1984.
- The Politics of Migration Policies. Settlement and Integration The First World War into the 1990's*. Kubat, Daniel (ed.), Center for Migration Studies. New York 1993.
- Price, Charles, *Australia: A New Multicultural Country?* Teoksessa Daniel Kubat (ed.), *The Politics of Migration Policies. Settlement and Integration. The First World War into the 1990's*. Center for Migration Studies. New York 1993, 3-22.
- Price, Charles A., *Migrants in Australian Society*. Immigration Reference Paper. Melbourne 1968.
- Robinson Vaughan (ed.), *Migration and Public Policy*. Edward Elgar Publishing Inc. Massachusetts 1999.
- Scandinavian and European Migration to Australia and New Zealand*. Koivukangas, Olavi; Westin, Charles (ed.), Institute of Migration, Vammala 1999.
- Sherington, Geoffrey, *Australia's Immigrants. The Australian Experience*. George Allen & Unwin Australia Pty Ltd. North Sydney 1980.

Tilly, Charles, Roads from Past to Future. Rowman, Littlefield publishers, Inc. Boston 1997.
Wilson, Charles, Australia. The Creation of a Nation 1788-1988. George Weidenfeld & Nicolson Limited. The Bath Press, Avon 1987.

www – lähteet

- ”Abolition of the 'White Australia' Policy”. Department of Immigration and Multicultural Affairs. [<http://www.immi.gov.au/facts/05policy.htm>] Haettu 1.10.2001.
- ”Abolition of 'White Australian' Policy.” Department of Immigration and Multicultural Affairs. [<http://www.immi.gov.au/facts/08abolition.htm>]. Haettu 11.2.2002.
- Anderson, Chris, ”The Demise of the White Australia Policy”. [<http://members.ozemail.com.au/~natinfo/demise3.htm#postwari>] Haettu 1.10.2001.
- ”History of Greek Australian migration.” Hellas Media Network. [<http://www.hellas.com.au/history/migration/his4.html>] Haettu 15.2.2002.
- ”Immigration In Focus 1946-2000.” A Photographic Archive Section 7 - Bring Out a Briton (BOAB) Scheme. Department of Immigration and Multicultural Affairs. [<http://www.immi.gov.au/library/photo/photo-7a.htm>] Haettu 11.2.2002.
- ”Papers of Jerzy Zubrzycki (1920-)”, National Library of Australia. [<http://www.nla.gov.au/ms/findaids/6690.html>] Haettu 5.3.2002.
- ”Statement on Race”, American Anthropological Association. [<http://www.raceandhistory.com/historicalviews/aaarace.htm>] Haettu 7.3.2002.
- Stewart-Cristanti, L., ”The Italian Hidden Heritage”. The Hidden Heritage of Italian Settlement in NSW. [http://www.teachingheritage.nsw.edu.au/c_building/wc2_italmigration.html] Haettu 1.10.2001.
- ”Terra Nova: A Land of Milk and Honey, 2000.” Polish Community Council of Victoria. [http://www.geocities.com/terranova_au/50-51.html], Haettu 1.10.2001.
- Vasta, Ellie, ”Australian Immigration Policy – An Overview”. [http://www.imer.mah.se/hemsida_forskning/australian_immigration_policy_an_overview.pdf] Haettu 4.3.2002.

LIITTEET

LIITE 1.

Kalenterivuositain tulleiden siirtolaisten asettuminen eri ammattialoille Australiassa vuosina 1960 – 1970.

Ammattinimike				
VUOSI	Ammatti- taitoinen työväki tai vastaava ^a	Myyntityön- tekijät	Maanviljelijät, kalastajat	Työläiset
1960-61	4 106	1 856	4 094	57 502
1961-62	3 870	1 303	2 493	42 816
1962-63	4 526	1 898	3 569	50 772
1963-64	5 745	2 232	4 254	59 739
1964-65	6 339	2 689	3 876	67 817
1965-66	6 575	2 838	3 387	69 191
1966-67	6 702	2 795	2 555	65 714
1967-68	7 198	2 691	2 159	65 151
1968-69	9 890	3 445	2 213	81 968
1969-70	10 020	3 330	2 006	85 880

LÄHDE: Australian Immigration. Consolidated Statistics. Department of Immigration Canberra 1970.
Table 27.

^a) Kategoriat englanninkielisinä: Professional workers, sales workers, farmers and fishermen, workers.

LIITE 2.

Australiaan muuttaneiden määrät lähtöalueittain vuosina 1970 – 1976.

ALUE	1970-71	1971-72	1972-73	1973-74	1974-75	1975-76
Afrikka	4521	4063	3658	3114	2720	1574
Aasia	8998	8893	7328	9135	9098	7490
Etelä- Amerikka	5713	3605	3476	7646	6090	3635
Etelä- Eurooppa	36 351	23 518	16 560	17 597	11 837	8456
Iso-Britannia	65 535	55 760	48 681	46 372	38 313	17 550
Lähi- Itä	9269	7266	6086	7707	4811	3021
Oseania	6364	5383	5330	6649	4619	5003
Pohjois- Amerikka	8264	9904	6130	5596	5101	2530
Pohjois-Eurooppa	24 996	14 327	10 152	8434	6181	3199
Ei tiedossa	—	—	—	462	377	290
YHTEENSÄ	170 011	132 719	107 401	112 712	89 147	52 748

LÄHDE: Immigration Policies and Australian Population. A Green Paper. Australian Government Publishing Service Canberra 1977. Taulukko 6, s.52. Muuttajilla tarkoitetaan niitä, joilla on ollut aikomus jäädä maahan pysyvästi.

Ison-Britannian luvuissa on mukana irlantilaiset, Pohjois-Amerikka käsittää USA:n ja Kanadan, Etelä- Amerikka käsittää myös Väli-Amerikan maat, Pohjois-Euroopan tilastoihin kuuluu lisäksi Itä-Eurooppa, Lähi- Itään kuuluu Egypti, Israel, Libanon, Syyria sekä Turkki.